

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ตอนที่ 1 มหาวิทยาลัยในประเทศไทย

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยจัดตั้งโดยรัฐบาลมีสภาพเป็นนิติบุคคลและมีฐานะเป็นกรมสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากับกระทรวงหนึ่ง การจัดตั้งทั่วไปโดยตราเป็นพระราชบัญญัติคณะมหาวิทยาลัยไป กำหนดอย่างกว้าง ๆ ถึงวัตถุประสงค์ การแบ่งส่วนราชการ การดำเนินงานและการควบคุม แยกส่วนการแบ่งส่วนราชการโดยละเอียดนั้นให้ให้เป็นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้อาจารย์และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จึงเป็นข้าราชการซึ่งต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยกำหนดให้มีสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน และผู้อำนวยการสำนักในมหาวิทยาลัย (ถ้ามี) เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย โดยตำแหน่ง และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสี่คนและไม่เกิน๑๐คน ในรองอธิการบดีเป็นเลขานุการสภามหาวิทยาลัย ถ้ามีรองอธิการบดีหลายคนให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งรองอธิการบดีคนหนึ่ง เป็นเลขานุการของสภา สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของมหาวิทยาลัยและโดยเฉพาะมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้ :-

1. จัดวางระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัย
2. พิจารณาหลักสูตรวิชา เพื่อเสนอขอรับความเห็นชอบของสภาการศึกษาแห่งชาติ
3. จัดหาวิธีการอันจะยังการศึกษาอบรมและการวิจัยของมหาวิทยาลัยให้เจริญยิ่งขึ้น
4. อนุมัติให้ปริญญา ประกาศนียบัตรชั้นสูง อนุปริญญาและประกาศนียบัตร
5. เสนอการจักตั้ง บุคลากรและเลิกคณะ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบัน สำนักและภาควิชา

6. พิจารณาการรับมัธยมศึกษา วิทยาลัย หรือสถาบันวิชาการชั้นสูงเข้าสมัครในมหาวิทยาลัย

7. พิจารณาการแต่งตั้งและถอดถอนอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้อำนวยการสภามัน ผู้อำนวยการสำนัก หัวหน้าภาควิชา ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และช่วยศาสตราจารย์

8. จีควางระเบียบเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย¹⁰⁶

มหาวิทยาลัยที่ตั้งขึ้นในประเทศไทยแต่เดิมนั้นมีเพียง 4 แห่ง และในจำนวนนี้จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยตั้งมาก่อนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ คือตั้งเมื่อ พ.ศ. 2459¹⁰⁷ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2476¹⁰⁸ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พ.ศ. 2486¹⁰⁹ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2486¹¹⁰ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2486¹¹¹ ต่อมาในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2507¹¹² มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2509¹¹³ และมหา-

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2486 "ราชกิจจานุเบกษา" ฉบับพิเศษ เล่ม 85 ตอนที่ 123 (31 ธันวาคม 2511) หน้า 10-14

¹⁰⁷ "ประกาศพระคัมภีร์โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและโอนไปขึ้นอยู่ในกระทรวงธรรมการ" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 34 (15 เมษายน 2460) หน้า 20-21

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง 2476" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50 (20 มีนาคม 2476) หน้า 1007-1026

¹⁰⁹ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ 2486" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 60 ตอนที่ 7 (2 กุมภาพันธ์ 2486) หน้า 212-227

¹¹⁰ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2486" ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 85 ตอนที่ 123 (31 ธันวาคม 2511) หน้า 8-29

¹¹¹ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร 2486" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 60 ตอนที่ 7 (12 ตุลาคม 2486) หน้า 1496-1506

¹¹² "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2507" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 81 ตอนที่ 7 (21 มกราคม 2507) หน้า 25-44

¹¹³ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น 2508" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 62 ตอนที่ 8 (25 มกราคม 2509) หน้า 62-78

วิทยาลัยสงฆลานครินทร์ พ.ศ. 2511¹¹⁴ ความสำคัญในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นในระยะแรก ๆ นั้น แต่ละมหาวิทยาลัยมีคณะวิชาน้อยคณะ และมักจะมีคามมุ่งหมายเพื่อการศึกษาทางวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ก็ศึกษาไปทางวิชาเกษตรและวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนทางมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ก็ให้การศึกษาด้านวิชาแพทย์อย่างเกี่ยวเป็นต้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อแรกตั้งก็มีเพียง 4 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เท่านั้น ไม่ได้มีครบทุกคณะดังที่คุ้นเคยในใจได้กำหนดไว้ เซอร์ชาลส์ดาร์วินผู้แทนองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้มาทำการสำรวจมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2496 ก็ได้เสนอไว้ว่า "มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ยังมีลักษณะไม่สมเป็นมหาวิทยาลัยอย่างแท้จริง เว้นแต่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งอาจกล่าวได้ว่า มีลักษณะใกล้เคียงมหาวิทยาลัยที่สุด การบริหารกิจการมหาวิทยาลัยควรจะรวมอยู่แห่งเดียวกัน โดยรวมวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นมหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ"¹¹⁵ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งซึ่งตั้งขึ้นในขณะนั้น สังกัดอยู่กับกระทรวงมหาดไทยต่าง ๆ กล่าวคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้นกับกรมศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้นอยู่กับกระทรวงเกษตรและมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ขึ้นอยู่กับกระทรวงสาธารณสุข เป็นอันทำให้การควบคุมนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยกระทำไปโดยความลำบากในด้านการขยายงานก็ทำไม่ได้เต็มที่เพราะขาดแผนงานระยะยาวและนโยบายส่วนรวมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับนี้ ประกอบกับเจ้าสังกัดแต่ละแห่งมีงานหลักอันเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่จะปฏิบัติและจำเป็นต้องขยายงานไปก่อนการขยายงานด้านมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นงานรองของหน่วยงานนั้น ๆ นอกจากนี้การติดต่อกันใน แต่ละมหาวิทยาลัยก็น้อยและกระทำไปได้น้อย เพราะต้องติดต่อผ่านหน่วยงานหลายหน่วยซึ่งอยู่ต่างสังกัดกัน ทั้งยังขาดองค์การกลางที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์คอยอำนวยความสะดวกและความคุมมาตรฐานของกรดำเนินงานและมาตรฐานทางวิชาการให้ เป็นไปในระดับเดียวกันและให้มีความใกล้เคียงกับมาตรฐานทางด้านการศึกษานานาชาติ ฉะนั้น มาตรฐานของแต่ละมหาวิทยาลัยจึงแตกต่างกันอยู่มากซึ่งนับว่าไม่เป็นผลดีต่อการศึกษาระดับนี้เลย รัฐบาลได้เล็งเห็นความยุ่งยาก และความเหลื่อมล้ำกันของแต่ละ

¹¹⁴ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆลานครินทร์" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอนที่ 24 (12 มีนาคม 2511) หน้า 127-144

¹¹⁵ Sir Charles Darwin, *op.cit.*, p.8

มหาวิทยาลัยทั้งในด้านการขยายงานและมาตรฐานทางวิชาการดังกล่าวแล้ว จึงมีความคิดเห็นว่าถ้าปล่อยให้สภาการศึกษาอยู่อย่างนั้นก็ทำให้การพัฒนาระดับสูงไม่อาจสนองความต้องการของประเทศทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพได้อย่างเพียงพอ ฉะนั้น ภายหลังจากปฏิบัติ พ.ศ. 2501 รัฐบาลจึงได้โอนมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี¹¹⁶ และได้จัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้น¹¹⁷ เพื่อให้ทำหน้าที่ควบคุมการศึกษาทั่วไปของชาติให้เป็นไปในระดับที่มีมาตรฐานที่ยั่งยืน ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย สภาการศึกษาแห่งชาติได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเป็นศูนย์การให้บริการและควบคุมมาตรฐานทั้งในด้านวิชาการและการบริหารในแก่มหาวิทยาลัย ทั้งนี้โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาการศึกษาแห่งชาติไว้ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาปรับปรุงวางแผนและโครงการศึกษาแห่งชาติให้เหมาะสมแก่กาลสมัย และให้สอดคล้องกับแผนการเศรษฐกิจและการปกครอง
2. พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในทางการศึกษาและเสนอวิธีแก้ไข
3. พิจารณารายงานการศึกษาและวิจัยผลงานประจำปี
4. พิจารณาวางโครงการหาทุนบำรุงการศึกษาและเสนอแนะ รัฐบาลให้ได้นำซึ่งทุนเพื่อการศึกษาระดับต่าง ๆ ตามความจำเป็น
5. พิจารณางบประมาณประจำปีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

¹¹⁶ "พระราชบัญญัติโอนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี" ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 76 ตอนที่ 85 (2 กันยายน 2502) หน้า 9-13

¹¹⁷ "พระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 76 ตอนที่ 85 (2 กันยายน 2502) หน้า 1-8

6. พิจารณาการจัดตั้ง ยุบรวม และเลิกสถาบันมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
7. อนุมัติการจัดตั้ง ยุบรวม และเลิกสมัชชานิติหรือแผนกวิชาในมหาวิทยาลัย
8. พิจารณาและให้ความเห็นชอบการวางหลักสูตรในมหาวิทยาลัย

อำนาจตาม 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 นั้น เมื่อสภาการศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาแล้วให้เสนอความเห็นไปยังคณะรัฐมนตรี จะไต่ลงมติรับหลักการอีกทีหนึ่ง¹¹⁸ ดังนั้น หน่วยงานภายนอกที่มหาวิทยาลัยต้องเกี่ยวข้องของควมตามที่ไต่กล่าวมาแล้ว คือ (1) สำนักนายกรัฐมนตรี และ (2) สภาการศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นอีกหลายหน่วยกล่าวคือ (3) คณะกรรมการข้าราชการมหาวิทยาลัย โทษฎกกระทรวง (พ.ศ. 2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507¹¹⁹ มีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชามหาวิทยาลัยในหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการมหาวิทยาลัยทุกเรื่องตามที่บัญญัติอำนาจและหน้าที่ไว้ในกฎกระทรวงฯ ดังกล่าว คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นผู้บังคับบัญชาโดยอ้อมและสำคัญมาก ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากกฎกระทรวงฯ ดังกล่าวใน (3) บัญญัติว่า "ในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเรื่องใด ๆ ก็ตาม ถ้ากฎกระทรวงฯ ไม่มีบัญญัติไว้ ก็ให้นำกฎหมายและระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนมาบังคับใช้" ดังนั้น เมื่อ ก.พ. ออกกฎหมาย กฎ และระเบียบอะไรใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนทั่ว ๆ ไปมาใช้บังคับ และกฎหมาย กฎ หรือระเบียบนั้น ๆ ไม่ได้มีบัญญัติไว้ในกฎกระทรวงฯ ที่ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนสามัญในมหาวิทยาลัย ก็จะต้องนำเอามาใช้บังคับแก่ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยด้วยทุกกรณีไป จึงนับได้ว่า ก.พ. เป็นผู้บังคับบัญชาที่สำคัญ

¹¹⁸ "พระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ" เรื่องเดียวกัน หน้า 5-6

¹¹⁹ "กฎกระทรวง (พ.ศ. 2507) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2507" ราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ 28 (21 มีนาคม 2507)

มากคนหนึ่งโดยผลของกฎหมายดังกล่าว (4) กระทรวงการคลัง (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมบัญชีกลาง) ซึ่งมีหน้าที่ต้องตรวจจ่ายเงินแผ่นดิน กรมบัญชีกลางออกกฎหรือระเบียบเกี่ยวกับการเงินอันใดที่ออกมากต้องปฏิบัติตาม เช่น ระเบียบการจ่ายเงินค่าสอนพิเศษ พ.ศ. 2506 ซึ่งก่อให้เกิดการขัดแย้งกันในทางปฏิบัติราชการเป็นอย่างมาก ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น เพราะผู้ออกกฎไม่มีความเข้าใจในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยก็พอเพียงหรือถูกต้องดองแท้ (5) สำนักงบประมาณ มีเหตุผลคล้ายคลึงกับกระทรวงการคลัง และยิ่งกว่านั้น ยังมีหน้าที่พิจารณางบประมาณของมหาวิทยาลัยอีกโสดหนึ่งด้วย ทั้ง ๆ ที่มหาวิทยาลัยมีสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้พิจารณาอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับ (6) กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติคือมหาวิทยาลัยจะต้องปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ที่ออกกฎกระทรวงนี้ ในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาการ เศรษฐกิจ การจัดโครงการ การขอทุนช่วยเหลือการศึกษาต่าง ๆ การขอผู้เชี่ยวชาญ การส่งข้าราชการไปศึกษาหรือดูงาน ณ ต่างประเทศ จะต้องผ่านกระทรวงนี้ โดยทางกรมวิเทศสหการ และต้องปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ของกรมวิเทศสหการโดยเคร่งครัด¹²⁰ ฉะนั้น การที่มหาวิทยาลัยต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอกมากมายเช่นนี้ย่อมเป็นผลกระทบกระเทือนต่อการบริหารงานของมหาวิทยาลัยและการขยายกิจการของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก เพราะทำให้การดำเนินงานล่าช้าไปกว่าที่ควร และในส่วนราชการภายในของมหาวิทยาลัยเองนั้นก็มีความยุ่งยากบางอย่างโดยที่ผู้บริหารงานของมหาวิทยาลัยนั้น คือ อาจารย์ของมหาวิทยาลัยนั่นเอง ดังนั้น ทลนเหล่านั้นจึงทำหน้าที่สองอย่างในเวลาเดียวกัน เช่นนี้ อาจทำให้คุณภาพทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยหย่อนลงนอกจากนี้สิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยดังกล่าวแล้ว ยังมีผลต่อกันอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยอีกเช่นในกานบุคคลากร เป็นต้น ทั้งนี้ จึงได้มีผู้เสนอความคิดเห็นในอันที่จะเปลี่ยนแปลงบางอย่างเพื่อให้นักมหาวิทยาลัยได้เจริญก้าวหน้าไปโดยรวดเร็ว สมกับที่เป็นสถาบันชั้นสูงของประเทศ ดัง

¹²⁰ อัคร จันทน์รูป "การบริหารมหาวิทยาลัยแห่งรัฐของเนเธอร์แลนด์กับปัญหาเรื่องการบริหารมหาวิทยาลัยแห่งรัฐของไทย" วารสารข้าราชการ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2509) หน้า 38-40

ปรากฏอยู่ในรายงานการสัมมนามหาวิทยาลัยครั้งที่ 2 เรื่องการบริหารงานมหาวิทยาลัย¹²¹ เช่น เรื่องฐานะของมหาวิทยาลัยควรเป็นกระทรวงมหาวิทยาลัย มีรัฐมนตรีเป็นอธิการบดี เป็นต้น เพื่อให้สัมพันธ์กับหน่วยงานที่ใหญ่ และเพื่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในสายงานอย่างเดียวกันโดยรวดเร็ว และบ้างก็ว่าควรแยกมหาวิทยาลัยออกจากระบบข้าราชการพลเรือนมาเป็นรูปแบบบริษัท มหาวิทยาลัย การบริหารงานมหาวิทยาลัยให้จัดทำในรูปสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สภามหาวิทยาลัย สภาอาจารย์แต่ละมหาวิทยาลัย กรรมการคณะและกรรมการแผนกหรือภาควิชาตามลำดับ ส่วนในค่านับบุคลากรนั้นอธิการบดีควรเป็นตำแหน่งประจำไม่ไร้ตำแหน่งการเมืองและให้มีรองอธิการบดี ส่วนเจ้าหน้าที่บริหารควรเป็นคนละคนกับอาจารย์ของมหาวิทยาลัยในค่านับเงินเดือน ควรให้มหาวิทยาลัยเป็นส่วนสำคัญของเงินเดือนตามที่กฎหมายกำหนด ให้มีการคัดเลือกบุคคลที่จะมาเป็นอาจารย์ให้เหมาะสมและควรให้โดยผ่านการศึกษาวិชาการศึกษามาด้วยจะเป็นไปโดยการอบรมหรือการศึกษาโดยตรงก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้การสอบโค้วเป็นไปสู่จุดหมายและวิธีการเดียวกันและอีกประการหนึ่งในเรื่องวิธีสอนนี้เป็นผลต่อการไร้ห้องสมุดของนิสิตนักศึกษาอยู่มาก กล่าวคือถ้าอาจารย์ยังใช้เพียงการบรรยายเป็นวิธีสอนแล้ว นิสิตยอมไม่ไร้ห้องสมุดเพื่อการศึกษาคนควา แต่ถาอาจารย์ใช้วิธีสอนแบบอภิปรายหรือให้นิสิตคนควาแล้ว เขียนรายงานเช่นนี้ นิสิตยอมทองอาศัยห้องสมุดเพื่อการศึกษาอย่างจริงจังและมีความมุ่งหมายการกำหนดค้ให้อานเฉย ๆ ไม่มีผลต่อการคนควาอย่างจริงจังแต่อย่างใดเลย ดังนั้น ถาอาจารย์จะโดยานวิชาการศึกษาและพรวานวิธีสอนมาบ้าง ยอมทำให้การสอนมุ่งไปสู่การคนควาวิจัยสมค้ความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยที่ไควางไว้ว่า" เพื่อการศึกษาคนควา วิจัย และการเผยแพร่" ในเรื่องการบริหารมหาวิทยาลัยเพื่อให้มีประสิทธิภาพนี้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้ให้ลักษณะระบบการบริหารของมหาวิทยาลัยที่มีสมรรถภาพไว้ดังนี้

---

¹²¹สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ รายงานการสัมมนาวิทยาลัยครั้งที่ 2 การบริหารงานมหาวิทยาลัย (พระนคร โรงพิมพ์สมาคมสังคมนตรีสงเคราะห์ศาสตร์แห่งประเทศไทย 2511) หน้า 212-295

1. ผู้บริหารในตำแหน่งสำคัญมีคุณวุฒิ และสามารถอุทิศเวลาปฏิบัติงานได้มากพอ
2. การควบคุมการบริหารและการวางนโยบายเป็นไปโดยหลักประชาธิปไตย
3. ระบบบริหารสนับสนุนความก้าวหน้าของวิชาการ
4. การเงินคล่องตัว
5. การบริหารงานบุคคล [Personnel Management] เหมาะสมสำหรับบุคคลประเภทอาจารย์"¹²²

การเปลี่ยนแปลงหน่วยงานหรือการเพิ่มเติมใด ๆ ของมหาวิทยาลัยทำได้ดังนี้คือ การแบ่งส่วนราชการของมหาวิทยาลัยออกเป็น ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี การจัดตั้งคณะและภาควิชาหรือแผนกวิชา ทำโดยออกเป็นประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี การจัดตั้งคณะใหม่ในมหาวิทยาลัย ออกเป็นพระราชกฤษฎีกา การยกเลิกพระราชบัญญัติเก่าเพื่อใช้พระราชบัญญัติใหม่ ก็ทำได้โดยออกเป็นพระราชบัญญัติและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังเช่น พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พุทธศักราช 2511¹²³ ยกเลิกพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 6 ฉบับเดิม พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พุทธศักราช 2512¹²⁴ ยกเลิกพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เดิม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อขยายงานของมหาวิทยาลัยให้กว้างขวางโดยมีคณะต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมเพื่อให้สอดคล้องของมหาวิทยาลัยที่แท้จริง ดังนี้ ถ้ามหาวิทยาลัยจะมีการวางแผนผังส่วนราชการใหม่ก็ทำได้โดยออกเป็นประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี

สถานันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่มีการสอนในระดับสูงกว่า ม.ศ. 5 นี้ มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถาบันแต่ละแห่งที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันมีเรียกกันเป็น ๕ ประเภท คือ

¹²² บัญย อิงภากรณ์ "การบริหารมหาวิทยาลัย" เรื่องเดียวกัน หน้า 200-201

¹²³ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" เรื่องเดียวกัน หน้า 8-29

¹²⁴ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล" ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 86

1. มหาวิทยาลัยซึ่งหมายถึงสถาบันที่มีสิทธิประสาทปริญญาและมีหลักสูตรการศึกษา อย่างน้อย 4 ปี ในชั้นปริญญาตรี และมีการค้นคว้าวิจัยหลายสาขาวิชาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท
2. วิทยาลัย มีลักษณะแตกต่างไปจากมหาวิทยาลัย คือ วิทยาลัยมีการสอนเพียงสาขาวิชาเดียว ส่วนมหาวิทยาลัยนั้นประกอบด้วยการศึกษาและค้นคว้าวิจัยในหลายสาขาวิชา วิทยาลัยที่มีอยู่ในประเทศไทยขณะนี้คือวิทยาลัยวิชาการศึกษา เปิดสอนวิชาการศึกษาเพียงวิชาเดียว และมีสิทธิประสาทปริญญาได้ ทั้งปริญญาตรี และปริญญาโท
3. สถาบัน ในปัจจุบันมีสถาบันบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัย ทำการค้นคว้าวิจัยและมีการสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาตรีบางสาขาวิชา สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ซึ่งเดิมเป็นความช่วยเหลือจากต่างประเทศ แต่ขณะนี้ เป็นของรัฐบาลไทย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนชั้นปริญญาโท เพื่อทำการค้นคว้าวิจัยเรื่องเด็ก ตั้งอยู่ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

การเงินหรือรายได้ของมหาวิทยาลัยตามกฎหมายระบุไว้ว่า "นอกจากเงินที่กำหนดไว้ในงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยอาจมีรายได้ดังนี้ (1) เงินผลประโยชน์และค่าธรรมเนียมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย (2) ทรัพย์สินซึ่งมีผู้ให้แก่มหาวิทยาลัยรายได้ของมหาวิทยาลัยเป็นรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ" และถ้ามีผู้ให้ทรัพย์สินแก่มหาวิทยาลัย จะต้องจัดการตามเงื่อนไข ข้อบังคับและวัตถุประสงค์ซึ่งผู้ให้กำหนดไว้ และการใช้จ่ายเงินก็ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย¹²⁵ การเบิกจ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงการคลัง

¹²⁵ "พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" เรื่องเก็บเงิน หน้า 12

การที่กล่าวถึงมหาวิทยาลัยในประเทศไทยนี้ก็เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะของหน่วยงาน
ใหญ่ ซึ่งห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานหนึ่งอยู่ในมหาวิทยาลัย และย่อมต้องปฏิบัติงาน
บางอย่างให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของมหาวิทยาลัย คั้งที่ใดกล่าวมาแล้วรวมกันกับหน่วย
งานอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น ใบเรื่องฐานะของห้องสมุด บุคคลากร การเงิน เหล่านี้
เป็นต้น ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยมักถือกำเนิดมาพร้อม ๆ กับมหาวิทยาลัย และมีห้องสมุดคณะ
ขึ้นด้วยในภายหลัง โดยอาจารย์ของคณะซึ่งได้มีเงินจากคณะเป็นค่าตัวราและอุปกรณ์การสอน
ซื้อหนังสือไปประกอบการสอนซึ่งนาน ๆ เขาก็มีจำนวนหนังสือมากขึ้นจนเป็ห้องเก็บหนังสือและ
ต่อมาต้องมีการเจ้าหน้าที่มาดำเนินการเพื่อเปิดเป็นห้องสมุด ถ้าคณะใดได้บุคคลที่มีความรู้ทาง
ด้านวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรืออาจารย์ของคณะที่รักงานด้านนี้มากดำเนินการกิจการห้องสมุดก็
จะเจริญขึ้นจนเป็นปีกแขน คณะใดไม่หะนุบำรุงก็ไม่เจริญคงมีลักษณะเป็นห้องเก็บหนังสือต่อไป
ส่วนหอสมุดกลาง [Central Library] นั้นเกิดขึ้นโดยทางมหาวิทยาลัยจัดตั้งขึ้นเป็น
แผนกบางเป็นกองบางตามแต่มหาวิทยาลัยไป รายละเอียดในเชิงประวัติของหอสมุดกลาง
และห้องสมุดคณะ ตลอดจนรายละเอียดอื่น ๆ ของแต่ละมหาวิทยาลัยจะได้อีกกล่าวถึงต่อไป ตาม
ลำดับของมหาวิทยาลัยดังนี้คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล (มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เดิม) ทั้งนี้คามยลของการ
สำรวจห้องสมุดกลาง ๆ ของมหาวิทยาลัยดังกล่าว

ตอนที่ 2 รายงานผลของการสำรวจหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีหอสมุดกลางและมีห้องสมุดคณะทุกคณะรวม 11 แห่ง ได้ทำการสำรวจทุกแห่ง

การเงินของมหาวิทยาลัย

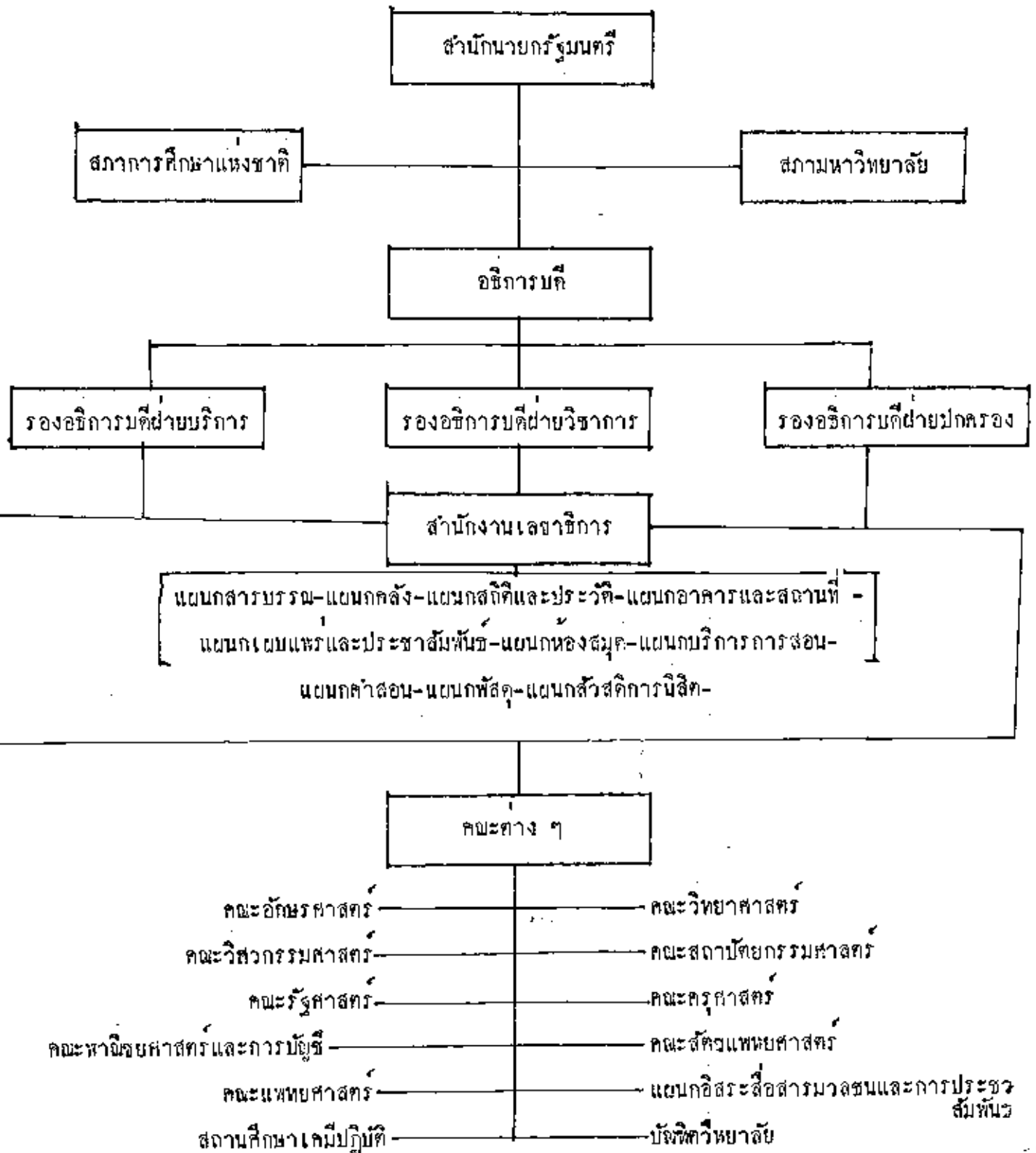
มหาวิทยาลัยมีรายได้จากงบประมาณ เงินค่าบำรุงจากนิสิต และผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัย สำหรับค่าบำรุง มหาวิทยาลัยเก็บจากนิสิต ดังนี้ เจาะคณะวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แขนกอิสระสื่อสารมวลชน ฯ และครุศาสตร์ปีที่ 1 คนละ 700 บาท ส่วนคณะอื่น ๆ เก็บคนละ 650 บาท เงินจำนวนนี้แบ่งดังนี้คือ (1) เก็บไว้เป็นงบกลาง 250 บาท เพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคารตามแต่ที่คณะต่าง ๆ จะขอ นำ แต่เงินจำนวนนี้ก็ใช้อย่างประหยัด (2) แบ่งให้คณะต่าง ๆ คือ คณะวิทยาศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์คนละ 300 บาท ส่วนคณะอื่น ๆ แบ่งให้คนละ 250 บาท (3) ส่วนที่เหลืออีก 150 บาท แบ่งให้หอสมุดกลาง 30 บาท แขนกผลประโยชน์ 100 บาท แขนกอนามัย 20 บาท สำหรับหอสมุดกลางนั้นได้รับทั้งสิ้นปีละ 200,000 บาท¹²⁶ ส่วนงบประมาณในปีการศึกษา 2510 ได้รับทั้งสิ้น 62,703,700 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าวัสดุ 31,963,988 บาท และค่าใช้จ่าย 16,813,516 บาท¹²⁷

สำหรับเงินงบประมาณ หอสมุดกลางไม่ได้รับเป็นค่าซื้อหนังสืออีก คงมีแต่เงินเค็บบของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่เป็นข้าราชการ และค่าเครื่องใช้สำนักงานที่รวมอยู่ในเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัย ฉะนั้น ถ้าจะเทียบค่าหนังสือวารสารและวารสารเย็บเล่มของหอสมุดกับเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยแล้วจะเป็นร้อยละ 0.32

¹²⁶ สัมภาษณ์ นายทองคำ สุภาพไพบ หัวหน้าแผนกคลัง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 12 มีนาคม 2512

¹²⁷ สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ รายงานสถิติสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ปีการศึกษา 2510 (พ.ร.บ.ศ. 2511) หน้า 130

แผนภูมิที่ 6 แผนผังการบริหารงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอสมุดกลางของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีกำเนิดมาจากห้องสมุดโรงเรียนข้าราชการพลเรือน คือ เมื่อโรงเรียนข้าราชการพลเรือน คือ เมื่อโรงเรียนข้าราชการพลเรือนได้รับการสถาปนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2459¹²⁸ นั้นได้สถาปนาห้องสมุดโรงเรียนข้าราชการพลเรือน เป็นหอสมุดกลางของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย และเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนเข้าใช้และขอยืมหนังสือได้ เริ่มอยู่ที่ห้อง 28 และขยายมาเป็นห้อง 27 ของตึกคณะอักษรศาสตร์¹²⁹

หอสมุดกลางในปัจจุบันมีอาคารทำการ เป็นเอกเทศ ได้ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นอาคารทรงไทย เหมือนกับคณะอักษรศาสตร์ จึงสวยงามแต่ไม่ถูกตามลักษณะของห้องสมุดที่ทันสมัยนัก มีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 400 ที่ และที่นั่งในห้องโสตทัศนศึกษา 200 ที่ หอสมุดกลางมีฐานะ เป็นแผนก เรียกว่า แผนกห้องสมุด ของสำนักงานเลขาธิการของมหาวิทยาลัยอยู่ในบังคับบัญชาของรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (ตามแผนภูมิที่ 6) มีบรรณารักษ์หอสมุดกลางเป็นบุคลากร มีคณะกรรมการห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษา บรรณารักษ์ของหอสมุดกลางมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์คณะอักษรศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ชั้นพิเศษคณะอักษรศาสตร์ ส่วนตำแหน่งบรรณารักษะนั้นเป็นตำแหน่งที่ไม่มีเงินเดือน และมีอาจารย์ในแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์มีหน้าที่ปฏิบัติงานเป็น ผู้ช่วยอีก 6 คน และมีเจ้าหน้าที่อื่น ๆ อีกคือ เจ้าหน้าที่ในตำแหน่งผู้ช่วยบรรณารักษ์ ชั้นตรีหรือประจำแผนก 1 คน ตำแหน่งบรรณารักษจัตุวา ชั้นจัตุวา 2 คน ซึ่งได้รับเงินเดือนประจำจากเงินงบประมาณ เช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่ตำแหน่งเสมียน 13 คน ในจำนวนนี้เป็นข้าราชการ

¹²⁸ "พระราชาคณะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" เรื่องเดียวกัน

¹²⁹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2459-2509 (พิมพ์เป็นที่ระลึกในวันครบห้าสิบปีของการสถาปนา 26 มีนาคม 2510) หน้า 73-92

ชั้นจัดวารับเงินเดือนประเภทลูกจ้างประจำซึ่งใช้เงินงบประมาณ 4 คน นอกนั้นรับเงินเดือนจากเงินผลประโยชน์รวม 9 คน ตำแหน่งภารโรง ข้าราชการวิสามัญสำนักงานเลขาธิการ 1 คน ภารโรงรับเงินเดือนผลประโยชน์อีก 3 คน รวมเจ้าหน้าที่ 24 คน¹³⁰ และตามความเป็นจริงขณะนี้มีอาจารย์ที่มีวิชาชีพบรรพชาภิบาลศาสตร์ ของคณะอักษรศาสตร์มาช่วยงานอีก 4 คน แต่ไม่มีปรากฏในทำเนียบของห้องสมุดรวมเป็นอาจารย์ช่วยงานทั้งสิ้น 10 คน

หอสมุดกลางมีหนังสือ 72,058 เล่ม¹³¹ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีหนังสือภาษาฝรั่งเศส และเยอรมันอยู่บ้าง การจัดหมู่หนังสือใช้ระบบทศนิยมของคีวอี้ [Dewey Decimal Classification] มีหนังสือในหมวดวรรณคดีและประวัติศาสตร์มากกว่าหมวดอื่น ๆ มีวารสารประมาณ 330 ชื่อ [Title] ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนหนังสือที่เพิ่มขึ้น 2,030 เล่ม

หนังสือต่าง ๆ จัดเป็นส่วน [Collection] ตามอาคารชั้นต่าง ๆ ดังนี้ คือชั้นล่างเป็นห้องอ่านวารสาร 1 และ 2 คือห้องวารสาร ภาษาไทย 1 ห้อง ภาษาอังกฤษ 1 ห้องซึ่งในห้องนี้มีหนังสือพิมพ์ประจำวันอยู่ด้วย ชั้นที่ 2 ทางขวามือห้องแรกเป็นห้องอ่านหนังสือมีชื่อว่า "ห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ" หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ หนังสือในห้องนี้เป็นหนังสือส่วนพระองค์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ และทายาทของพระองค์ ประทานไว้เป็นสมบัติของหอสมุดกลาง มีหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ประมาณ 5,000 เล่ม ใต้รับการจัดหมู่เรียบร้อยแล้วจัดอยู่ในตู้กระจกปิด ไม่ให้ยืม ถ้าใครต้องการค้นคว้าติดต่อไปที่เจ้าหน้าที่ในห้องนี้ นับเป็นที่รวบรวมหนังสือเฉพาะ หรือที่เก็บหนังสือเฉพาะ [Special Book Collection] นอกจากนี้ยังมีวารสารเข้มเล่มอีกประมาณ 60 ชื่อในห้อง

¹³⁰ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกการคลัง "อัตรากำหนดหน่วยงาน กองบริหารการศึกษาแผนกห้องสมุด" (โรเนียว) หน้า 19-22

¹³¹ สถิติเมื่อสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2512

นี้ด้วย ถัดจากห้องนี้ไปข้างในสุดเป็นห้องอ่านหนังสือ หนังสือในห้องนี้เป็นหนังสืออ้างอิง ส่วนหนึ่ง และจัดเป็นที่สำหรับหนังสือวิชาบรรณารักษศาสตร์ [Library Science Collection] ในชั้นเปิด [Open shelves] อีกส่วนหนึ่ง มีเจ้าหน้าที่บริการตอบคำถามประจำอยู่ คนหน้าห้องหนังสืออ้างอิงนี้ เป็นห้องเก็บสิ่งพิมพ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหนังสือหายาก และเป็นที่ยกย่องหนังสือภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับประเทศไทยเรียกว่าห้องหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทย

ชั้นที่ 2 หางซ้ายมือ เป็นที่รับ-จ่ายหนังสือ ถัดไปเป็นห้องอ่านหนังสือ 1 ซึ่งมีคู่มือรายการ และหนังสือภาษาไทย ถัดไปเป็นห้องทำงานบรรณารักษ์ และในสุดเป็นห้องอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นห้องอ่านหนังสือภาษาอังกฤษ

ชั้นที่ 3 เป็นห้องบริการโสตทัศนวัสดุส่วนหนึ่ง ห้องเรียนพิมพ์ดีด และห้องเก็บหนังสือ [Stack] และห้องเก็บหนังสือเก่าหายาก [Rare Books]

การบริหารงานของหอสมุดกลาง หอสมุดจัดแบ่งสายการทำงานออกเป็นแผนกต่าง ๆ ดังนี้

1. แผนกจัดหาหนังสือและอุปกรณ์ [Acquisitions] รับผิดชอบในการจัดหาหนังสือและอุปกรณ์สำหรับห้องสมุด จัดเลือกซื้อตามความต้องการของอาจารย์และนิสิตและตามที่ได้เห็นเหมาะสมมีหอสมุดคล้องกับจำนวนเงินงบประมาณที่ได้รับ แผนกจัดหา เป็นงานที่สำคัญมากโดยทั่วไปมักจะจัดใ้หอสมุดในความควบคุมโดยตรงของบรรณารักษ์ ซึ่งปัจจุบันบรรณารักษ์ควบคุมแผนกนี้ด้วยตนเอง

2. แผนกจัดหมู่และทำบัตรรายการ รับผิดชอบในการเตรียมหนังสือออกใช้โดยการจัดหมวดหมู่หนังสือที่ได้รับเข้าหอสมุดตามระบบการจัดหมู่แบบทศนิยมของคีวอให้เลขเรียกหนังสือเป็นสัญลักษณ์สำหรับหนังสือแต่ละเล่ม และจัดทำทะเบียนและบัตรรายการขึ้นเป็นเครื่องมือสำหรับเลือกหาหนังสือใ้ใ้โดยสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งมีทั้งบัตรผู้แต่ง บัตรชื่อ บัตรเรื่อง สำหรับเป็นคู่มือของผู้ใช้ และบัตรแจ้งหนี้สำหรับทะเบียนหนังสือ

3. แผนกจ่าย-รับหนังสือ [Circulation] มีหน้าที่ให้บริการแก่ผู้ใช้โดยตรง

ด้วยการจัดหนังสือให้อ่าน หรือให้ยืมและรับคืนตามกำหนด จัดการทวงถามหากเกินกำหนดเวลา ยืม วางระเบียบยืมในอารยัมมิให้เป็นไปด้วยดี เก็บสถิติเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด งานของแผนกจ่าย-รับหนังสือนับว่าเป็นงานที่กองศึกษาคือใกล้ชิดกับผู้ใช้ห้องสมุดมากที่สุด บริการของห้องสมุดจะดีหรือ บกพรองก็มักจะขึ้นอยู่กับแผนกนี้

4. แผนกตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า [Reference] ให้บริการในการตอบคำถาม และช่วยเหลือในการค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ โดยแนะนำให้นิสิตค้นหาสิ่งที่ต้องการทราบได้จาก หนังสือซึ่งจัดไว้เป็นส่วนหนึ่งค่างานโดยเฉพาะ เรียกว่าหนังสืออ้างอิง [Reference Books] ในห้องหนังสืออ้างอิง และในบางครั้งก็อาจให้หนังสือบรรณาคำช่วย บริการตอบคำถามและช่วย การค้นคว้านี้ นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่งในห้องสมุด

5. แผนกวารสาร มีหน้าที่จัดหาสิ่งพิมพ์ประเภทวารสารทุกประเภท เป็นค่นว่า ประเภทวิชาการ ประเภทสารคดี และประเภทบันเทิง วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่เป็นประโยชน์ อย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารทางวิชาการนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าได้มากที่สุด แผนกวารสารมีหน้าที่เลือก โดยให้แผนกจัดหา เป็นผู้สั่งบอกรับ จัดทำทะเบียนวารสาร จัด ให้อ่านและยืมและเก็บรวบรวมไว้สำหรับเย็บเล่ม

6. แผนกบริการโสตทัศนศึกษา ให้การบริการทางโสตทัศนศึกษา เช่น ฉายภาพยนตร์ กระจกฉาย [Slides] และดนตรี หอสมุดกลางได้จัดห้องสำหรับฟังดนตรีขึ้นในบางห้อง ของห้องโสตทัศนศึกษา จัดหาหนังสือเกี่ยวกับดนตรี งานเสียงเพลง งานเสียงสำหรับเรียน ภาษาต่างประเทศ เทปบันทึกเสียงเพลง ป้ายรูป และสุนทรพจน์บุคคลสำคัญ นอกจากนั้นยังมี โน้ตเพลงและภาพนักดนตรีคนสำคัญของโลกอีกด้วย ห้องดนตรีนี้ประมาณสามเค็จพระ เจ้าอยู่หัวได้ พระราชทานเงินสำหรับการจัดตั้งเป็นการเริ่มแรก 50,000 บาท

ผู้มีสิทธิยืมหนังสือของห้องสมุด ได้แก่ อาจารย์ ข้าราชการ และนิสิตในมหาวิทยาลัย นอกจากนั้นยังมี นิสิตในกนิสิศ กานหรือบุคคลภายนอกใช้ห้องสมุดได้ด้วย โดยเสียเงินค่าบำรุง ในนักหอสมุดกลางมีละ 200 บาท และวางเงินค่าประกันหนังสือ เป็นเงิน 200 บาทเรียบร้อย ทั้งนี้จะต้องไ้กร้มอนุมัติจากอธิการบดีด้วย ส่วนบุคคลประเภทอื่นใดนอกเหนือจากที่กล่าวแล้วแล้ว นั้น อาจขอให้ห้องสมุดได้โดยขออนุมัติจากอธิการบดีเช่นเดียวกัน

หนังสือที่จัดให้บริการ แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. หนังสือที่ห้ามยืมได้ตามปกติ ได้แก่หนังสือที่จัดไว้ในห้องอ่านหนังสือ 1 และ 2 และหนังสือในห้องเก็บหนังสือ
2. หนังสือที่ห้ามยืมเป็นกรณีพิเศษ ได้แก่หนังสือจอง (หนังสือสำรอง reserved books) หนังสือภาษากางประเทศที่เกี่ยวกับประเทศไทย สิ่งพิมพ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล สิ่งพิมพ์ขององค์การต่างประเทศ และหนังสือในห้องคนตรี
3. หนังสือที่ไม่ให้ยืมออกจากห้องสมุด ได้แก่หนังสืออ้างอิง [Reference Books] หนังสือมีค่า หนังสือเก่าหายาก [Rare Books] หนังสือห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ และวารสารฉบับใหม่ที่สุด
4. วารสารฉบับล่วงเวลา [Back Numbers] และฉบับรวมเย็บเล่ม

[Bound Volumes]

5. จุลสาร [Pamphlets]
6. หนังสือใหม่

ระเบียบในการยืมหนังสือ

1. หนังสือที่ห้ามยืมได้ตามปกติ อาจารย์ยืมได้เป็นจำนวนรวมกันไม่เกิน 20 เล่ม ในกำหนด 1 เดือน ข้าราชการ นิสิตชั้นปริญญาตรี และบุคคลภายนอกที่มีสิทธิใช้ห้องสมุดยืมได้จำนวนไม่เกิน 3 เล่ม ภายในกำหนด 15 วัน นิสิตชั้นปริญญาโท ยืมได้จำนวนไม่เกิน 6 เล่ม ในกำหนดเวลา 15 วัน ส่วนผู้ที่ได้รับอนุมัติจากอธิการบดีเป็นกรณี ๆ ไปนั้น ให้ยืมได้ตามที่ได้รับอนุมัติ การขอยืมต่อจะขอยืมได้หลังจากที่ส่งคืนหนังสือเล่มนั้นแล้ว 7 วัน
2. หนังสือที่ห้ามยืมเป็นกรณีพิเศษ หนังสือจองให้ยืมได้ตั้งแต่ 16.00 น. (หรือ 15.00 ของวันเสาร์) ครั้งละ 1 เล่ม ภายในกำหนด 3 วัน สำหรับหนังสือจองที่มีเพียงฉบับเดียว หรือมีจำนวนน้อยแต่มีผู้ต้องการใช้จำนวนมากให้ยืมครั้งละ 1 เล่มในกำหนด 1 คืนคือส่งระหว่าง 9.00 น. ถึง 10.00 น. ของวันรุ่งขึ้น

หนังสือภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล สิ่งพิมพ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิ่งพิมพ์ขององค์การต่างประเทศ ให้อ่านเฉพาะเล่มที่มีมากกว่า 1 ฉบับ ครั้งละไม่เกิน 3 เล่ม ในกำหนดเวลา 7 วัน

หนังสือและวัสดุในห้องดนตรี นอกจากหนังสืออ้างอิงซึ่งให้ไว้ในห้องดนตรีแล้ว หนังสือทางดนตรีโดยทั่ว ๆ ไปให้อ่านได้เช่นเดียวกับหนังสือในห้องอ่านหนังสือ 1 และ 2 โน้ตเพลง วารสาร เอกสาร และจุลสารทางดนตรี ให้อ่านตามความจำเป็นโดยพิจารณาอนุญาตเป็นรายบุคคล และเมื่อมีความจำเป็นก็เรียกคืนได้ ส่วนแผ่นเสียงซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยและเสียหายง่ายนั้นไม่ให้อ่านออกจากห้องสมุด แต่จะถ่ายหอดลงในเทป เพื่อให้มีม้ออกไปได้ตามความเหมาะสม เช่น กำหนดเวลาวันละ 1 สัปดาห์ หรือน้อยกว่านั้นหากมีผู้ต้องการใช้หลายราย

3. วารสารฉบับล่วงเวลาที่ยังไม่ได้เขียนเล่ม อาจารย์ให้อ่านได้คราวละไม่เกิน 3 ฉบับ ในกำหนด 7 วัน นอกจากนั้นยืมได้คราวละไม่เกิน 2 ฉบับ ภายในเวลา 3 วัน วารสารเขียนเล่ม ให้อ่านครั้งละ 1 เล่ม ในกำหนดเวลา 3 วัน

4. จุลสาร ยืมได้คราวละ 3 ฉบับ ในกำหนดเวลา 1 วัน

5. หนังสือที่ใหม่ หลังจากที่ตั้งแสดงเป็นเวลา 2 วันแล้ว ก็เปิดให้อ่านได้ตามระเบียบ

หนังสือที่ยืมเกินกำหนดเวลาจะถูกปรับความอัตรากึ่งนี้คือ หนังสือทั่วไป เสียค่าปรับวันละ 25 สตางค์ต่อเล่ม หนังสือจองวันละ 1 บาท หรือชั่วโมงละ 1 บาท ความแต่ชนิดของหนังสือ กำหนดเวลาทำการของห้องสมุดคือ วันจันทร์ - ศุกร์ เปิดเวลา 8.30-17.30 น. วันเสาร์ 9.00 - 16.00 น. วันอาทิตย์ปิด ถ้าเป็นเวลาระหว่างปิดภาคเรียนคือเดือนมีนาคมถึงเวลาที่มหาวิทยาลัยเปิดคือราวสัปดาห์ที่สองของเดือนมิถุนายนจะเปิดทำการตามเวลาราชการ

สถิติการใช้ห้องสมุดกลาง คือ โดยเฉลี่ยมีผู้ใช้วันละประมาณ 750 คน หนังสือที่ยืมออกวันละ 250 เล่ม

ห้องสมุดกลางได้รับเงินเพื่อค่าเป็นงานจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยตั้งกล่าวแล้ว ปีละ 200,000 บาท เป็นค่าหนังสือวารสาร และเป็นเล่มวารสาร ส่วนค่าใช้จ่ายสำนักงาน

เงินเดือนของข้าราชการและลูกจ้างประจำ ใช้เงินงบประมาณของมหาวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่
บางคนได้รับเงินเดือนในเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยดังกล่าวแล้ว การเบิกจ่ายเงินเป็นไปตาม
ระเบียบของกระทรวงการคลัง¹³³

เนื่องจากหอสมุดกลางดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการ ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยดังกล่าว
แล้ว ทำให้หอสมุดกลางมีความสัมพันธ์กับหอสมุดคณะยิ่งขึ้น คณะกรรมการชุดแรกได้ริเริ่มตั้ง
เมื่อปี พ.ศ. 2505 มีจำนวนทั้งสิ้น 18 คน¹³⁴ และได้มีการประชุมกันเป็นครั้งคราวจนถึงพ.ศ.
2508 รวม 4 ครั้ง และในการประชุมกันนั้นได้มีการวางโครงการปรับปรุงหอสมุด จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย (แก้ไขตามมติที่ประชุมคณะกรรมการหอสมุด ครั้งที่ 2-3/2507)¹³⁵ เสนอต่อ
มหาวิทยาลัย เพื่อปรับปรุงหอสมุดกลาง และหอสมุดคณะ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งพอสรุปได้ว่า
ให้หอสมุดกลางมีฐานะเป็นกอง เรียกว่า กองหอสมุด ในสำนักงานอธิการบดีของมหาวิทยาลัย
อยู่ในบังคับบัญชาของรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และบรรณารักษ์ มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากอง ส่วน
บรรณารักษ์หอสมุดคณะคงดำเนินงานของหอสมุดคณะไปภายใต้ความบังคับบัญชาของคณบดีของ
คณะ การยกฐานะของหอสมุดกลางเช่นนี้ช่วยให้เจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น สำหรับหอสมุดกลางนั้นแบ่ง
งานออกเป็น 7 แผนก คือ (1) แผนกจัดหานหนังสือและอุปกรณ์ (2) แผนกห้ามักรายการและ
จัดหมู่หนังสือ (3) แผนกตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (4) แผนกจ่ายรับหนังสือ (5) แผนก
วารสาร (6) แผนกโสตทัศนอุปกรณ์ (7) แผนกบริการหอสมุดคณะ มีหน้าที่ช่วยเหลือหอสมุดคณะ

¹³² จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คู่มือหอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พระนคร
2508) 31 หน้า

¹³³ สืบภาษณ์ศาสตราจารย์ สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ 25 มีนาคม 2509

¹³⁴ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คำสั่งที่ 366/2505 ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2505

¹³⁵ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการปรับปรุงหอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2507
(โรเนียว) 8 หน้า

ตามความต้องการ โดยส่งเจ้าหน้าที่ของหอสมุดกลางไปช่วยทำงานเทคนิค และจัดอบรมเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ในโครงการนี้ยังมีหลักสูตร อบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์แก่มุคคสที่จะปฏิบัติงานในหอสมุดของมหาวิทยาลัย และบุคคลภายนอกควมไขเวลาอบรม 1 เดือนครั้งละไม่เกิน 20 คน และผู้เข้ารับการอบรมต้องเสียเงินเป็นค่าอบรมคนละ 250 บาทด้วย แต่โครงการนี้ยังไม่เคยผลประกอบการใด ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2511 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหอสมุดของมหาวิทยาลัยใหม่¹³⁶ โดยมีรองอธิการบดีเป็นประธาน บรรณารักษ์ หอสมุดคณะต่าง ๆ เป็นกรรมการ และบรรณารักษ์หอสมุดกลาง เป็นกรรมการและเลขานุการ และมีอาจารย์ในแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน ได้มีการประชุมให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันจัดทำสมุด [Union Catalog] ขึ้นที่หอสมุดกลาง โดยให้หอสมุดคณะทำบัตรรายการรายชื่อหนังสือและวารสารใหม่ รายชื่อวารสารทั้งหมด สิ่งพิมพ์ของคณะ 3 ชุด ไปยังหอสมุดกลาง และให้ส่งข่าวของหอสมุดไปยังหอสมุดกลางเพื่อลงในจุฬาสัมพันธ์

บริการของหอสมุด คือ ให้อ่านหนังสือ จัดหนังสือ จองนิทรรศการ¹³⁷ ทำรายชื้อหนังสือใหม่ที่หอสมุดกลางได้รับเป็นรายเดือน บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการถ่ายภาพเอกสาร บริการใส่คัตสันศึกษา เสนอรายการเพลงเวลา 12.00-16.00 น. ฉาบภาพยนตร์ มีปาฐกถาพิเศษเกี่ยวกับดนตรี วรรณกรรมไทย

หอสมุดกลางประสบปัญหาเรื่องอัตรากำลังเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะบรรณารักษ์วิชาชีพเพราะขณะนี้ต้องทำงาน 2 คำนคือ สอนในแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ และปฏิบัติงานหอสมุดกลางด้วย ซึ่งนับว่าหนักมาก จึงไม่สามารถขยายบริการให้ดีกว่าเดิมได้ และอีกประการหนึ่งเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ไม่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการ เพราะเกินอัตรากำลังของแผนก จึงทำให้เกิดความไม่มั่นใจใน

¹³⁶ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คำสั่งที่ 189/2511 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2511

¹³⁷ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คู่มือหอสมุดกลาง เรื่องเดียวกัน หน้า 10-11

สวัสดิภาพของชน ทั้งนั้น ดำเนินงานใหม่ที่มีมั่นคงและก้าวหน้ากว่าก็จะได้ออกไป อีกปัญหาหนึ่งคือ การเงินออกหนุนหอสมุดกลางนับว่าน้อยเกินไปสำหรับการดำเนินงานเพื่อสมรรถภาพของห้องสมุด หรือแม้การขยายเวลาเปิดทำการได้ อันนี้เป็นผลต่อการบริหารงานของหอสมุดมหาวิทยาลัยว่าจะยังคงเป็นแบบกระจายอำนาจไปอีกนานเท่าไรเท่าที่หอสมุดกลางยังไม่แข็งแรงพอ และอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับที่ตั้งของคณะต่าง ๆ กระจายกันออกไป และหอสมุดคณะบางคณะ ก็มีสมรรถภาพดี หอสมุดกลางไม่มีอำนาจในการควบคุม¹³⁸

จากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.สุชัม ศรีชัยรัตน์ เลขาธิการของมหาวิทยาลัย ทราบว่าขณะนี้กำลังกรณมหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะให้หอสมุดกลางแข็งแรงพอที่จะไปช่วยหอสมุดคณะใดทั้งในด้านการเงิน จำนวนหนังสือ และบุคลากร โดยให้ช่วยเหลือการเงินให้ไปใช้ซื้อหนังสือบ้าง ซื้อหนังสือให้แก่หอสมุดคณะบ้าง และส่งคนของหอสมุดกลางไปช่วยงานของหอสมุดคณะบ้าง ทั้งนี้เป็นไปตามสภาพของมหาวิทยาลัยที่มีหอสมุดคณะมาแต่เดิม และชั้นต่อไปก็จะให้พิจารณาว่ารวมหอสมุดคณะไปไว้กับหอสมุดกลางต่อไป แต่หนึ่งนี้จะเป็นการค่อยทำค่อยไป ขณะนี้ยังเป็นเพียงความร่วมมือกันในคำทำสมัครไปก่อน แต่ทางมหาวิทยาลัยคงมีประมาณสร้างอาคารหอสมุดกลางใหม่เมื่อใดอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานหอสมุดของมหาวิทยาลัยเป็นแบบรวมอำนาจ โดยให้หอสมุดกลางมีฐานะเป็นคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัย และรวมเอาแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ไว้ คณะด้วยก็เป็นได้ จะพิจารณาเรื่องนี้ในภายหลัง¹³⁹

¹³⁸สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ สุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงษ์ วันเดียวกัน

¹³⁹สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.สุชัม ศรีชัยรัตน์ เลขาธิการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 12 มีนาคม 2512

ห้องสมุดคณะครุศาสตร์

ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ตั้งอยู่ในตึกอำนวยการของคณะ โดยมีสถานที่แยกออกไปเป็นส่วนโดยเจตนา คืออาคารสถานที่ที่รับบริการนอกแบบให้มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานฝ่ายบริหารของคณะได้โดยสะดวก และสามารถที่จะทำการขยายออกไปในอนาคตได้โดยง่าย อาคารที่ตั้งห้องสมุดอยู่ที่ใกล้ตึกเรียนหรือห้องเรียนต่าง ๆ ในบริเวณคณะ จึงนับว่าเหมาะสมอย่างยิ่ง ห้องสมุดคณะครุศาสตร์มีมาพร้อมกับการก่อตั้งคณะขึ้นในปี พ.ศ. 2500 โดยแยกออกจากคณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์เดิม ความจริงในขณะที่ยังเป็นแผนกวิชาครุศาสตร์ในคณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์นั้นก็ได้มีห้องสมุดของตนเองอยู่แล้ว แต่ยังมีหนังสือเป็นจำนวนน้อย ห้องสมุดก็มีขนาดเล็กและมีสภาพไม่สมบูรณ์นัก ปัจจุบันกล่าวได้ว่าห้องสมุดคณะครุศาสตร์ เป็นห้องสมุดคณะที่ดีที่สุด ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ห้องสมุดมีเจ้าหน้าที่ 12 คน เป็นบรรณารักษ์วิชาชีพปฏิบัติงานเทคนิคจำนวน 4 คน อีก 8 คน เป็นเจ้าหน้าที่อื่น คือ ปฏิบัติงาน ซึ่งมีโรงงานทางด้านเทคนิค เช่น งานบริการคำนวณการจ่าย-รับหนังสือ งานซ่อมหนังสือ พิมพ์ดีด และงานทางธุรการต่าง ๆ เป็นต้น บรรณารักษ์ [Head Librarian] และผู้ช่วยบรรณารักษ์ [Assistant Librarians] ต่างดำรงตำแหน่งอาจารย์ของคณะ บรรณารักษ์ห้องสมุดเป็นผู้ดูแลบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายและหลักการตามมติของกรรมการคณะ ซึ่งมีคอมมิเต้เป็นประธาน หัวหน้าแผนกวิชาหรืออาจารย์ผู้แทนจากแผนกวิชาต่าง ๆ เป็นกรรมการ

งบประมาณที่ได้รับประจำปี สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อหนังสือประมาณ 30,000 บาท ค่ามอกพิมพ์วารสารประมาณ 10,000 บาท ค่าอุปกรณ์ประมาณ 9,000 บาท และค่าเขียนเล่มวารสารประมาณ 2,000 บาท ส่วนครุภัณฑ์ซึ่งมีการจัดซื้อเป็นปี ๆ นั้นก็มีงบประมาณเฉพาะปีเพื่อการจัดซื้อเป็นปี ๆ ไป เช่นในปี พ.ศ. 2511 ใ้รับค่าครุภัณฑ์เป็นเงิน 46,000 บาท

ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ มีขนาดที่เหมาะสมกับความต้องการในปัจจุบัน ห้องอ่านหนังสือ

[Main reading room] ในขณะที่มีจำนวนที่นั่งประมาณ 250 ที่ ห้องสมุดมีโครงการที่จะขยายให้กว้างขวางขึ้นอีกในโอกาสต่อไป เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น ปัจจุบันนี้ ห้องสมุดมีหนังสือประมาณ 32,406 เล่ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือทางการศึกษา และหนังสือที่เกี่ยวกับการศึกษา นอกจากนี้ก็มีหนังสือหมวดต่าง ๆ ทุกหมวดเป็นจำนวนพอสมควร มีวารสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ 143 ชื่อ วารสารทางการศึกษาจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษที่จะนำมาไว้ในห้องสมุด นอกจากนี้ในห้องสมุดยังมีอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ เช่น ฟิล์มสกริป ไมโครฟิล์ม เป็นต้น

การเลือกหนังสือ อาจารย์และนิสิตมีสิทธิเสนอรายชื่อหนังสือที่กองการได้ บรรณาธิการจะพิจารณาเลือกตามความเหมาะสมและตามกำลังเงินงบประมาณ แล้วรวบรวมรายชื่อหนังสือเสนอขออนุมัติจากคณบดี การสั่งซื้อหนังสือและการบอกรับวารสาร มีหนังสือจากต่างประเทศและในประเทศ

การจัดหมู่หนังสือ จัดตามระบบทศนิยมของคีวี่ การทำบัตรรายการก็มีทั้ง 3 ประเภท คือ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง นอกจากหนังสือแล้ว อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาก็มีบัตรรายการเช่นเดียวกัน ทั้งยังได้จัดทำบัตรรายการอีกชุดหนึ่ง ให้ห้องสมุดกลางรวบรวมเป็นสหบัตรรวมกับบัตรรายการของห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุดคือ อาจารย์ นิสิต และข้าราชการในมหาวิทยาลัย แยกผู้มีสิทธิยืมหนังสือคือ อาจารย์ นิสิต และข้าราชการในคณะครุศาสตร์ โดยเฉพาะเท่านั้น ห้องสมุดมีระเบียบในการให้บริการดังนี้คือ:-

เวลาทำการของห้องสมุด วันจันทร์ ถึง วันศุกร์ เปิดเวลา 7.30 น. ปิดเวลา 20.00 น.
วันเสาร์ เปิดเวลา 8.00 น. ปิดเวลา 16.00 น.

หนังสือสำหรับอ่านโดยทั่วไป ยืมออกจากห้องสมุดได้ ส่วนหนังสืออ้างอิงและวารสารฉบับใหม่หรือฉบับล่าสุดในห้องสมุด ไม่ให้ยืมออกนอกห้องสมุด กำนนการยืม

ก. หนังสือขรมทาสสำหรับอ่านโดยทั่วไปและหนังสือแบบเรียน ยืมคราวละไม่เกิน 3 เล่ม
ระยะเวลา 7 วัน

กึ่งปี

ข. หนังสือสำรวจหรือหนังสือจอง ให้ยื่นได้ครั้งละ 1 เล่ม โดยมีระยะเวลาให้ยื่น

นิติภาคปกติและนิติกรณ์ปริญญาโท

วันจันทร์ ถึง วันศุกร์ ยื่น 15.00 น. ส่งคืน 9.00 น. วันรุ่งขึ้น

นิติภาคสมทบและภาคพิเศษ

วันจันทร์ ถึง วันพฤหัสบดี ยื่น 19.00 น. ส่งคืน 16.00 น. วันรุ่งขึ้น

วันศุกร์ ยื่น 19.00 น. ส่งคืน 12.00 น. วันรุ่งขึ้น

วันเสาร์ ยื่น 15.00 น. ส่งคืน 16.00 น. วันรุ่งขึ้น

ค. วารสารเก่า ยืมคราวละไม่เกิน 3 เล่ม ระยะเวลา 3 วัน

ง. จุลสาร ยืมคราวละไม่เกิน 3 เล่ม ระยะเวลา 3 วัน

จ. รูปภาพ ยืมคราวละไม่เกิน 10 ภาพ ระยะเวลา 3 วัน

ฉ. แผนที่ ยืมคราวละไม่เกิน 1 แผ่น ระยะเวลา 3 วัน

ช. หีบสมศรียิป ยืมคราวละไม่เกิน 3 ม้วน ระยะเวลา 3 วัน

ซ. แขนเสื้อและหมวกหนังเสียด ให้ยื่นและใช้ในห้องโสตทัศนศึกษา ยืมได้ตั้งแต่ 8.00 น. ส่งคืนก่อนเวลาห้องสมุดปิด

การปรับ หากผู้ยืมส่งหนังสือคืนช้ากว่ากำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว จะต้องเสียค่าปรับตามระเบียบของห้องสมุด หนังสือธรรมดา มีรับเป็นรายวัน ส่วนหนังสือจองปรับเป็นรายชั่วโมง
สถิติการใช้ห้องสมุด โดยเฉลี่ยมีผู้เข้าใช้ห้องสมุดประมาณ วันละ 850 คน จำนวนหนังสือที่ถูกยืมออกจากห้องสมุดประมาณวันละ 175 เล่ม

ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ มีการประสานงานกับหอสมุดกลางในค่านต่าง ๆ กล่าวคือการจัดทำสมัคร โดยจัดทำสมัครรายการอีกชุดหนึ่งส่งไปรวมกับของหอสมุดกลางและของคณะอื่น ๆ ที่ผู้สมัครรายการของหอสมุดกลาง เพื่ออำนวยความสะดวกในการค้นคว้างานวิจัยของสมัคร จัดทำบรรณานุกรมหนังสือใหม่ส่งไปให้หอสมุดกลางนอกจากนี้ยังมีบริการยืมระหว่างห้องสมุดกับหอสมุดกลางอีกด้วย¹⁴⁰

¹⁴⁰ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ วิบูลย์ รัชปาณี บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ วันที่ 27 มีนาคม 2512

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้โอนเข้ามาอยู่ในสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ ปีการศึกษา 2511¹⁴¹ และเรียกว่าคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดของคณะแพทยศาสตร์ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในตึกสำนักงานคณบดีชั้นล่าง เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อคณบดี ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ เป็นห้องสมุดเฉพาะ [Special Library] ทางวิชาการ ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการแขนงนั้น เพราะฉะนั้น ห้องสมุดจึงได้รับการเอาใจใส่และสนับสนุนอย่างสำคัญ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์มีบรรณารักษ์วิชาชีพ 4 คน ซึ่งเป็นตำแหน่งบรรณารักษ์ นอกจากนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งประจำแยก 1 คน เสมียนพนักงาน 3 คน เจ้าหน้าที่ประเภทลูกจ้าง 3 คน และคนงาน 3 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน

คณะกรรมการห้องสมุด ประกอบด้วยหัวหน้าแผนกวิชาจักษุ โสต นาสิก ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณบดี เป็นประธานกรรมการ หัวหน้าแผนกวิชารังสี หัวหน้าแผนกวิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคมหัวหน้าแผนกวิชาชีวเคมี เป็นกรรมการ บรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการห้องสมุดมีหน้าที่กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของคณะ เป็นผู้ให้การแนะนำแก้ไขข้อปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินงาน คอยควบคุมดูแลให้ห้องสมุดโดยบรรณารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้ โดยมุ่งให้มีบริการที่ดีที่สุด ประเมินผลงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้วเพื่อจะได้ศึกษาเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดียิ่งขึ้น

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มีจำนวนหนังสืออ่านหนังสือประมาณ 100 ที่ มีหนังสือ (รวมทั้งวารสารเย็บเล่ม) ประมาณ 16,719 เล่ม มีวารสาร ที่ยืมกันและได้จากการแลกเปลี่ยนรวมประมาณ 300 ชื่อ หนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือประเภทตำราเรียน ในสาขาวิชาแพทยศาสตร์และวิชาการที่เกี่ยวข้องกัน วารสารก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นวารสารประเภทวิชาการทางการแพทย์และที่เกี่ยวข้อง สิ่งพิมพ์ประเภทนี้นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและได้ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าในวิชาการที่ค้นพบใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการแพทย์ซึ่งมีการวิจัยค้นคว้ามักน้อยเสมอ

¹⁴¹ พระราชบัญญัติโอนกิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ชำระรายการ ลูกจ้างและเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับราชการของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปเป็นของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 84 ตอนที่ 126 (28 ธันวาคม 2510) หน้า 5-7

การจัดหมู่หนังสือ ในระบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน [Library of Congress Classification] แตกต่างจากห้องสมุดของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล ซึ่งเป็นห้องสมุดประเภทเดียวกัน ที่ใช้ระบบการจัดหมู่ แบบห้องสมุดการแพทย์แห่งชาติอเมริกัน [National Library of Medicine Classification] การทำบัตรรายการ มีบัตรรายการทั้ง 3 ประเภท คือ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง นอกจากนี้ยังมีบัตรแจ้งหมู่หนังสือเป็นระเบียบซึ่งแยกหนังสือเป็นหมวดหมู่อีกด้วย

ห้องสมุดได้รับงบประมาณ ค่าหนังสือปีละ 30,000 บาท ค่าวารสารปีละ 100,000 บาท คณะแพทยศาสตร์ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องห้องสมุดจาก China medical Board ซึ่งเป็นองค์การกุศลแห่งสหรัฐอเมริกาที่ให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์แก่ชาติที่เห็นว่าจำเป็นที่จะได้รับความช่วยเหลือ เงินช่วยเหลือมีคณะแพทยศาสตร์ เคยได้รับในรอบ 3 ปี เป็นจำนวน 10,000 เหรียญอเมริกัน ซึ่งคิดเป็นเงินไทยประมาณ 200,000 บาท เฉลี่ยเท่าได้รับปีละ 66,666 บาท

การเลือกซื้อหนังสือ บรรณารักษ์พิจารณาจากรายชื่อหนังสือที่ได้รับเสนอจากอาจารย์และนิสิต บรรณารักษ์อาจเพิ่มเติมรายชื่อหนังสือที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ ตลอดจนรวบรวมเสนอต่อคณะกรรมการห้องสมุดของคณะ เพื่อขออนุมัติ แล้วเสนอต่อคณบดีเพื่อขออนุมัติทางการเงินสำหรับจัดซื้ออีกต่อไป

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุด ได้แก่ อาจารย์และนิสิตในคณะแพทยศาสตร์และในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ บัณฑิตวิทยาลัย นายแพทย์และพยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์แห่งกรม นายแพทย์จากต่างประเทศที่มาปฏิบัติงานในโรงพยาบาล

เวลาของห้องสมุด ห้องสมุดเปิดให้ใช้วันจันทร์ ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 8.00 น. ถึง 20.00 น. วันเสาร์ เปิดตั้งแต่เวลา 8.00 น. ถึง 12.00 น.

ระเบียบการยืมหนังสือ ยืมได้ครั้งละ 2 เล่ม ในกำหนดเวลา 15 วัน วารสารที่ยังไม่ได้เย็บเล่ม ให้ยืมได้ตั้งแต่ 5 ถึง 20 ฉบับ ในกำหนดเวลา 7 วัน

นอกจากบริการดังกล่าวแล้ว ห้องสมุดยังให้บริการอื่น ๆ เป็นต้นว่า การถ่ายเอกสาร เอกสารจัดทำคู่มือห้องสมุดแจกแก่ญาติ ปฐมนิเทศนิสิตใหม่เกี่ยวกับเรื่องห้องสมุด รวบรวมบรรณานุกรมหนังสือมาใหม่แจกแก่ญาติ

สถิติการไหลของสมุด มีผู้ไหลของสมุดเฉลี่ยประมาณวันละ 192 คน หนังสือที่ขายมีออกเฉลี่ยประมาณวันละ 220 เล่ม วารสารประมาณวันละ 50 ฉบับ

ความร่วมมือและการประสานงานกับหอสมุดกลางและห้องสมุดอื่น มีการยืมหนังสือกันในระหว่างห้องสมุด กับห้องสมุดในสาขาแพทยศาสตร์ด้วยกัน เช่น หอสมุดศิริราช แลกเปลี่ยนบรรณานุกรมหนังสือใหม่กับหอสมุดคณะต่าง ๆ และหอสมุดกลาง บรรณารักษ์หอสมุดคณะแพทยศาสตร์ก็เป็นกรรมการอยู่ในคณะกรรมการห้องสมุดมหาวิทยาลัยด้วย¹⁴²

ห้องสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

ห้องสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี อยู่บนชั้นที่ 3 ของอาคารเรียนหลังใหม่เป็นห้องปรับอากาศ แบ่งเป็นส่วนที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ บริเวณที่อ่านหนังสือ และชั้นวางหนังสือ มีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 100 ที่นั่ง และยังมีห้องอ่านหนังสือพิมพ์ชั้นล่างอีกหนึ่งห้อง

บรรณารักษ์มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ของคณะ และเสมียนพนักงานอีก 2 คน ช่วยงานด้านการให้บริการและงานสำนักงานเช่น พิมพ์ดีด เป็นต้น

คณะกรรมการห้องสมุดของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ประกอบด้วยผู้ที่เคยคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นประธานกรรมการ ซึ่งขณะนี้ได้แก่หัวหน้าแผนกวิชาการบัญชี กรรมการคนอื่น ๆ มีอาจารย์ของแต่ละแผนกวิชา แผนกละ 1 คน บรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ คณะกรรมการห้องสมุดเป็นผู้วางนโยบายห้องสมุดและมอบให้บรรณารักษ์รับผิดชอบการประชุมปรึกษากันวางระเบียบการบริหารของห้องสมุดให้เป็นผลประโยชน์แก่ผู้ใช้ด้วยดี

จำนวนหนังสือในห้องสมุด มีอยู่ประมาณ 4,000 เล่ม ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนน้อย แต่อย่างไรก็ตามที่คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ยังมีห้องสมุดของแผนกวิชาสถิติทางตากอีกแห่งหนึ่ง นอก

¹⁴² สัมภาษณ์ นางจีระ อินทโกสม บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 8 มีนาคม 2512

จากหนังสือแล้ว ยังมีวารสารภาษาต่างประเทศอีก 35 ชื่อ ภาษาไทย 31 ชื่อ วารสารเบิ
 เล่มภาษาต่างประเทศ 81 เล่ม และภาษาไทย 179 เล่ม หนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือในสาขา
 วิชาที่ศึกษาค้นคว้าในขณะนี้ เช่น สาขาวิชาการบัญชี วิชาพาณิชยศาสตร์ วิชาสถิติ วิชาเศรษฐศาสตร์
 วิชาการเงิน และการคลัง วิชาธุรกิจ และวิชาการค้นคว้า เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีหนังสือใน
 แขนงวิชาที่เกี่ยวข้องกัน หนังสือที่มีมากกว่าประเภทอื่นคือหนังสือทางวิชาการบัญชี และทาง
 เศรษฐศาสตร์ ทั้งนี้เพราะมีผู้ต้องการใช้เป็นจำนวนมาก

การจัดพิมพ์และทำบัตรรายการหนังสือ ห้องสมุดจัดพิมพ์หนังสือตามระบอบพันธนิยมนของคิ
 บัตรรายการก็จัดทำขึ้นไว้สำหรับเป็นคู่มือเลือกหาหนังสือ

งบประมาณของห้องสมุด ห้องสมุดได้รับเงินสำหรับซื้อหนังสือและรับวารสาร รวมเป็น
 เงินประมาณปีละ 25,000 บาท ซึ่งบรรณารักษ์จะคงพิจารณาแบ่งสำหรับเป็นค่าหนังสือและ
 วารสารตามความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละปี ทั้งนี้โดยความเห็นชอบและการอนุมัติ
 ของคณะกรรมการห้องสมุด สำหรับในปี 2511 แบ่งเป็นค่าหนังสือ 20,000 บาท ค่าวารสาร
 3,000 บาท และค่าเบิเล่มหนังสือและวารสาร 2,500 บาท

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุด ได้แก่ อาจารย์และนิสิตในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีและใน
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ที่มีสิทธิยืมหนังสือออกจากห้องสมุดได้คือ อาจารย์และนิสิตในคณะ
 พาณิชยศาสตร์และการบัญชีโดยเฉพาะเท่านั้น นิสิตในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีในพื้น
 หมายรวมถึงนิสิตชั้นปริญญาโทของบัณฑิตวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ในแผนกวิชาการต่าง ๆ ใน
 คณะนี้ด้วย

หนังสือที่จัดใหม่รายการแก่ผู้ใช้นั้น แบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. หนังสือที่ยืมได้ตามปกติ
2. หนังสือที่ยืมได้ในเวลาจำกัด ได้แก่หนังสือสำรองหรือหนังสือจอง
3. หนังสือที่ไม่ยืมออกจากห้องสมุด ได้แก่หนังสืออ้างอิง และวารสาร

ระเบียบการยืมหนังสือ อาจารย์ยืมได้คราวละไม่เกิน 10 เล่ม ภายในกำหนดเวลา

1 เดือน นิสิตชั้นปริญญาตรียืมได้คราวละไม่เกิน 3 เล่ม ในกำหนดเวลา 10 วัน นิสิตชั้นปริญญาโท

ยืมได้คราวละไม่เกิน 5 เล่ม ภายในเวลา 10 วัน การยืมต้องจะขอยืมได้ภายหลังจากที่ส่งหนังสือเล่มนั้นคืนแล้วเป็นเวลา 5 วัน

หนังสือจอง ให้อืมได้ครั้งละ 1 เล่ม ในกำหนด 1 คืน คือยืมได้ตั้งแต่เวลา 16.00น. และส่งคืนในวันรุ่งขึ้นระหว่างเวลา 9.00 น. ถึง 10.00 น.

ห้องสมุดจะบังคับยืมหนังสือตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ไปจนถึงวันปิดภาคเรียนปลายปีการศึกษาและในระหว่างปิดภาคเรียนปลายปีนั้นด้วย

หากการยืมเกินกำหนดเวลาที่วางไว้ ห้องสมุดจะเก็บค่าปรับล่วงเวลารับละ 25 สตางค์ ต่อหนังสือ 1 เล่ม และเก็บค่าปรับสำหรับหนังสือจองเป็นรายชั่วโมง ๆ ละ 25 สตางค์ ต่อหนังสือ 1 เล่ม แต่ทั้งนี้ค่าปรับเมื่อรวมกันแล้วจะเป็นจำนวนอย่างสูงต้องไม่เกินราคาของหนังสือเล่มนั้น

สถิติการใช้ห้องสมุด มีผู้ใช้ห้องสมุดโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 175 คน มีผู้ยืมหนังสือออกโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 15 เล่ม หนังสือที่รักกันมากได้แก่หนังสือทางวิชาการบัญชี และ เศรษฐศาสตร์

การประสานงานเกี่ยวข้องกับหอสมุดกลางในขณะนี้ยังไม่มี นอกจากบรรณารักษ์จะมีการประชุมร่วมกันในคณะกรรมการห้องสมุดมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นกรรมการ ปัจจุบันห้องสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชียังไม่ได้เข้าร่วมในโครงการสหนิคมของห้องสมุดมหาวิทยาลัย¹⁴³

ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์

ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ตั้งอยู่ในอาคารเรียนซึ่งเป็นตึกหลังใหม่ของคณะรัฐศาสตร์ มีเนื้อที่กว้างขวางพอสมควร มีที่นั่งอ่านหนังสือภายในห้องสมุด 50 ที่ แม้ว่าห้องสมุดจะอยู่รวมในอาคารเรียนไม่ได้เป็นที่โดยเอกเทศ แต่ก็ได้รับการออกแบบคัดแปลงสถานที่ให้เป็นห้องสมุดได้อย่างเหมาะสม ห้องสมุดมีเจ้าหน้าที่เป็นข้าราชการประจำ 2 คน บรรณารักษ์ของห้องสมุดมีตำแหน่งเป็นอาจารย์ซึ่งต้องทำการสอนด้วย สัปดาห์ละ 8 ชั่วโมง คณะรัฐศาสตร์วางหลักสูตรให้นักศึกษา

---

¹⁴³ สัมภาษณ์ น.ส. พิมพ์ แสงทวีป บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี วันที่ 10 มีนาคม 2512

วิชารัฐศาสตร์ เวียนวิชามรรพารักษ์ศาสตร์เบื้องต้นในเรื่องการใช้หนังสือและห้องสมุด
 [Introduction to Library Science Use of Books and Libraries] สิบคำ
 ละ 1 ชั่วโมง ตลอดปีการศึกษา นอกจากเจ้าหน้าที่ 2 คนดังกล่าวแล้ว ยังมีเสมียนและคนงาน
 ภารโรงของคณะช่วยงานของห้องสมุดด้วย

การบริหารงาน บรรณารักษ์เป็นผู้บริหารงานห้องสมุดให้เป็นไปตามนโยบายที่คณะกรรมการ
 ห้องสมุดของคณะวางไว้โดยขึ้นตรงต่อคณบดี คณะกรรมการห้องสมุดมีประธานกรรมการ ซึ่งคณบดี
 เลือกและแต่งตั้ง กรรมการต่าง ๆ ได้แก่หัวหน้าแผนกวิชาทุกแผนก บรรณารักษ์เป็นกรรมการ
 และเลขานุการ คณะกรรมการห้องสมุดมีหน้าที่วางนโยบาย จัดระเบียบในการดำเนินงานห้อง
 สมุดและมอบให้บรรณารักษ์นำไปปฏิบัติ ประเมินผลงานและพิจารณาปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น

ห้องสมุดได้รับเงินงบประมาณ ประมาณปีละ 33,000 บาท โดยได้จากงบประมาณ
 แขนงคณบดีทางคณะเพียง 3,000 บาท นอกนั้นเป็นเงินที่ได้จากเงินทุนของคณะปีละประมาณ
 30,000 บาท

จำนวนหนังสือในห้องสมุด ปัจจุบันมีหนังสืออยู่ประมาณ 8,000 เล่ม วารสาร 100 ชื่อ
 เป็นวารสารภาษาไทย 30 ชื่อ ภาษาอังกฤษ 70 ชื่อ หนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือในสาขาวิชา
 ต่าง ๆ ที่มีการสอนการวิจัยในคณะรัฐศาสตร์ ได้แก่วิชาการปกครอง วิชานิติศาสตร์ วิชาการคลัง
 วิชาสังคมศาสตร์ วิชาการต่างประเทศและการทูต และวิชารัฐประศาสนศาสตร์ นอกจากนั้นยังมี
 หนังสือในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาการดังกล่าวนี้อีกด้วย

การเลือกและการสั่งซื้อหนังสือ เป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์ซึ่งจะพิจารณาให้ตรงกับความต้องการ
 ของผู้ใช้ให้มากที่สุด โดยเปิดโอกาสให้อาจารย์และนิสิตเสนอรายชื่อหนังสือได้ กรรมการ
 แต่ละคนจะให้คำปรึกษาหรือเสนอแนะให้ซื้อหนังสือที่แต่ละแผนกวิชาต้องการ บรรณารักษ์จะรวบรวม
 รายชื่อหนังสือโดยพิจารณาค่าใช้จ่ายเงินงบประมาณ เพื่อขออนุมัติจากคณบดีต่อไป หนังสือ
 สั่งซื้อจากยี่ห้อที่ตัวแทนจำหน่ายในต่างประเทศ หรือจากร้านจำหน่ายหนังสือในนคร วารสาร
 ที่สั่งรับได้จากบริษัทตัวแทนจำหน่าย หรือจากสำนักพิมพ์อีกส่วนหนึ่งได้จากการบริจาคและโดยการ
 แลกเปลี่ยน

ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จัดพิมพ์หนังสือตามระบบทัศนียภาพของคิวอี้ ส่วนบัตรรายการก็จัดทำขึ้นใจเป็นเครื่องช่วยเลือกหาหนังสืองานทางเทคนิคเหล่านี้ บรรณาธิการเป็นผู้ทำด้วยตนเองทั้งสิ้น

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุด ได้แก่ อาจารย์และนิสิตในคณะรัฐศาสตร์ และในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่การยืมหนังสือออกจากห้องสมุด ให้ยืมได้เฉพาะอาจารย์และนิสิตในคณะรัฐศาสตร์ ซึ่งรวมทั้งนิสิตชั้นปริญญาโทแผนกวิชาต่าง ๆ ในคณะรัฐศาสตร์ด้วย

ระเบียบการยืมหนังสือ หนังสือภาษาอังกฤษ ให้ยืมได้ภายในกำหนดเวลา 2 สัปดาห์ หนังสือภาษาไทย ในกำหนดเวลา 1 สัปดาห์ หนังสือจองในกำหนดเวลา 3 วัน จำนวนหนังสือที่ให้ยืม นิสิตชั้นปริญญาตรียืมได้คราวละไม่เกิน 3 เล่ม นิสิตชั้นปริญญาโทยืมได้คราวละไม่เกิน 5 เล่ม อาจารย์ยืมได้คราวละไม่เกิน 10 เล่ม ในกำหนดเวลา 1 เดือน การปรับถ้าไม่นำหนังสือส่งคืนตามกำหนดเวลาจะต้องถูกปรับวันละ 25 สตางค์ต่อหนังสือ 1 เล่ม

เวลาทำการของห้องสมุด เปิดให้ใช้ตามเวลาราชการ คือตั้งแต่เวลา 8.30-๑๑.๐๐ น. เวลา ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น. ทุกวันทั้งแคว้นจันทร์ถึงวันศุกร์ เว้นวันหยุดราชการ

สถิติการใช้ห้องสมุด ปีผู้เข้าใช้ห้องสมุดโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 150 คน หนังสือยืมออกโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 60 เล่ม หนังสือยืมกันมากได้แก่หนังสือจอง

ความสัมพันธ์กับหอสมุดกลาง ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ ถือว่าอยู่ในเครือของการจัดทำสมุดสารของห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามที่คณะกรรมการห้องสมุดของมหาวิทยาลัยกำหนดให้มันขึ้น โดยมีศูนย์สหบรรณวิทยุที่ศูนย์บริการรายการของหอสมุดกลาง ในการดำเนินงานห้องสมุดนั้น ก็ย่อมมีหลักการที่สอดคล้องกับหอสมุดกลางเพราะทางก็มีแนวทางตามที่ใดตกลงกันในคณะกรรมการห้องสมุดของมหาวิทยาลัยซึ่งบรรณาธิการห้องสมุดทั้งสองทางก็เป็นกรรมการอยู่ด้วย¹⁴⁴

¹⁴⁴ สัมภาษณ์ นางศจี จันทวิมล บรรณาธิการห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ วันที่ 10 มีนาคม

ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์

ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ อยู่บนชั้นที่ 3 ของอาคารเรียนหลังใหญ่เป็นห้องสมุดแห่งใหม่ของคณะบรรณารักษ์ มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ของคณะ

ห้องสมุดมีเจ้าหน้าที่อื่นอีก 4 คน ปฏิบัติงานในบังคับบัญชาของบรรณารักษ์ การดำเนินงานห้องสมุดอยู่ในความรับผิดชอบของบรรณารักษ์ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลและปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายและหลักการ วัตถุประสงค์ของโครงการห้องสมุดของคณะเป็นข้อกำหนดขึ้น คณะอนุกรรมการห้องสมุดประกอบด้วยประธานกรรมการซึ่งคณะที่จะเป็นผู้พิจารณาเลือกและแต่งตั้ง กรรมการได้แก่ผู้แทนจากแผนกวิชาต่าง ๆ ทั้ง 7 แผนก ของคณะ แผนกละ 1 คน บรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ ประธานกรรมการจะกำหนดให้มีการประชุมขึ้นเป็นครั้งคราว

งบประมาณสำหรับการจัดซื้อหนังสือ ปีละประมาณ 40,000 บาท ค่าบอกรับหรือสั่งซื้อวารสาร 10,000 บาท ค่าเย็บเล่มวารสาร 5,000 บาท

ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ปัจจุบันมีห้องอ่านหนังสือ มีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 100 ที่ มีหนังสือจำนวนประมาณ 18,000 เล่ม วารสารภาษาอังกฤษ ประมาณ 72 รายชื่อ วารสารภาษาไทยประมาณ 20 ชื่อ หนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือประเภทตำราเรียนทางค่านวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และที่เกี่ยวข้องกัน

การเลือกและการสั่งซื้อหนังสือ บรรณารักษ์เป็นผู้พิจารณาเลือกหนังสือที่มีผู้เสนอให้จัดหาเข้าห้องสมุด อนุกรรมการห้องสมุดจะพิจารณาเสนอรายชื่อหนังสือตามความต้องการของแต่ละแผนกวิชา บรรณารักษ์จะเป็นผู้รวบรวมรายชื่อหนังสือเพื่อขออนุมัติคณะและดำเนินการสั่งซื้อต่อไป

การจัดหมู่และทำบัตรรายการ ใช้ระบบการจัดหมู่แบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันบัตรรายการซึ่งบรรณารักษ์เป็นผู้ทำเอง มีบัตรยู่งแต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรเรื่อง นอกจากนั้นยังมีบัตรแจ้ง
 1. ชุมหนังสือควย

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุด ได้แก่อาจารย์และนิสิตในคณะวิศวกรรมศาสตร์ นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้นิสิตคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ใช้เป็นกรณีพิเศษ แต่ไม่อนุญาตให้ยืมออก

บริการของห้องสมุด ห้องสมุดเปิดตามเวลาราชการ ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ คือ เวลา 8.30 น. ถึง 16.30 น.

ระเบียบการยืมหนังสือ หนังสือธรรมดา ให้ยืมได้คราวละ 3 เล่ม ในกำหนดเวลา 7 วัน หากเกินกำหนดเวลาจะถูกปรับวันละ 25 สตางค์ หนังสือจองยืมได้ 1 คืบ และคิดค่าปรับชั่วโมงละ 1 บาท

สถิติการใช้ห้องสมุด มีผู้ใช้ห้องสมุดโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 60 คน และมีผู้ยืมหนังสือออกโดยเฉลี่ยประมาณวันละ 40 เล่ม จากสถิติการใช้จะเห็นว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนิสิตทั้งหมดซึ่งมีเป็นจำนวนมาก แต่นิสิตวิศวกรรมศาสตร์ส่วนมากใช้ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ด้วย โดยเฉพาะนิสิตชั้นปีที่ 1, 2 เรียนวิชาต่าง ๆ ในคณะวิทยาศาสตร์ โดยแผนกวิชาต่าง ๆ เป็นผู้สอน จึงได้ใช้หนังสือในห้องสมุดแผนกต่าง ๆ เหล่านั้น [Departmental Libraries] เป็นส่วนใหญ่ เพื่อความสะดวกและเพราะว่าหนังสือสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1, 2 ยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้

บริการอื่น ๆ เช่น จัดทำครรชนีวารสาร ทำบรรณานุกรมหนังสือใหม่ จัดบริการหนังสือจองเพื่อให้ผู้ใช้มีโอกาสได้ใช้โดยทั่วถึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือจำพวกตำราเรียน ซึ่งมีจำนวนไม่พอกับจำนวนนิสิตที่ต้องการใช้พร้อม ๆ กัน

ความสัมพันธ์และการประสานงานกับหอสมุดกลาง ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์จัดทำบัตรรายการหนังสือในห้องสมุดคณะ ไปให้หอสมุดกลางจัดเป็นสหบัตร เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้า นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือในการจัดทำรวมรายชื่อวารสาร [union list of serials] ซึ่งสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการรวมรวมอยู่¹⁴⁵

¹⁴⁵ สันภาษณ์ นาง ปรีชา ชีระวงศ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ วันที่ 12

ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ตั้งอยู่ในอาคารเรียนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยคิดแปลงห้องภายในอาคารซึ่งเป็นคึกหลังเดิมของคณะเป็นห้องสมุด คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เป็นคณะเล็ก มีนิสิตเป็นจำนวนไม่มากนัก ห้องสมุดของคณะจึงไม่ใหญ่โตแต่พอเหมาะกับจำนวน ผู้ใช้ มีที่นั่งอ่านหนังสือภายในห้องสมุดประมาณ 80 ที่ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมี 3 คน เป็นบรรณารักษ์ วิชาศศ 1 คน นอกนั้นเป็นเสมียนพนักงาน ซึ่งอยู่บังคับบัญชาโดยตรงของบรรณารักษ์ ตำแหน่ง บรรณารักษ์เป็นตำแหน่งอาจารย์ ซึ่งมีงานสอนควบ การบริหารงานห้องสมุดบรรณารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบและขึ้นโดยตรงต่อคณบดีในตำแหน่งที่เกี่ยวกับการวางแผนนโยบายการปฏิบัติงานของห้องสมุด ก็มีคณะกรรมการห้องสมุดของคณะเป็นผู้กำหนด คณะกรรมการห้องสมุด มีประธานซึ่งคณบดีพิจารณาเลือกจากผู้ที่เห็นสมควร กรรมการต่าง ๆ ได้แก่อาจารย์ซึ่งเป็นผู้แทนแผนกวิชาทุกแผนกในคณะ บรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ

ห้องสมุดมีหนังสือจำนวนประมาณ 2481 เล่ม เป็นหนังสือภาษาอังกฤษเป็นส่วนมาก ซึ่งมีจำนวนประมาณ 2124 เล่ม นอกนั้นเป็นภาษาไทย หนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือทางค่านศิลป์ สถาปัตยกรรม และที่เกี่ยวข้องกับแขนงวิชาการดังกล่าว หนังสือในแขนงวิชาดังกล่าวส่วนใหญ่มักมีราคาแพง ห้องสมุดจึงไม่อาจจัดหามาได้เป็นจำนวนมากนัก ทั้งนี้มีงบประมาณในการจัดซื้อมีจำนวนจำกัด นอกจากหนังสือ ยังมีวารสารอยู่ประมาณ 25 ชื่อ ส่วนใหญ่เป็นวารสารภาษาอังกฤษ และเป็นวารสารทางวิชาการประมาณ 15 ชื่อ ซึ่งได้รวมเย็บเล่มไว้ครบทั้ง 15 ชื่อ นั้น วารสารทางวิชาการค่านสถาปัตยกรรมของสมาคมสถาปนิกสยาม ออกเป็นภาษาไทยชื่อ อาษา ห้องสมุดก็ได้รับเป็นประจำ

การเลือกและการสั่งซื้อหนังสือ บรรณารักษ์จะรวบรวมรายชื่อหนังสือซึ่งอาจารย์และนิสิตเสนอโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการห้องสมุดของคณะแล้ว เพื่อขออนุมัติต่อคณบดี การเลือกหนังสือก็พิจารณาตามความเหมาะสมและในสอดคล้องกับเงินงบประมาณที่ได้รับ บรรณารักษ์สามารถเพิ่มเติมรายชื่อหนังสือที่เห็นเหมาะสมเข้าในรายการที่จัดซื้อนั้นได้ คณะกรรมการห้องสมุดจะเป็นที่ปรึกษาแก่บรรณารักษ์ในการพิจารณาเลือกหนังสือ เพื่อให้ได้หนังสือที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าหนังสือทางค่านสถาปัตยกรรมและศิลป์ มักมีราคาสูง แพงประมาณ

สำหรับบริการจัดซื้อที่มีจำนวนจำกัด

รายรับรายจ่ายของห้องสมุดในปีการศึกษา 2511 มีดังนี้ คือ		
ได้จากเงินงบประมาณ	5,000.00	บาท
ได้จากเงินทุนของคณะ	5,004.30	บาท
ได้จากการบริหารจัดการของกรมการนิสิต	2,500.00	บาท
รวมรายรับ	12,504.30	บาท
ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ คือ ค่าหนังสือตำรา	7,540.00	บาท
ค่าวารสาร 11 รายการ	3,207.30	บาท
ค่าอุปกรณ์ห้องสมุดและเขียนเล่มวารสาร	1,757.00	บาท
รวมรายจ่าย	12,504.30	บาท

การเสนองบประมาณห้องสมุด บรรณารักษ์เป็นผู้เสนอต่อคณบดี เป็นประจำปี การจัดหาหนังสือ ใช้ระบบการจัดหมู่แบบทศนิยมของกิวอี้ นอกจากนั้นยังจัดทำบัตรรายการขึ้นไว้เป็นเครื่องช่วยในการเลือกหาหนังสืออีกด้วย และได้จัดบัตรรายการอีกชุดหนึ่งไว้ในห้องสมุดกลางจัดรวมไว้เป็นสมุดบัตร

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุด ได้แก่ อาจารย์และนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่การยืมหนังสือออกจากห้องสมุดนั้นให้ยืมได้เฉพาะอาจารย์และนิสิตของคณะสัตวศาสตร์เท่านั้น ซึ่งมีระเบียบในการยืมดังนี้ อาจารย์ ยืมหนังสือได้ครั้งละไม่เกินจำนวน 3 เล่ม ภายในกำหนดเวลา 7 วัน นิสิตยืมได้ครั้งละ 1 เล่ม ภายในกำหนดเวลา 3 วัน สำหรับหนังสือจองให้ยืมได้ในเวลาจำกัด คือ ตั้งแต่เวลา 16.00 น. จนถึง 9.00 น. ของวันรุ่งขึ้น

หนังสือที่ไม่ให้ยืมออกจากห้องสมุด คือ หนังสืออ้างอิง หนังสือเก่าหาขาด วารสาร และจุลสาร หนังสือมาใหม่ที่ยังตั้งแสดงอยู่ในเวลา 1 สัปดาห์

การปรับเมื่อเมื่อยืมเกินกำหนด หนังสือทั่วไปปรับวันละ 1 บาท ต่อหนังสือ 1 เล่ม หนังสือจองปรับชั่วโมงละ 2 บาท ต่อหนังสือ 1 เล่ม หากหนังสือชำรุดเสียหายก็ปรับเท่ากับราคา

หนังสือเล่มนี้

ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เปิดบริการตั้งแต่เวลา 8.00 น. ถึง 17.00 น. ทุกวัน ทั้งวันจันทร์ถึงวันศุกร์ มีผู้ใช้ในห้องสมุดโดยเฉลี่ยวันละ 90 คน หนังสือที่ยืมออกประมาณวันละ 50 เล่ม ห้องสมุดมีหน้าที่ให้การปฐมพยาบาลเกี่ยวกับการไรห้องสมุดแก่นิสิตใหม่ทุกปี เพื่อให้ นิสิต มีความรู้ความเข้าใจในห้องสมุด และได้รับประโยชน์จากห้องสมุดอย่างเต็มที่

บรรณารักษ์ของห้องสมุดคณะ เป็นกรรมการอยู่ในคณะกรรมการห้องสมุดของมหาวิทยาลัย โดยหลักการจึงมีความสัมพันธ์และประสานงานในทางแนวนโยบายสอดคล้องกันในระหว่างห้องสมุดต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างห้องสมุดคณะกับหอสมุดกลาง ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ได้จัดทำบัตรรายการหนังสือในห้องสมุดส่งไปให้หอสมุดกลางจัดเป็นสนับทึบ นอกจากนั้นยังได้รวบรวมรายชื่อหนังสือตามความต้องการของคณะให้หอสมุดกลางช่วยจัดซื้อไว้ในห้องสมุดเพื่ออาจารย์และนิสิตจะได้ไปใช้ ทั้งนี้เพราะว่าห้องสมุดคณะไม่มีเงินพอที่จะซื้อหนังสือตามความต้องการของผู้ใช้ได้เพียงพอ จึงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหอสมุดกลางในเรื่องดังกล่าว¹⁴⁶

¹⁴⁶ สัมภาษณ์ น.ส.สมพิศ กฤษสิริกุล บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์

จัดเป็นห้องอ่านหนังสือของนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 ส่วนนอกนั้นไปใช้ห้องสมุดแผนกวิชา ซึ่งมีทุกแผนก และดำเนินการเองโดยไม่รวมกับห้องสมุดของชั้นปีที่ 1 ที่ 2 อยู่บนชั้นที่สองของอาคาร ซึ่งข้างล่างเป็นห้องรับประทานอาหารของนิสิต มีหนังสือประมาณ 10,410 เล่ม วารสาร 140 ชื่อ การจัดหนังสือใช้ระบบทศนิยมของคีวี่ เวลาทำการของห้องสมุด 9.00-16.00 น. ระเบียบการพิมพ์ ใหญ่มีคนละ 1 เล่ม ในเวลา 7 วัน จำนวนหนังสือ 60 ที่ จำนวนเจ้าหน้าที่ 3 คน คือ บรรณารักษณ์วิชาชีพ 1 คน เจ้าหน้าที่อื่น 2 คน งบประมาณค่าซื้อหนังสือ 226,000 บาท ส่วนค่าวารสารเป็นเงินทุนคณะ¹⁴⁷

ห้องสมุดคณะสัตวแพทยศาสตร์

คณะสัตวแพทยศาสตร์ เติงโอบมาขึ้นกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อมีการศึกษา 2511-12¹⁴⁸ เป็นห้องขนาดหนึ่งห้องบรรยาย อยู่บนชั้นที่สองของอาคารมีหนังสือราว 20 หนึ่ง หนังสือ 2900 เล่ม วารสาร 200 รายการ ใช้ระบบจัดหมู่แบบห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน เวลาทำการ คือ วันจันทร์-ศุกร์ 8.00-12.00 น. เสาร์เพียง 1 ชั่วโมง และเปิดทำการ 13.00-16.30 น. ตอนหนึ่งกัน เปิดเวลา 18.30-21.30 น. อีกตอนหนึ่ง วันเสาร์เปิดทำการ 9.00-12.00 น. หนังสือใหญ่มีได้ครั้งละ 2 เล่ม เป็นเวลา 3 วัน เจ้าหน้าที่ผู้มีวิชาชีพไม่มี คนนี้ควบคุมห้องสมุดเองโดยมีพนักงาน 1 คน เป็นผู้ช่วย ผู้ใช้ได้แก่นิสิตชั้นปริญญาตรีของคณะ จำนวนหนังสือที่มีออกต่อวัน 15-20 เล่ม ผู้ใช้วันละ 50 คน รายได้สำหรับซื้อหนังสือและอื่น ๆ 48,200 บาท¹⁴⁹

¹⁴⁷ สัมภาษณ์ น. อังวที นัยวินิจ บรรณารักษณ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ วันที่ 20 มีนาคม 2512

¹⁴⁸ "พระราชบัญญัติโอนกิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ราชการ ลูกจ้างและเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เจาะที่เกี่ยวกับราชการของคณะสัตวแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งตั้งอยู่ ณ ตำบลวังใหม่ อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนครไปเป็นของคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2510" ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 84 ตอนที่ 126 (28 ธันวาคม 2510) หน้า 1-4

¹⁴⁹ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ เต็ม บัง ทันสงวน คณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ วันที่ 4 เมษายน 2509

ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์

อยู่บนชั้นสองของอาคารเรียนเป็นห้องโล่ง ไม่มีห้อง มีหนังสือประมาณ 6500 เล่ม วารสาร 8 จั๊กหนังสือระบบทศนิยมของคิวอี้ มีบรรณารักษ์เป็นอาจารย์ของคณะ 1 คน ให้ยืมหนังสือได้ครั้งละ 2 เล่ม เป็นเวลา 15 วัน จำนวนที่นั่งมีราว 10 ที่นั่งตรงระเบียบง งบประมาณค่าซื้อหนังสือ 9,000 บาท เวลาทำการของห้องสมุด คือ 9.00 น.-16.00 น. จำนวนผู้ใช้และยืมไม่แน่นอน¹⁵⁰

แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์

ห้องสมุดอยู่บนชั้นที่ 2 ของอาคารเรียนเป็นห้องปรับอากาศ มีที่นั่งประมาณ 40 ที่นั่ง เปิดทำการเวลา 8.00-20.00 น. วันจันทร์-ศุกร์ ส่วนวันเสาร์ เปิดทำการเวลา 8.00-16.00 น. มีหนังสือจำนวน 2000 เล่ม วารสาร 50 รายการ จั๊กหนังสือโดยระบบทศนิยมของคิวอี้ ผู้ใช้ห้องสมุดคือนิสิตชั้นปริญญาตรีของคณะให้ยืมหนังสือได้ครั้งละ 5 เล่ม เป็นเวลา 14 วัน ถายืมเกินกำหนดปรับวันละ 50 สตางค์ต่อเล่ม บริการของห้องสมุดคือให้ยืมหนังสือ จั๊กหนังสือ จอง ถายเอกสาร หักฤดูกาล หักธรรมเนียมวารสาร รวบรวมบรรณานุกรม เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน งบประมาณค่าซื้อหนังสือ 39,702 บาท¹⁵¹

¹⁵⁰ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คู่มือหอสมุดกลาง หน้า 17

¹⁵¹ สัมภาษณ์ นาย มังกร ชัยชนะการฯ บรรณารักษ์ห้องสมุดแผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ 15 เมษายน 2512

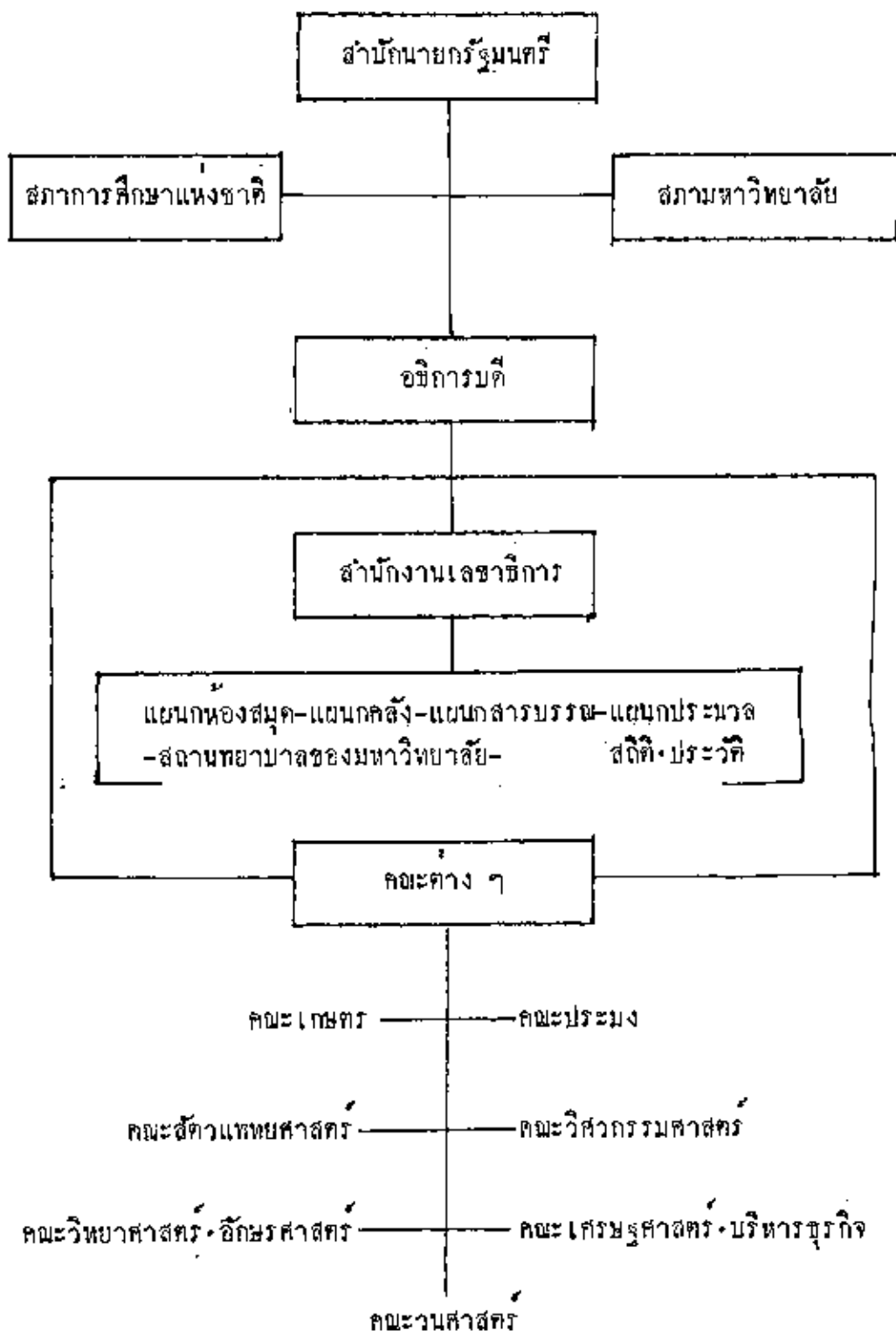
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มีหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ 4 แห่ง คือ คณะประมง วนศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ ได้สำรวจทุกคณะ การเงินของมหาวิทยาลัย รายได้ของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้จากสองทางคือ งบประมาณและเงินที่เก็บจากนิสิต มหาวิทยาลัยเก็บเงินจากนิสิตดังนี้คือ ชั้นปีที่ 1 ปีละ 710 บาท โดยแบ่งเป็นค่าลงทะเบียน 10 บาท ค่าหอพัก 350 บาท (ถ้าไม่ได้พักในมหาวิทยาลัยไม่ต้องเสีย) ค่าบำรุงมหาวิทยาลัย 350 บาท สำหรับชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 เก็บคนละ 700 บาท ส่วนการรายวิชาหรือค่าหน่วยกิตนั้นทางคณะเก็บเองเป็นรายได้ของคณะ หน่วยกิตละ 5 บาท แต่ได้มอบให้ทางแผนกคลังของมหาวิทยาลัยเป็นผู้เก็บ รักษา และจ่าย สำหรับเงินที่มหาวิทยาลัยเรียกเก็บเป็นค่าบำรุงมหาวิทยาลัยคนละ 350 บาทนั้น ทางวิทยาลัยรวบรวมไว้จ่ายเป็นค่าดำเนินการสำหรับสถานพยาบาลของมหาวิทยาลัย ค่ากีฬา ค่าสอบไล่ และห้องสมุด โดยหอสมุดกลางได้รับ 30% และนอกจากนี้ยังจ่ายเงินเดือนแก่เจ้าหน้าที่ที่มีราชการนอกให้อีกด้วย และยังมีเงินงบประมาณให้แก่หอสมุดกลางอีกจำนวนหนึ่ง ราวปีละ 3-4 หมื่นบาท ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 ไม่ต้องเสียค่าลงทะเบียน 10 บาท นอกนั้นเสียเหมือนกัน ส่วนเงินงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2510¹⁵² มหาวิทยาลัยได้เงินรวมทั้งสิ้น 44,366,400 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าวัสดุ 3,135,500 บาท ค่าใช้สอย 2,851,000 บาท¹⁵³ ส่วนรวมจากของหอสมุดซึ่งได้จากเงินงบประมาณและเงินอุดหนุนนิสิตประมาณปีละ 141,150 บาท (ไม่นับรวมค่าครุภัณฑ์) เมื่อเทียบกับงบประมาณของมหาวิทยาลัยจะเป็นร้อยละ 0.32

¹⁵² สัมภาษณ์ นาย ผล รางแกง หัวหน้าแผนกคลัง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันที่ 2 เมษายน 2512

¹⁵³ สภาการศึกษา เรื่องเดียวกัน หน้า 128

แผนภูมิที่ 7 แผนผังการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มีฐานะเป็นแผนกขึ้นกับสำนักงานเลขาธิการ ของมหาวิทยาลัย (ตามแผนภูมิที่ ๗) แต่เดิมนั้นเป็นห้องสมุดเล็ก ๆ ของมหาวิทยาลัย ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2494 ได้รวมกับห้องสมุดของคณะกสิกรรม เป็นหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยและขึ้นตรงต่อกรมกสิกรรม ต่อมาได้รับความช่วยเหลือจากองค์การต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาคือ MSA [Mutual Security Agency] มาช่วยค่าเป็นค่าและจัดห้องสมุดให้เช่าระดมมาตราฐานสากลได้เลือกใช้ระบบการจัดหนังสือ แบบรัฐสภาอเมริกัน ได้เปิดทำการเมื่อ พ.ศ. 2496 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปทรงเปิดขณะนั้นหอสมุดกลางมีหนังสือประมาณ 6,000 เล่ม ครั้นต่อมาจำนวนหนังสือเพิ่มขึ้น และจำนวนนิสิตก็เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย กล่าวคือ มีหนังสือถึง 19,742 เล่ม วิทยานิพนธ์ 2,300 เล่ม นอกจากนี้ยังมีเอกสารของสถาบันทดลองกสิกรรมต่างประเทศรวมทั้งเอกสารของ FAO ซึ่งพิมพ์ออกเป็นจุลสารเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้ศึกษาค้นคว้าวารสารย้อนหลังจาก U.S. Book Exchange Inc., Agricultural Institute of Canada และห้องสมุดของ University of Western Australia และได้รับเอกสารของสถาบันกสิกรรมในต่างประเทศจาก U.S. Department of Agriculture และสถาบันทดลองกสิกรรมต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาอีกด้วย วารสารต่าง ๆ ที่ห้องสมุดรับอยู่ขณะนั้น 160 ชื่อ เช่นนี้ จึงทำให้ห้องสมุดเดิมคับแคบไป เป็นผลให้มีความจำเป็นที่จะต้องขยาย ดังนั้น ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยฮาวาย ซึ่งมาประจำอยู่ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ความสัมพันธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ - ฮาวาย ได้พิจารณา ร่วมกับมหาวิทยาลัย องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐ และกรมวิเทศสหการ อนุมัติเงินทุนสมทบสร้างหอสมุดกลางปัจจุบันซึ่งเป็นอาคารสามชั้นและได้เปิดทำการมาตั้งแต่ วันที่ 24 มิถุนายน 2508 เป็นต้นมา ขณะนี้หอสมุดกลางมีหนังสือภาษาต่างประเทศ 23,408 เล่ม (รวมทั้งวารสารเย็บเล่มด้วย) หนังสือภาษาไทย 8521 เล่ม วารสารต่างประเทศที่มอกรับ 200 ชื่อ หนังสือที่เพิ่มขึ้น 1974 เล่ม การจัดหมู่หนังสือยังใช้ระบบรัฐสภาอเมริกันอย่างเดิม การเลือกซื้อหนังสือทำโดยให้อาจารย์เป็นผู้เสนอชื่อหนังสือ และมีนโยบายการซื้อหนังสือหนักไปทางคณะที่ไม่มีห้องสมุดคณะของตนเอง โดยเฉพาะคณะกสิกรรม การดำเนินการสั่งซื้อหนังสือนั้นทำโดยการทำรายชื้อหนังสือเสนอขอกิจการมาก่อน

เพื่อขออนุมัติขอ เมื่ออนุมัติแล้วจึงทำการสั่งซื้อ โดยสั่งจากร้านค้าภายในประเทศส่วนวารสารนั้นสั่งซื้อหัตถ์แทนในต่างประเทศ การเงินของห้องสมุดได้จาก 2 ทางคือ (1) เงินงบประมาณซึ่งใช้เป็นตัวหนังสือ ปี พ.ศ. 2511 30,000 บาท ควารสาร 40,000 บาท ค่าเย็บเล่มวารสาร 5,000 บาท ค่าครุภัณฑ์ 5,000 บาท (2) รายได้จากนิสิตของมหาวิทยาลัยหัวละ 70 บาท เรียกว่าเงินอุดหนุนนิสิต รวมค่าใช้จ่ายในปี พ.ศ. 2511 เป็นเงิน 146,150 บาท (ไม่นับรวมเงินเดือนเจ้าหน้าที่) และถ้าไม่นับค่าครุภัณฑ์จะเป็นค่าหนังสือวารสาร และวารสารเย็บเล่ม 141,150 บาท สำหรับเงินงบประมาณ ถ้าเป็นคามารุ่งวารสารและค่าเย็บเล่มใช้งบค่าใช้จ่าย และค่าหนังสือ ไซงบพิลลค์ เจ้าหน้าที่ทั้งหมดมี 21 คน ตำแหน่งบรรณาธิการไทย 1 คน บรรณาธิการตรี 2 คน วิทยาการโท 1 คน ผู้ช่วยบรรณาธิการ 1 คน เสมียนพิมพ์คิต 5 คน ภารโรง 3 คน คนตรวจหนังสือนำออก 1 คน คนทำสะอาดบริเวณ 1 คน เจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุด 6 คน ทำหน้าที่รับจ่ายหนังสือ เจ้าหน้าที่ที่เป็นชาวราชการเพียง 5 คน เท่านั้น อีก 8 คนใช้เงินงบประมาณประเภทลูกจ้างประจำ นอกนั้นอีก 8 คน ใช้เงินอุดหนุนนิสิต และเงิน อ.อ.ป. (องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งให้แก่มหาวิทยาลัยโอะหลายแสน) เจ้าหน้าที่กลางคืนนิสิต 1 คน ค่าเงินเดือน เดือนละ 400 บาท และพนักงานกลางคืนอีก 1 คน เดือน 540 บาท สำหรับบริการตอนกลางคืนนั้นมีเพียงไฟอ่านและยืมเท่านั้น และเปิดทำการเวลา 19.00-22.00 น. ตอนเช้า 8.30 น.-16.15 น. ในวันธรรมดา ส่วนวันเสาร์ เปิด 9.00-15.00 น. วันอาทิตย์ปิด ส่วนบริการอื่น ๆ นอกจากนี้มี ด้วยภาพเอกสารจัดหนังสือของ และทำครุภัณฑ์วารสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และบริการเครื่องอ่านไมโครฟิล์ม ผู้ใช้ห้องสมุดได้แก่อาจารย์และนิสิตทุกคณะ หนังสือค่าทำให้พิมพ์ 2 เล่มในเวลา 2 สัปดาห์ วารสารพิมพ์ได้ 1 ฉบับ 1 สัปดาห์ วิทยานิพนธ์ 1 เล่ม 1 สัปดาห์ หนังสือวารสารและอื่น ๆ อยู่ตามชั้นคังนี้ คือ ชั้นล่างเป็นห้องอ่านหนังสือภาษาอังกฤษ โต๊ะรับจ่ายหนังสือ ห้องทำงานเจ้าหน้าที่ ศูนย์รายการ ชั้นที่สอง หนังสืออ้างอิง ครุภัณฑ์วารสาร วารสาร และวารสารเย็บเล่ม ชั้นที่ 3 เป็นที่เก็บหนังสือภาษาไทย หนังสือจาก United States Department of Agriculture [USDA] หนังสือที่ได้รับจาก ดร.เพนเคิลตัน [Dr. Pendleton] วิทยานิพนธ์ วารสารภาษาไทย จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดประมาณวันละ 622 คน หนังสือที่ยืมออก

วันละ ๑๐๐ เล่ม จำนวนหนึ่ง 300 ที่ ความสัมพันธ์กับห้องสมุดคณะคือให้ยืมหนังสือไปประจำแผนก สังคม และมานุษยศาสตร์ เป็นเวลานานจนกว่าหอสมุดกลางจะเรียกคืน ช่วยเหลือคณะที่ไม่มีห้องสมุดโดยให้อาจารย์ส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการ ซึ่งรายชื่อได้จาก Book review และ คู่มือเลือกหนังสืออื่น ๆ ในห้องสมุดคณะส่งรายชื่อหนังสือที่ขอมาแล้ว หรือพิมพ์รายการส่งมา ในหอสมุดกลาง ส่วนเรื่องการเงินนั้นไม่มีการเกี่ยวข้องกันแต่อย่างใด ความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการส่งวารสาร Kasetsart Journal ไปแลกเปลี่ยน

การแบ่งแผนกงานของห้องสมุดเพียงแต่กำหนดหน้าที่ให้ทำเท่านั้นไม่ได้กำหนดอำนาจการควบคุม เป็นการช่วยกันทำงาน บรรณารักษ์เป็นผู้ควบคุมงานทั้งหมด

ความสัมพันธ์กับห้องสมุดคณะ คือได้ใหม่บรรณารักษ์ของห้องสมุดคณะทำบัตรรายการของหนังสือใหม่ส่งไปให้หอสมุดกลาง มีคณะวิศวกรรมศาสตร์ทำบัตรรายการซื้อขายส่งมา ส่วนนอกนั้นทำแต่รายชื่อหนังสือส่งมาให้

ปัญหาของห้องสมุดอยู่ที่ฐานะของห้องสมุดที่เป็นหน่วยงานที่เล็กเกินไป ทำให้ฐานะของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ไม่ก้าวไปตามที่ควร บรรณารักษ์ต้องไปใช้ตำแหน่งอาจารย์จึงก้าวหน้าไปคือดีประการหนึ่งบุคคลากรยังน้อยเกินไปทำงานไม่ทันกับความต้องการของนิสิต ความสัมพันธ์กับฝ่ายวิชาการไม่ใกล้ชิดพอ¹⁵⁴

โดยเหตุที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใหม่ ทางมหาวิทยาลัยจะวางผังส่วนราชการใหม่ครบ จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชั้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาวางแผนผังส่วนราชการใหม่ประกอบด้วยกรรมการ 18 คน และในการนี้ได้มีการประชุมบรรณารักษ์หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ เพื่อตกลงในเรื่องห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และเป็นที่ตกลงกัน

¹⁵⁴ สัมภาษณ์ น. ส. ครุณา สมบูรณ์กุล บรรณารักษ์หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 6 มีนาคม 2512

ในหลักการว่า จะใช้ระบบการบริหารงานของห้องสมุดแบบรวมอำนาจในด้านการเงิน และงานเทคนิคของห้องสมุด จักให้มีห้องอ่านหนังสือ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะกาย จากการศึกษาวิจัย เลขาธิการของมหาวิทยาลัย พานเห็นควยในหลักการที่บรรณารักษ์หอสมุดกลางเสนอโครงการอันใดจากข้อตกลงที่บรรณารักษ์ 11 คนจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไปประชุมกันที่สภาการศึกษาแห่งชาติ ความความต้องการของสภาการศึกษาแห่งชาติ เพื่อจะนำไปเข้าแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนที่สอง คือ ปี พ.ศ. 2512-2516 ซึ่งมีหลักการอย่างใหญ่ ๆ ว่าให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัย และให้บรรณารักษ์เป็นผู้อำนวยการ และใช้ระบบการบริหารแบบรวมอำนาจที่หอสมุดกลาง¹⁵⁵

ห้องสมุดคณะประมง

เป็นห้องปฏิบัติการขนาดห้องฟังการบรรยายห้องหนึ่งอยู่บนชั้นที่ 2 ของอาคารคณะประมง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 มีเก้าอี้อ่านหนังสือประมาณ 20 ที่นั่ง มีเจ้าหน้าที่ 3 คน คือ บรรณารักษ์ 1 คน ตำแหน่งอาจารย์ของคณะ เสมียนพนักงาน 2 คน จำนวนหนังสือภาษาอังกฤษ 1,663 เล่ม วารสารภาษาไทย 22 ชื่อ ภาษาอังกฤษ 145 ชื่อ มีวารสารเย็บเล่มจำนวนตั้งแต่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน หนังสืออยู่ในตู้ ส่วนวารสารฉบับขึ้นเสียง นิสิตและอาจารย์หยิบมาอ่านเองได้ วิทยานิพนธ์อยู่ในตู้จุลสาร หนังสืออ้างอิงอยู่ในชั้นเปิด จักหนังสือโดยระบบของรัฐบาลอเมริกัน มีรายการพิมพ์เองพจนานุกรม มีบริการใ้ยืมหนังสือไปอ่านที่บ้านใครคนละ 1 เล่ม เป็นเวลา 7 วัน และถ้าประสงค์จะยืมต่อก็ให้ยืมได้อีก 7 วัน เท่านั้น จะยืมเป็นครั้งที่สามไม่ได้ เวลาทำการคือ 8.30 น. - 12.00 น. และ 13.00-16.30 น. ตามวันราชการ จำนวนผู้เข้าใช้โดยเฉลี่ยวันละ 53 คน หนังสือที่ยืมออกไม่ทราบจำนวนแน่นอน การเงินได้จากเงินงบประมาณ โดยทางห้องสมุด

¹⁵⁵ สัมภาษณ์ นาย ระที สาคริก เลขาธิการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 8

ทั้งนี้ประมาณไป ประมาณปีละ 20,000 บาท สำหรับค่าหนังสือ ส่วนค่าวารสารนั้นได้งบประมาณปีละ 16,000 บาท และได้เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศบ้างเช่นทุนรอกก็เฟลเดอร์ เป็นต้น ส่วนครุภัณฑ์นั้นคงตั้งเป็นงบประมาณไป เงินเดือนเจ้าหน้าที่เป็นเงินเดือนในฐานะที่เป็นข้าราชการของมหาวิทยาลัย ยกราวอย่างอื่น ๆ ไม่มี จากการสังเกตพบว่าเป็นห้องสมุดคณะที่เล็กมาก เพราะรวมทั้งหนังสือ คุหนังสือ และที่ทำงานเจ้าหน้าที่เสรีภายในห้องเดียว จึงรู้สึกคับแคบมาก เหมาะที่จะเป็นเพียงห้องอ่านหนังสือเท่านั้น ไม่เหมาะที่จะมีการจัดพิมพ์หนังสือ ทำบัตรรายการ ซึ่งเป็นงานเทคนิคของห้องสมุดเลย หนังสือยังอยู่ในตู้กระจก จึงนับว่ายังไม่ทันสมัย แม้ว่าจะเปิดให้สิทธิหยิบเองได้ก็ไม่สะดวกอยู่ที่เพราะหนังสือไปอยู่หลังหรือรับจ่ายหนังสือซึ่งก็น้อย

ห้องสมุดคณะวนศาสตร์

เป็นห้องสมุดเก่าแก่ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ห้องหนึ่งคือ เมื่อ พ.ศ. 2500 คณะวนศาสตร์ย้ายมาจากจังหวัดนครราชสีมา ในบริเวณเดียวกันในมหาวิทยาลัย ถึงเช่นในปัจจุบันนี้นั้นได้ขนย้ายหนังสือของคณะซึ่งได้สะสมมาแต่เดิม ตั้งแต่วินิจฉัยวนศาสตร์ อยู่ที่จังหวัดแพร่ เมื่อ พ.ศ. 2483 มาที่วชช คณะนี้ห้องสมุดตั้งอยู่บนชั้นที่สองของอาคารคณะวนศาสตร์ มีขนาดเท่ากับห้องบรรณานุกรมหนึ่ง ไร้พัดลมเพื่อระบายความร้อน มีแสงสว่างก็พอสมควร มีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 20 ที่นั่ง มีที่รับจ่ายหนังสือและโต๊ะทำงานบรรณารักษ์ เสมียนพิมพ์คึก มีหนังสือทางคำป่าไม้เป็นจำนวนประมาณ 2,424 เล่ม ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษเสียส่วนมาก หนังสือใส่ไว้ในตู้กระจก แต่มีสิทธิหยิบออกมาเองได้ การจัดหมู่หนังสือใช้ระบบ The Oxford System of Decimal Classification for Forestry ของอังกฤษ ซึ่งแบ่งเรื่องการศึกษาป่าไม้ ออกเป็น 10 หัวข้อใหญ่ และใช้ตัวเลขเป็นเครื่องหมาย แบ่งหมวดย่อยลงไปถึงจุดทศนิยมด้วย

156 สัมภาษณ์ นางสาว สุวิณี วิมลโลหะการ บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะประมง 4 มีนาคม

ทำบัตรรายการเองทั้ง 3 ชนิด คือบัตรยูเครน บัตรชื่อเรื่อง และหัวเรื่อง การเลือกหนังสือทำ โดยการออกหนังสือเวียนถามอาจารย์ในคณะเพื่อทราบชื่อหนังสือที่ต้องการแล้วจึงสั่งซื้อที่ร้าน ซึ่งใช้ร้านภายในประเทศ คือ ประมวลมิตร ได้เงินงบประมาณค่านั่งซื้อปีละ 5,000 บาท ซึ่งคณะเป็นผู้อยู่จัดสรรมาให้ และอีกวารสารอีกปีละ 4,000 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่ายปีละ 9,000 บาท วารสารที่สั่งซื้อ 20 ชื่อ การเบิกจ่ายเงินผ่านทางการเงินของแผนก จำนวนผู้ใช้ประมาณ วันละ 50 คน หนังสือพิมพ์ออกวันละประมาณ 30 เล่ม วารสารเยี่ยมเล่มมีอยู่บาง ทำครรชนีวารสารบางชื่อ ให้อ่านหนังสือโตคนละ 3 เล่ม เป็นเวลา 5-7 วันแล้วแต่ชนิดของหนังสือ ค่าปรับสำหรับหนังสือที่เกินกำหนดวันละ 50 สตางค์ต่อเล่ม บริการด้านอื่น ๆ ไม่มี เจ้าหน้าที่มีอาจารย์เอก ทำหน้าที่บรรณารักษ์ และสอนควย 1 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน ภารโรงใช้ร่วมกับของคณะ และเจ้าหน้าที่มีจ่ายซึ่งยืมตัวมาจากคณะอีก 1 คน คณะกรรมการห้องสมุดไม่มี เวลาเปิดเปิดตามเวลาราชการ¹⁵⁷

ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์

คณะนี้ตั้งอยู่ไกลจากมหาวิทยาลัยออกไป คือ อยู่ที่กรมชลประทาน แต่มีโครงการที่จะย้ายไปอยู่ในบริเวณเดียวกับคณะอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่บางเขน ขณะนี้กำลังก่อสร้างอาคารอยู่ ห้องสมุดคณะนี้อยู่ในอาคารชั้นเดียว แบ่งเป็นสองส่วนคือส่วนหนึ่งเป็นห้องสมุดของโรงเรียนช่างชลประทานซึ่งเพิ่งเปิดสอนเมื่อปีการศึกษา 2510 ส่วนหนึ่งเป็นของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีหนังสืออ่านหนังสือประมาณ 40 หนึ่ง แสงสว่างดี ห้องสมุดขึ้นอยู่กับหัวหน้าส่วนวิชาการ ซึ่งเทียบเท่าหัวหน้ากอง หนังสือที่มีอยู่เป็นภาษาอังกฤษเป็นส่วนมาก เป็นหนังสือทางวิศวกรรม

¹⁵⁷สัมภาษณ์ นายแถว สนิธิพงษ์ อาจารย์เอกทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวนศาสตร์ 6 มีนาคม 2512

ศาสตร์ ขณะนี้มีจำนวน 2,528 เล่ม การเลือกซื้อหนังสือทำโดยส่งรายชื่อหนังสือให้อาจารย์
เลือกและให้อาจารย์เสนอชื่อหนังสือที่ต้องการ สั่งผ่านร้านประมวลมิตร มีหนังสือตำราจำนวน
หนึ่งให้หนังสือพิมพ์เรียนตลอดปี 3 คนต่อเล่ม แต่ต้องขยับและส่งตามกำหนดเวลาไม่ได้ขยับไปเป็น
ประจำตลอดปี คือ หมายความว่าถ้าจะขยับเรียนจึงจะขยับ จัดพิมพ์หนังสือระบบเทคนิคของคิว
ห้ามัศจรรย์การเอง และส่งไปให้หอสมุดกลาง 1 ชุดช่วยวารสารภาษาต่างประเทศที่ออกกับ
33 รายการ วารสารภาษาไทย ใ้จากถาวรบริจาค 9 รายการ หนังสือธรรมดาพิมพ์ได้ครั้ง
ละ 3 เล่ม 7 วัน และบางชนิดพิมพ์ได้ 3 วัน หนังสือจองพิมพ์ได้ 1 คืน ครั้งละ 1 เล่ม
เวลาปิดเปิดคือ 8.30-11.00 น. และ 12.00-16.30 น. แยกตอนใกล้สอบสัก 1 เดือน
จะเปิดตอน 18.00-22.00 น. ช่วย เว้นวันเสาร์-อาทิตย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำ 2 คน
และเบิกค่าล่วงเวลาได้ตามอัตราเงินเดือน คือถ้าเงินเดือนเกิน 750 บาท ได้วันละ 27บาท
ถ้าต่ำกว่าได้วันละ 15 บาท เจ้าหน้าที่มี 6 คน คือ บรรณาธิการวิชาชีพ 1 คน และผู้ช่วยอีก
2 คน ตำแหน่งอาจารย์ของคณะ ลูกจ้างประจำ 2 คน การโรง 1 คน ทำรายงานเรื่องของ
สมุดเสนอหัวหน้าแผนกวิชาทุกเดือน ส่วนความดีความชอบนั้นเสนอผ่านเลขานุการของคณะไป
ถึงคณบดี งบประมาณที่ไ้รวมทั้งค่าครุภัณฑ์มี 20,000 บาท สถิติผู้ใช้เฉลี่ยวันละ 40 คน
หนังสือพิมพ์ออกวันละ 23 เล่ม¹⁵⁸

ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

อยู่บนชั้นที่สองของอาคารขนาดเท่ากับห้องบรรยายสองห้องนับว่ากว้างขวางพอสมควร
มีหนังสือภาษาอังกฤษทางด้านเศรษฐกิจ สหกรณ์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐกิจการเกษตร
การบัญชี สถิติ การตลาด จัดพิมพ์หนังสือระบบรัฐสภาอเมริกัน จัดห้ามัศจรรย์การเอง สั่ง
หนังสือผ่านร้านศึกษาศยาม หนังสือมีประมาณ 2,000 เล่ม ใ้งบประมาณมี 25,000 บาท

¹⁵⁸สัมภาษณ์ นายเสริมพล เบื้องสูง อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ หัวหน้าที่ปรึกษา-
การตำแหน่งบรรณาธิการ วันที่ 6 มีนาคม 2512

ในงบประมาณของคณะ ส่วนวารสารคงรับเฉพาะที่ใคร่ขอสนับสนุนการ เท่านั้น มีที่นั่งอ่านประมาณ 40 ที่ เจ้าหน้าที่ 4 คน คือ อาจารย์เอกทำหน้าที่บรรณารักษ์ 1 คน มีผู้ช่วยผู้บรรณารักษ์ วิชาชีพตำแหน่งอาจารย์ตรี 1 คน พนักงาน 2 คน เป็นลูกจ้างประจำ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน หนังสือพิมพ์ได้ครั้งละ 3 เล่ม เป็นเวลา 7 วัน หนังสือจองให้ยืมได้ 1 คืบ บริการ นอกจากการให้ยืมหนังสือคือ จัดหนังสือจอง ทำกรรมวารสาร ทำบัตรรายการวิทยานิพนธ์ ทั่วๆ ไป เข้าใจวันละ 200 คน ต่อวัน หนังสือที่ยืมออกวันละ 100 เล่ม เวลาเปิดทำการคือ ตามเวลาราชการ ความร่วมมือกับหอสมุดกลางคือ พิมพ์บัตรรายการส่งไปให้หอสมุดกลาง หอสมุดกลางส่งคนมาช่วยจัดหมู่หนังสือ¹⁵⁹

---

¹⁵⁹ สัมภาษณ์ นายผสม เพชรจำรัส อาจารย์เอกคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ
ทำหน้าที่บรรณารักษ์ วันที่ 6 มีนาคม 2512

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มีห้องสมุดกลางซึ่งเรียกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีห้องสมุดคณะที่มีบรรณารักษ์วิชาชีพ ค่าเป็นงานเพียงคณะเดียวคือคณะเศรษฐศาสตร์ ซึ่งคณะนี้กำลังได้รับเงินอุดหนุนจากองค์การต่างประเทศตามโครงการ 4 ปี ส่วนคณะสังคมศาสตร์มีเจ้าหน้าที่ประจำก็จริงแต่ไม่มีวิชาชีพ ได้ทำการสำรวจด้วยเพื่อเป็นตัวแทนของคณะอื่น ๆ ที่มีสภาพคล้ายคลึงกันคือ คณะนิติศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ ส่วนคณะบัญชีขณะนี้กำลังก่อสร้างอาคารใหม่จึงไม่มีห้องสมุด คณะศิลปศาสตร์ไม่มีห้องสมุด การเงินของมหาวิทยาลัย รายได้ของมหาวิทยาลัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) งบพิเศษ ได้แก่เงินรายได้ซึ่งมหาวิทยาลัยเก็บจากนักศึกษาและรายได้อื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยเอง (2) งบประมาณแผ่นดินซึ่งแบ่งให้กับแผนงาน 2 แผนของมหาวิทยาลัยคือ (1) แผนงานทั่วไป ได้แก่เงินที่นำมาใช้ในส่วนของมหาวิทยาลัย (2) แผนงานปฏิบัติการและวิจัย ซึ่งได้แก่คณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งในเงินงบประมาณต่าง ๆ จะได้เงินจำนวนหนึ่งเป็นค่าทำราคาและอุปกรณ์การสอน ซึ่งอยู่ในหมวดค่าวัสดุงบประมาณแผ่นดินนี้จำแนกตามหมวดของกระทรวงการคลังคือ เงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง เงินอุดหนุนและรายจ่ายอื่น ๆ

สำหรับเงินงบประมาณมีส่วนหนึ่งที่เก็บจากนักศึกษาครั้งนี้คือ ชั้นปีที่ 1 ค่าสมัครเข้าชั้นปริญญาตรี 50 บาท ปริญญาโท 100 บาท ค่าสมุดประจำตัว 10 บาท (เฉพาะคณะศิลปศาสตร์เก็บคนละ 5 บาท) ค่าบำรุงปีละ 400 บาท

นอกจากนี้ค่าสอบไล่ซึ่งเรียกเก็บจากนักศึกษาตามจำนวนวิชาที่สอบและจำนวนชั่วโมงที่สอบ คือ ถ้าวิชาใดใช้เวลาสอบ 2 ชั่วโมง คิดวิชาละ 10 บาท แลถ้าใช้เวลาสอบเกิน 2 ชั่วโมง คิดวิชาละ 20 บาท เงินงบพิเศษนี้ทางมหาวิทยาลัยจัดสรรให้เฉพาะหอสมุดกลางเป็นเงินปีละ 600,000 บาท ส่วนคณะต่าง ๆ ไม่ได้รับเงินงบนี้เป็นค่าซื้อหนังสืออีกนอกจากได้รับเป็นค่าใช้จ่ายอย่างอื่นตามความจำเป็น เช่น ค่าก่อสร้างอาคารเป็นต้น เงินงบพิเศษของมหาวิทยาลัยนี้มีการจัดแบ่งเป็นหมวด ๆ ตามเงินงบประมาณเหมือนกัน แต่สำหรับเงินที่ให้แก่หอ

สมมุติกลางอยู่ในหมวดเงินอุดหนุน ไม่ใช่ค่าวัสดุและค่าใช้สอยเช่นเดียวกับเงินงบประมาณ ส่วนการเบิกจ่ายในระดับของกระทรวงการคลังเช่นเดียวกับเงินงบประมาณ¹⁶⁰ เงินงบประมาณแผ่นดินได้รับปีละไม่เท่ากัน ที่ได้รับในปี พ.ศ. 2510 คือ 23,334,900 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าวัสดุ 898,600 บาท และค่าใช้สอย 1,022,400 บาท¹⁶¹ หอสมุดฯ ยังได้เงินงบประมาณอีก 200,000 บาท รวมเป็นเงิน 800,000 บาทต่อปี ซึ่งถ้าคิดเทียบกับเงินงบประมาณแล้วจะเป็นร้อยละ 3.43

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

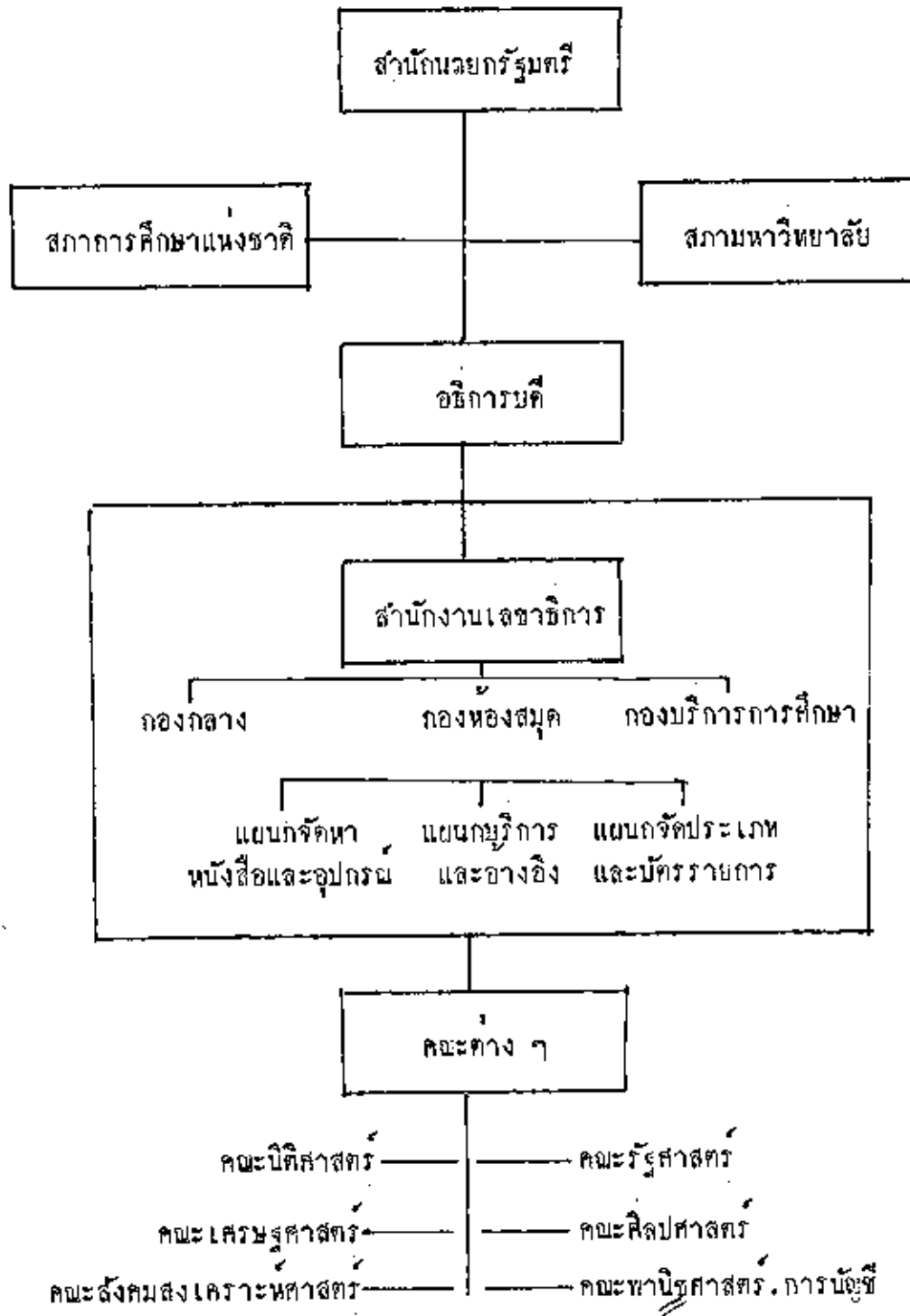
หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียกว่าหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2477 เก็บอยู่ที่ชั้นที่ 2 ของตึกทำการเก่าของมหาวิทยาลัย มีหนังสือประมาณ 3500 เล่ม ส่วนใหญ่เป็นหนังสือในวิชากฎหมาย เศรษฐศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และ ไทย มีวารสารบาง มีที่นั่งอ่านหนังสือ 60 ที่นั่ง พ.ศ. 2504 หอสมุดย้ายมาอยู่ ณ ชั้นที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 และส่วนหนึ่งของชั้นที่ 5 ของตึกสำนักเลขาธิการ อาคารนี้ได้เริ่มก่อสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. 2501 ใช้เงินงมพิเศษของมหาวิทยาลัย สิ้นเงิน 3,500,000 บาท ส่วนค่าครุภัณฑ์เป็นเงิน 600,000 บาท ทางเข้าหอสมุดคือประตูหอสมุดชั้นที่ 3 ซึ่งเป็นชั้นที่จัดสำหรับที่อ่านหนังสือ โต๊ะรับจ่ายหนังสือ ตู้บัตรรายการ หอทำงาน เจาหน้าตู้ ตู้บัตรรายการ ชั้นหนังสือพิมพ์ รายวัน วารสารภาษาไทย วารสารภาษาอังกฤษ ระเบียบง นันโตภายในชั้นชั้นที่ 4 ที่ 5 และลงชั้นที่ 2

¹⁶⁰ สัมภาษณ์ นางปรีชา ศรีเพ็ญ เลขาธิการอธิการบดี ทำหน้าที่การเงินของมหาวิทยาลัย วันที่ 3 เมษายน 2512

¹⁶¹ สภาการศึกษาแห่งชาติ เรื่องเก็บภาษี

ชั้นที่ 2 จัดเป็นที่ค้นคว้าหนังสืออ้างอิงทั้งภาษาไทย หนังสืออ้างอิงภาษาไทยว่าด้วย
 กฎหมาย หนังสืออ้างอิง ภาษาต่างประเทศ โดยมีผู้บรรยายการไว้ให้คน มีวิทยานิพนธ์ซึ่ง
 พิมพ์ขององค์การสหประชาชาติ บรรณารักษ์บริการตอบคำถามผู้บรรยายภาษาไทย หนังสือ
 นหายากเกี่ยวกับประเทศไทยเป็นภาษาอังกฤษ หนังสือหาบถภาษาไทย หนังสือภาษาไทยทั่วไป
 ชั้นที่ 4 เป็นห้องทำงานเจ้าหน้าที่ หนังสือแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชั้นหนังสือภาษาอังกฤษ
 เลขหมู่ 500 - 999 หนังสือ สำรอง (Reserve Book หรือหนังสือจอง) วารสาร
 เย็นเล่มที่นั่งอ่านหนังสือ และโต๊ะทำงานเจ้าหน้าที่ ห้องทำงานเจ้าหน้าที่ แผนกวารสารและ
 หนังสือพิมพ์ ที่เก็บวารสารและหนังสือพิมพ์เก่า บันไดสู่ห้องโสตทัศนศึกษา ชั้นที่ 5

แผนภูมิที่ 8 แผนผังการบริหารงานของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัจจุบันห้องสมุดมีฐานะเป็นกองห้องสมุดขึ้นตรงกับสำนักเลขาธิการของมหาวิทยาลัย (ตามแผนภูมิที่ 8) บรรณารักษเป็นหัวหน้ากองห้องสมุด มีเจ้าหน้าที่ประจำ 40 คน เป็น บรรณารักษวิชาชีพ 12 คน และไม่มีวิชาชีพ 28 คน เจ้าหน้าที่อยู่ในตำแหน่งธุรการของ มหาวิทยาลัย ไม่มีคณะกรรมการห้องสมุด จำนวนหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ 110,253 เล่ม เป็นหนังสือภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย คือ ภาษาอังกฤษ 66,267 เล่ม ภาษาไทย 43,986 เล่ม วารสารภาษาไทย ที่ยอกรับและได้เปล่า 162 ชื่อ ภาษาอังกฤษ 462 ชื่อ หนังสือที่เพิ่มขึ้น 10,511 เล่ม วารสารเต็มเล่มทางห้องสมุดจัดทำเองได้เดือนละ 150 เล่ม หนังสือจัดหมู่ตามระบบทศนิยมของคิวมีที่หนึ่งอ่านหนังสือทั้งสิ้น 820 ที่ ผู้ใช้ห้องสมุด เฉลี่ยรับละ 1151 คน หนังสือที่ยืมออกภาษาไทย 309 เล่ม อังกฤษ 139 เล่ม ห้องสมุด คณะเป็นเสมือนสาขาของหอสมุดกลางคณะสังคมศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์มีสหบัตรอยู่ที่ หอสมุดกลาง ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ได้แก่อาจารย์และนักศึกษาทุกคณะ อาจารย์ยืมหนังสือได้ ครั้งละ 10 เล่ม นานหนึ่งเดือน นักศึกษาชั้นปริญญาตรี ยืมได้ 3 เล่ม นาน 7 วัน นักศึกษา ชั้นปริญญาโทยืมได้ครั้งละ 5 เล่ม นาน 14 วัน ห้องสมุดเปิดทำการตั้งแต่วันที่ 7.30-18.00 น. วันจันทร์-ศุกร์ วันเสาร์-อาทิตย์ เปิด 9.00-15.00 น. วันหยุดราชการห้องสมุดปิด บริการ ของห้องสมุดคือให้ยืมหนังสือ บริการตอบคำถาม ถ่ายภาพเอกสาร จัดหนังสือ สำนอง สหบัตร โสตทัศนศึกษา และนิทรรศการ

ห้องสมุดได้รับเงินอุดหนุนเพื่อดำเนินการจาก 3 ทางคือ (1) เงินงบประมาณปีละ 200,000 บาท (2) เงินพิเศษ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยจัดสรรมาให้จากเงินอุดหนุนนักศึกษา เงินค่าเช่า เงินทุนต่าง ๆ ปีละ 600,000 บาท นำมาใช้ในการซื้อหนังสือ วารสาร เต็ม เล่มวารสาร และอุปกรณ์ (3) เงินพิเศษส่วนกลาง ใช้สำหรับจ่ายเงินเดือนลูกจ้าง และค่าครุภัณฑ์ใหญ่ ๆ ว่างประมาณปีละ 100,000 บาท

สำหรับเงินพิเศษที่ทางมหาวิทยาลัยให้เป็นค่านั่งสนับนี้หากทางคณะต่าง ๆ ต้องการ หนังสือทางหอสมุดกลางจะจัดซื้อให้และจัดหมู่หนังสือลงทะเบียน นำบัตรรายการให้เสร็จให้ ทางคณะทำหลักฐานยืมไปใช้ที่คณะได้ การเบิกจ่ายเงินของหอสมุดกลางเป็นไปตามระเบียบ

ของกระทรวงการคลัง

ห้องสมุดแบ่งงานตามหน้าที่ [function] ออกเป็น 3 แผนกคือ (1) แผนกจัดหาหนังสือและอุปกรณ์ (2) แผนกจัดประเภทคือ จัดหมวดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ (3) แผนกบริการและหนังสืออ้างอิง ปัญหาของห้องสมุดคือเจ้าหน้าที่ไม่มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพตามที่ควร โดยเฉพาะบรรณารักษ์วิชาชีพ ทั้งนี้เพราะฐานะของห้องสมุดเป็นเพียงกอง บรรณารักษ์มีตำแหน่งหัวหน้ากอง อัตราเงินเดือนจะไปได้ถึงขั้นเอกเต็มขั้นเท่านั้น ไม่ก้าวหน้าไปเหมือนอาจารย์อื่น ถ้าจะให้ได้สูงกว่านักต้องโอนไปอยู่ในตำแหน่งอาจารย์ ทำให้ลั้กันกันในการปฏิบัติงาน และสำหรับบรรณารักษ์วิชาชีพที่หัวหน้าห้องสมุด ๗ อาจโอนไปในตำแหน่งอาจารย์ไม่ได้เหมือนกันทุกคน จึงทำให้หมดกำลังใจปฏิบัติงานและใคร ๆ ก็ไม่ต้องการมาปฏิบัติงานในห้องสมุด เพราะเห็นตัวอย่างอยู่แล้ว ดังนั้น ห้องสมุดจะรับผู้มีวิชาชีพอื่น ๆ เช่น ผู้มีปริญญาทางวิชาเฉพาะทาง ๆ มาปฏิบัติงานทางด้านงาน เลือกหนังสือหรือทำบัตรขบ้วารสารเฉพาะวิชาทาง ๆ ก็ไม่มีใครสมัครจะมาทำ ส่วนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรจึงหาคนมาปฏิบัติงานยาก และบางครั้งเมื่อเข้ามาปฏิบัติงานจนชำนาญแล้วก็ลาออกไปประกอบอาชีพอื่นที่ก้าวหน้ากว่าก็มี และเป็นเช่นนี้เสมอจึงเท่ากับห้องสมุดกลางเป็นแหล่งผลิตบุคคลเพื่อไปปฏิบัติงานที่อื่นอยู่เนือง ๆ

ส่วนทางด้านการบริหารงานของห้องสมุดของมหาวิทยาลัยนั้น มีแนวโน้มไปทางการรวมอำนาจ กล่าวคือ ในเรื่องการเงินทางห้องสมุดกลางได้รับและจัดซื้อหนังสือให้ทางคณะมีมติแล้ว และห้องสมุดกลางส่งคนไปช่วยทำบัตรรายการให้ห้องสมุดสังคมศาสตร์ เท่ากับเป็นการรวมอำนาจทางด้านการเงินและทางการจัดซื้อ และทำบัตรรายการ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการบริหารเป็นแบบรวมอำนาจด้านงานเทคนิค [Centralized Technical Services] และมีระบบรวมอำนาจการบริหาร [Administrative Centralization] เพราะห้องสมุดกลางไม่มีอำนาจในการควบคุมบุคลากร และมีการกระจายอำนาจในเรื่องบริการ คือมีบริการการอ่านที่ห้องสมุดคณะ^{162, 163}

¹⁶² สันถวนธ์บางจิตตรา ประณีต หัวหน้ากองห้องสมุดบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 5 มีนาคม 2512

¹⁶³ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คู่มือห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ร.บ. 2511)

จากการสัมภาษณ์ ดร. ศักดิ์ นาสุกนิรันทร เลขาธิการของมหาวิทยาลัย ทราบว่ามหาวิทยาลัยมีคณะกรรมการชุดหนึ่งที่เป็นที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการแก่อธิการบดี และทำหน้าที่พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยขอให้พิจารณา แต่สำหรับเรื่องของสมคของมหาวิทยาลัย ยังไม่ค้มีรายงานมาแต่อย่างใด และการที่จะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องฐานะของห้องสมค หรือระบบการบริหารอย่างใดจำเป็นคงได้มีการพิจารณาจากคณะกรรมการชุดนี้ด้วย ขณะนี้ ดร. ป่วย อังภากรณ เป็นประธานกรรมการ¹⁶⁴

ห้องสมคคณะเศรษฐศาสตร์

ห้องสมคตั้งอยู่บนชั้นที่สองของอาคาร ขนาดเท่ากับห้องบรรยายหนึ่งห้อง ใช้เครื่องปรับอากาศ กันเป็นที่ทำงานเจ้าหน้าที่และห้องอ่านหนังสือด้วยจึงคับแคบมาก ห้องสมคของคณะกำลังขยายโดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกเก้เฟลเลอร์ ในโครงการ 5 ปี โดยช่วยห้ค่าดำเนินการเงิน 15,000 เหรียญ ในระยะ 4 ปี แรก ส่งศาสตราจารย์มาช่วยงานของคณะในการปรับปรุงหลักสูตรชั้นปริญญาตรีตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา รวมทั้งหลักสูตรชั้นปริญญาโทด้วย จำนวน 9 คน โดยจะเริ่มในปีการศึกษา 2512 นี้ รับเข้าศึกษา 20 คน นอกจากนั้นยังให้วารสารย้อนหลังอีก 10 ปี จำนวน 15 รายการ โดยทางห้องสมคต้องมาเขียนเล่มเอง ขณะนี้ยังฝากไว้ที่หอสมคกลางเพราะไม่มีที่เก็บ ขณะนี้มีหนังสือภาษาไทย 2,700 เล่ม ภาษาอังกฤษ 5,000 เล่ม วารสารภาษาไทย 86 ชื่อ ภาษาอังกฤษ 126 ชื่อ มีที่นั่งอ่านหนังสือ 52 ที่ เจ้าหน้าที่ 10 คน บรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน ตำแหน่งอาจารย์ของคณะฝ่ายวิชาการ และบรรณารักษ์วิชาชีพ อาจารย์ฝ่ายวิชาการ 1 คน บรรณารักษ์ตรี วิชาชีพ 1 คน ประจำแผนก (ข้าราชการชั้นตรี) ทำหน้าที่รับลงทะเบียนวารสาร 1 คน เสมียนพนักงาน 5 คน คนงาน 1 คน และคนงานของคณะมาชวนอีก 1 คน มีคณะกรรมการห้องสมค ประกอบด้วยอาจารย์ประจำคณะ 4 คน ซึ่งได้รับแต่งตั้งโดยคณบดี ขณะนี้บรรณารักษ์รวมด้วย 2 คน

¹⁶⁴สัมภาษณ์ ดร. ศักดิ์ นาสุกนิรันทร เลขาธิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 15

เป็นกรรมการและเลขานุการที่ปรึกษา 2 คน โถกแก้หัวหน้ากองหอสมุดกลาง 1 คน ศาสตราจารย์
 ของมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ 1 คน คณะกรรมการมีหน้าที่วางโครงการหอสมุด ในความช่วยเหลือ
 ในการปฏิบัติงานแก้ปัญหาต่าง ๆ และในการเลือกซื้อหนังสือของหอสมุด ต้องเสนอขออนุมัติจาก
 กรรมการชุดนี้ คณะกรรมการจะอยู่ในตำแหน่งราว 2 ปี แล้วแต่คณะก็แต่งตั้งคณะนี้เป็นชุดที่ 2
 ชุดแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508-09 มีการประชุมกันเดือนละครั้ง นอกจากนี้เวลาที่มีการประชุมคณะ
 กรรมการประจำคณะ คณะก็จะแต่งตั้งในคณะกรรมการหอสมุดคนใดคนหนึ่ง เขาร่วมควย
 เพื่อทราบกิจการ รายได้ของหอสมุดนอกจากเงินช่วยเหลือดังกล่าวแล้ว คือ (1) งบประมาณ
 โดยทางหอสมุดตั้งงบประมาณเสนอรวมกับคณะ ในงบตำราและอุปกรณ์การสอน ใช้เป็นค่าหนังสือ
 ปีละ 50,000 บาท ค่าวารสาร 5000-10,000 บาท (2) งบพิเศษของมหาวิทยาลัยซึ่งทาง
 หอสมุดจะขอให้หอสมุดกลางซื้อหนังสือใดก็ตามที่กล่าวแล้ว และนอกจากนั้นยังขอเบิกเป็นค่าอุปกรณ์
 วัสดุ และค่าวารสารเล่มเดิมได้อีกราว 2,000 บาท การเบิกจ่ายเงินซื้อหนังสือและอื่น ๆ ทำ
 โดยการขออนุมัติเรขาธิการมหาวิทยาลัย เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงสั่งซื้อ แล้วนำมาสำคัญทำบัญชี
 เสนอขออนุมัติเบิกจ่ายเงินจากงบประมาณที่ได้รับ ใบสำคัญขออนุมัติจ่ายเงินท้องทำเป็น 3 ชุด
 หอสมุดเก็บไว้ชุดหนึ่ง ส่งแผนกการเงินของมหาวิทยาลัย ซึ่งทางแผนกจะส่งไปกรมบัญชีกลาง
 หนึ่งชุด และเก็บไว้เองหนึ่งชุด เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบ เวลาเปิดของหอสมุดคือ
 จันทร์-ศุกร์ 8.00-21.30 น. วันเสาร์อาทิตย์ 8.00-16.00 น. บริการต่าง ๆ คือ ในยืม
 หนังสือและวารสาร จัดหนังสือจอง แนะนำหนังสือใหม่ โดยการทวงรายชื้อหนังสือใหม่ทุกเดือน
 และจัดกิจกรรมหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า มีนักศึกษาเข้า
 ใช้วันละ 214 คน หนังสือที่ยืมออก 130 เล่ม คณะนี้มีนักศึกษาระดับปริญญาตรี การจัดทำหนังสือ
 การจัดทำหนังสือในระบบทัศนยัมของคิวโอ เช่นเกี่ยวกับหอสมุดกลาง และมีความสัมพันธ์กันคือสัมพันธ์
 ถิ่นกล่าวคือให้ทางหอสมุดกลางซื้อหนังสือให้ตามต้องการโดยใช้เงินของหอสมุดกลาง มีการยืม
 ระหว่างหอสมุดเป็นภาคเรียนนับเป็นหอสมุดคณะ เกี่ยวกับเป็นปีกแผนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 คือมีทั้งเจ้าหน้าที่ สถานที่ ครุภัณฑ์ หนังสือ เจ้าหน้าที่ และบริการ เสียกว่าหอยังคับแคบอยู่
 คงจะโค้ยายต่อไป จำนวนหนังสือที่มากไปเบียดกับที่นั่งอ่านซึ่งมีผู้เข้าใช้มากตลอดเวลา และที่

ทำงานเจ้าหน้าที่ก็แถมมาก¹⁶⁵

ห้องสมุดคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

ห้องสมุดแบ่งออกเป็นสองห้องคือ ห้องสมุดรวมและห้องสมุดแยกวารสารศาสตร์ เป็นห้องสมุดเอกเทศของมหาวิทยาลัย แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการอย่างจริงจัง จึงได้ออนหนังสือทั้งหมดไปให้แก่หอสมุดกลางเสียครั้งหนึ่ง ต่อมาได้เริ่มรวบรวมใหม่อีกเมื่อปี พ.ศ. 2508 ขณะนี้มีหนังสือทางวิชาการภาษาอังกฤษ 530 เล่ม ภาษาไทย 695 เล่ม จัดหนังสือระบบคิว โดยเจ้าหน้าที่ของหอสมุดกลางมาจัดและเขียนบัตรรายการให้ เจ้าหน้าที่ของหอสมุดก็จัดพิมพ์ต่อไป แต่ยังไม่มีการเขียนบัตรรายการ มีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 20 ที่ มีเจ้าหน้าที่ 2 คน คือประจำแผนก 1 คน และเสมียน 1 คน ทางคณะกรรมการบรรณารักษ์ 1 คน เพื่อดำเนินการความหอสมุดให้เป็นปึกแผ่นต่อไป สำหรับวารสารนั้นให้ทางแผนกวิชาวารสารศาสตร์เป็นผู้ออกรับ ที่ห้องสมุดรวมจึงมีแค่เพียงวารสารที่ได้เปล่า เวลาทำการของหอสมุดคือ 8.30-16.30 น. ตามวันราชการ ค่าหนังสือ ใ้เงินจากคณะ 30,000 บาท ค่าวารสาร 10,000 บาท ส่วนค่าออกรับหนังสือพิมพ์เป็นเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัย มีผู้ใช้หอสมุดประมาณวันละ 15 คน หนังสือที่ขี้ออกวันละ 4-10 เล่ม¹⁶⁶

ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ และห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ มีหนังสืออยู่บ้างไม่น้อย แต่ขาดเจ้าหน้าที่ดำเนินการจึงเพียงแต่ให้นักศึกษายืมไปบ้าง และเข้อ่านได้บางเท่านั้นจึงมิได้รายละเอียด

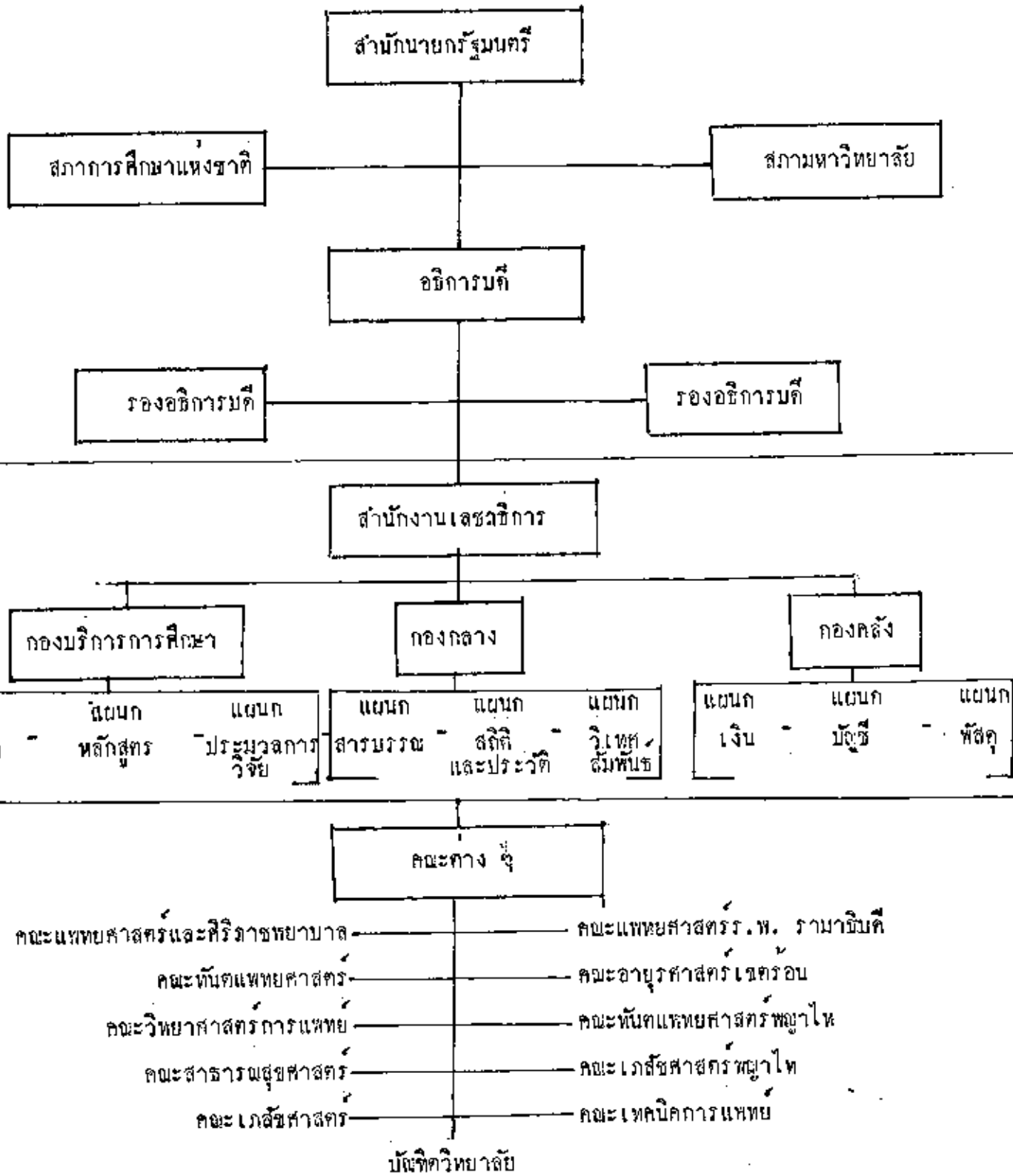
¹⁶⁵สัมภาษณ์นางสาว ธานี กิตติกุล อาจารย์ประจำคณะฝ่ายวิชาการทำหน้าที่บรรณารักษ์ของห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ วันที่ 12 มีนาคม 2512

¹⁶⁶สัมภาษณ์ นาย บุญเจือ ถิ่นนคร อาจารย์ประจำคณะทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ วันที่ 10 มีนาคม 2512

มหาวิทยาลัยมหิดล

ขณะนี้ยังคงใช้การบริหารงานตามแผนผังส่วนราชการเดิม มหาวิทยาลัยยังคงมีหน้าที่จัดการศึกษาและส่งเสริมการวิจัยทางการแพทย์ เป็นส่วนใหญ่ออกจกเงินจากบ้านโรงพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์ และกิจการพยาบาลด้วย มีคณะต่างๆ ที่เปิดทำการสอน ๑ คณะ (ตามแผนภูมิที่ 8) มหาวิทยาลัยมีหอสมุดกลาง และมีห้องสมุดคณะต่าง ๆ คือ คณะอายุรศาสตร์ เภสัชกรรม คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ การแพทย์ จึงได้ทำการสำรวจทุกคณะ

แผนภูมิที่ 9 แผนผังการบริหารของมหาวิทยาลัยมหิดล (แพทยศาสตร์ ๕ ค่าย)

การเงินของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเก็บเงินจากนิสิต จากนิสิตใหม่คนละ 1130 บาท คอปี โดยจำแนกเป็น ค่าต่าง ๆ ดังนี้

1. ค่าบำรุงสโมสร	80 บาท
2. ค่ากิจกรรมของนักศึกษา	50 บาท
3. ค่าบำรุงห้องสมุด	250 บาท
4. ค่าบริการสุขภาพ	200 บาท
5. ค่าบำรุงห้องปฏิบัติการ	250 บาท
6. ค่าใช้จ่ายในการสอบ	200 บาท
7. ค่าประกันของเสียหาย	100 บาท (เก็บเฉพาะนิสิตใหม่)

เงินเหล่านี้เป็นเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย ซึ่งทางมหาวิทยาลัยแบ่งให้แก่คณะต่าง ๆ ดังนี้คือ ค่าบำรุงสโมสร 80 บาท ค่าบำรุงห้องสมุด 250 บาท ค่าบำรุงห้องปฏิบัติการ 250 บาท ค่าใช้จ่ายในการสอบ 100 บาท รวมจ่ายให้คณะ 600 บาท คือนักศึกษา 1 คน นับเป็นรายได้ของคณะซึ่งจะแบ่งใช้ในกิจการใดของคณะเป็นจำนวนเงินเท่าใดก็นับเป็นสิทธิของทางคณะจัดทำได้นอกจากนี้คณะต่าง ๆ ยังมีเงินงบประมาณแผ่นดินเป็นรายได้ของคณะอีกอย่างหนึ่งด้วย ส่วนการเบิกจ่ายเงินทำได้โดยผ่านเจ้าหน้าที่การเงินของคณะไปรวมที่ส่วนกลางคือแผนกการเงินของมหาวิทยาลัย¹⁶⁷ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2510 มหาวิทยาลัยได้รับเงินงบประมาณทั้งสิ้น 134,582,000 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าวัสดุ 12,251,900 บาท ค่าใช้สอย 2,976,000 บาท¹⁶⁸ เงินค่าใช้จ่ายของห้องสมุดไม่นับครุภัณฑ์ประมาณไปละ 508,250 บาท ดังนั้น เมื่อเทียบกับเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยจะเป็นร้อยละ 0.37

¹⁶⁷สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ เปรมวิริยะ หัวหน้าแผนกคลัง มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 17 มีนาคม 2512

¹⁶⁸สภาการศึกษาแห่งชาติ รายงานสถิติสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยปีการศึกษา 2510 (พระนคร สภาการศึกษาแห่งชาติ 2511) หน้า 130

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดล

เมื่อความแผนผังจะเห็นได้ว่าหอสมุดมีฐานะเป็นแผนกหนึ่งอยู่ในกองบริการการศึกษา ชั้นตรงต่อสำนักงานเลขาธิการ อธิการบดีของมหาวิทยาลัย (แผนภูมิ ที่ ๑) จึงเท่ากับว่าหอสมุดนี้เป็นหอสมุดของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ หอสมุดที่กล่าวถึงนี้มีชื่อว่า หอสมุดศิริราช ซึ่งแต่เดิมเป็นของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล แต่โดยเหตุที่เป็นหอสมุดที่เป็นปีกแฉกมากอบคณะอื่น ๆ ประกอบกันใค้อาคารที่ใหญ่โตและให้บริการแก่คณะอื่นด้วย หอสมุดศิริราชจึงทำหน้าที่เสมือนหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยตลอดมา จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ทางมหาวิทยาลัยจึงนับว่าเป็นหอสมุดของมหาวิทยาลัยไป บรรณารักษณ์มีตำแหน่งเป็นบรรณารักษ์เอก และอีกตำแหน่งอื่น ๆ คือ บรรณารักษ์ตรี และบรรณารักษ์โท ตามลำดับ

หอสมุดศิริราชเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น สร้างขึ้นโดยเงินสมทบระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การแพทย์แห่งนิวยอร์ก [China Medical Board of New York] โดยรัฐบาลไทยอนุมัติเงินให้ 4 ล้านบาท และองค์การมอบให้ 200,000 เหรียญดอลลาร์ การก่อสร้างได้เริ่มมาแต่เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2506 แล้วเสร็จรวมทั้งติดตั้งครุภัณฑ์ และเครื่องปรับอากาศเรียบร้อย ใค้ทำการขนย้ายหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จากหอสมุดเดิมซึ่งอยู่บนชั้นที่ 2 ของตึกอำนวยการ มายังหอสมุดศิริราช จนแล้วเสร็จ และเริ่มเปิดทำการเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2508 มีเนื้อที่เก็บหนังสือใค้ 120,000 เล่ม มีที่นั่งอ่านหนังสือ 320 ที่ หนังสือจัดใค้ตามชั้นต่าง ๆ ดังนี้ คือ ชั้นที่ 1 จากประตูทางเข้าเป็นห้องใค้ใหญ่ มีใค้ะรับจ่ายหนังสือ ค้านหลังเป็นใค้วางหนังสือจอง มีคัมภีร์รายการ ใค้แสดงนิทรรศการ หอวารสารใค้ใหม่ทั้งของใค้และใค้ต่างประเทศ กัมีใค้เขียนเล่มแล้ววางรายการภายในระยะเวลา 5 ปี มีกรรขันธ์คนใค้เรื่อง และมีบรรณารักษ์ใค้จะอำนวยการความสะดวกใค้ในค้านบริการค้อค้ถาม หอใค้มีชื่อว่า "หออ่านหนังสือศาสตราจารย์ เอ ยี เอลลิส" อีกหอหนึ่งเป็นหออ่านหนังสือใค้วารใค้ทั่วไป ที่เป็นภาษาใค้ต่างประเทศและภาษาใค้ไทย หอใค้มีชื่อว่า "หออ่านหนังสือสมเด็จกรมพระนารัชนาทนเรนทร"

ชั้นที่ 2 ค้านซ้ายมือเป็นหอทำงานเจ้าหน้าที่ซึ่งแบ่งเป็นใค้ทำงานของบรรณารักษ์ ใค้ช่วยบรรณารักษ์ หน่วยส่งหนังสือ หน่วยทำคัมภีร์รายการ หอใค้พักเจ้าหน้าที่ หอใค้ฉายภาพหนังสือ

ซิกกับห้องโถงไปทางคานตะวันตกเป็นห้องอ่านไมโครฟิล์ม ทางคานตะวันออกเป็นห้องเก็บวารสารเย็บเล่ม เริ่มแคตล็อก A ถึง I สุกห้องนี้แบ่งเป็นห้องประชุมของคณะกรรมการห้องสมุดและเจ้าหน้าที่

ชั้นที่ 3 จากบันไดและลิฟท์เป็นห้องโถงเล็ก ทางคานตะวันออกเป็น "ห้องสมุดสมเด็จพระราชบิดา" รวบรวมหนังสือตำราเครื่องใช้ของสมเด็จพระราชบิดา ที่สมเด็จพระราชชนนีฯ ประทานออกนอกนั้นยังใช้เป็นที่รวบรวมหนังสือต่าง ๆ ที่เขียนเกี่ยวกับพระองค์ท่านด้วย ทางคานตะวันตกเป็น " ห้องประวัติศาสตร์การแพทย์ " ใช้เป็นที่รวบรวมหนังสือประวัติการแพทย์ทั้งของไทยและของต่างประเทศ ซิกห้องโถงทางตะวันตกเป็นห้องพิมพ์ดีด ทางคานตะวันออกเป็นห้องเก็บวารสารเย็บเล่มเริ่มตั้งแต่อักษร H ถึง Z สุกห้องนี้แบ่งเป็นห้องเก็บรายงานการประชุมทางแพทย์ นอกจากนี้ก็มีห้องอ่านหนังสือขนาดกลางอีก 2 ห้อง

ชั้นที่ 4 คานตะวันออกเป็นห้องประชุม ผู้เข้าประชุม 130 คน คานตะวันตกแบ่งเป็นห้องเล็ก ๆ สำหรับอาจารย์ และนักค้นคว้าใช้ทำการศึกษาเฉพาะตัวรวมอยู่ในหม้อของห้องเล็กนี้มีห้องประชุมเล็กสำหรับการศึกษานู๋ ส่วนของตึกคานตะวันออกเป็นที่เก็บวารสารเข้าและหนังสือตำราเก่า ซิกกับตัวตึกคานตะวันออกมีผิวกันเลื่อนได้แบ่งเป็นห้องเล็กได้อีกห้องหนึ่ง

การติดต่อกายในอาคารมีลิฟท์บรรจุคนได้ 8 คน 1 เครื่อง และลิฟท์สำหรับส่งหนังสือตลอด 4 ชั้น 1 เครื่อง (ไม่มีห้องน้ำกดชั้น) 169

ปัจจุบันหอสมุดศิริราชมีเจ้าหน้าที่ คือ บรรณารักษ์วิชาชีพ 7 คน เสมียนพนักงาน 7 คน คนงาน 4 คน เจ้าหน้าที่มีตำแหน่งเป็นบรรณารักษ์ตรี โท เอก ซึ่งจะเลื่อนขั้นไปได้ตามลำดับ จำนวนหนังสือในขณะนั้นคือ 44,624 เล่ม รวมทั้งวารสารเย็บเล่มด้วย หนังสือที่เพิ่มขึ้นในปีนั้นคือ

169 คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล ที่ระลึกพิธีเปิดตึกหอสมุดศิริราช (พระนคร 24 มกราคม 2509) หน้า 12-49

1093 เล่ม วารสาร 400 ชื่อ การจัดหมู่หนังสือในระบบห้องสมุดการแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน [National Library of Medicine Classification] สถิติผู้ใช้ห้องสมุดเฉลี่ยวันละ 600 คน จำนวนหนังสือที่ยืมออกเฉลี่ยวันละ 90 เล่ม ผู้มีสิทธิยืมได้แก่ นักศึกษา แพทย์คณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล อาจารย์ และแพทย์ ทันตแพทย์ เกษีกร คุรุพยาบาล และพนักงานวิทยาศาสตร์ ในคณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล นักศึกษาปริญญาสำหรับหญิง ชายอยู่ตามตะวันตกของตึก บริการของห้องสมุดคือ การให้ยืมหนังสือ การแนะนำวิธีใช้ห้องสมุด การช่วยเหลือคอมพิวเตอร์ และคนเฝ้าจากเอกสารอ้างอิง การรวบรวมบรรณานุกรม การถ่ายภาพเอกสาร การบ่มระหว่างห้องสมุด การทำกรรขน์วารสารแพทย์ ภาษาไทย การติดต่อกับต่างประเทศ เพื่อขอทำไมโครฟิล์มหรือถ่ายภาพหนังสือ พิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่ออกเผยแพร่ พิมพ์รายชื่อหัวเรื่องวารสารไทยที่ใคร่รับใหม่ เพื่อให้ผู้ใช้ทราบถึงเรื่องที่น่าสนใจ การให้ความช่วยเหลือกับแพทย์ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด จัดหนังสือจองให้แก่นักศึกษาตามที่อยู่อาจารย์ กำหนด บริการที่จะจัดทำในภายหน้าคือ สัมภาษณ์ ของหนังสือต่าง ๆ ที่แยกกับอยู่ตามคณะวิชาของ คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล และของคณะพยาบาล นักศึกษากายภาพบำบัด นักศึกษา คณะอื่นมาใช้ได้โดยแสดงบัตรประจำตัว การบ่มต้องยืมผ่านทางบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะ หนังสือ ตำรา วารสารเย็บเล่ม ยืมได้ครั้งละ 7 วัน ไม่กำหนดจำนวนเล่ม ส่วนวารสารใหม่ให้ยืมแบบเดียวกับหนังสือของคือ บ่มได้คืนเดียวและส่งเช้ารุ่งขึ้น หอสมุดเปิดทำการคือระหว่างเปิดภาคเรียน วันจันทร์ ถึง ศุกร์ 8.00-21.00 น. วันเสาร์ 8.00-16.00 น. วันอาทิตย์ 8.00-12.00น. วันหยุดราชการปิด ระหว่างปิดภาคเรียน วันจันทร์-วันศุกร์ 8.00-18.00 น. วันเสาร์ 8.00-12.00น. วันอาทิตย์และวันหยุดราชการปิด

หอสมุดดำเนินการโดยมีบรรณารักษ์เป็นหัวหน้าและมีคณะกรรมการห้องสมุด ซึ่งจะได้รับแต่งตั้งเป็นแต่ละปีไปจำนวน 6 คน และมีบรรณารักษ์ของหอสมุดศิริราชเป็นกรรมการและเลขานุการ มีการประชุมปีละครั้งเท่านั้น นับว่าไม่ค่อยมีผลต่อห้องสมุดเท่าใดนัก ส่วนใหญ่บรรณารักษ์เป็นผู้ดำเนินการเอง และรายงานผลต่ออธิการบดีโดยตรง การแบ่งแผนงานของห้องสมุด แบ่งออกเป็น 8 แผนกคือ (1) บริหารทั่วไป (2) แผนกจัดหา ใ้คนจัดการสั่งซื้อหนังสือวารสาร ขอและ แยกเปลี่ยนวารสารโดยใช้วารสารของคณะและสมาคมแพทย์ (3) จัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ

(4) แผนกวารสาร รับผิดชอบเขียน ทวง เยี่ยมเล่ม รวบรวมเรื่องเพื่อทำกรรมนี้ (5) การให้
 ยืม รวมทั้งการให้ยืมระหว่างห้องสมุด (6) บริการตอบคำถามและกรรมนี้วารสาร ทำห้กรรมนี้
 วารสารไทย และต่างประเทศ ที่เขียนเกี่ยวกับโรคในเนืองไทยหรือคนไทยเขียน (7) บริการ
 ฉายภาพ (8) ชุปรภาพทั่วไป

รายได้ของห้องสมุด

จากเงินงบประมาณซึ่งจัดสรรมาจากสำนักงบประมาณเป็นเงินประเภทค่าใช้จ่ายของ
 มหาวิทยาลัยปีละ 60,000 บาท เงินอุดหนุนจากนิสิตคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล 250
 บาท เงินช่วยเหลือจากองค์การแพทย์แห่งนิวยอร์ก [China Medical Board]
 3 ปี 400,000 บาท ซึ่งเท่ากับห้องสมุดได้รับโดยเฉลี่ยปีละ 133,333.33 บาท เงินซึ่งเก็บ
 คอกดจากหนทาง ๆ หือหือในห้องสมุด 3 ปีต่อครั้ง ซึ่งเป็นเงินประมาณ 34,052 บาท เท่ากับ
 ห้องสมุดได้รับโดยเฉลี่ยปีละ 11,354 บาท และได้รับเงินค่าซื้อหนังสือตามโครงการซื้อหนังสือ
 สำหรับมหาวิทยาลัย ของยูซอม อีกด้วย ประมาณรายได้ของห้องสมุดปีละ 508,250 บาท

ความสัมพันธ์กับห้องสมุดคณะอื่น ๆ

ห้องสมุดศิริราชบริการแก่ห้องสมุดคณะอื่น ๆ กล่าวคือ ใ้ยืมหนังสือโดยผ่านทางบรรณารักษ์
 [Inter-Library Loan] ช่วยเหลือแนะนำแก่ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะอาบ
 ศาสตร์เขตรอบ จนสามารถดำเนินการเองได้ ช่วยสอนการใช้ห้องสมุดแก่นิสิตชั้นปีที่ 3-4 ของ
 คณะเภสัชศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ และบัณฑิตวิทยาลัย ความร่วมมืออื่น ๆ คือทำรวมรายชื่อ
 วารสาร [Union List of Serials] ตามความต้องการของสภาการศึกษาแห่งชาติ¹⁷⁰

¹⁷⁰ สัมภาษณ์ น.ส. อรุณี หุติยะโพธิ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดศิริราช วันที่ 14 มีนาคม 2512

จากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ นายแพทย์ กษมา จาติกวณิช รองอธิการบดีของมหาวิทยาลัย ทราบว่าคณะนี้ทางมหาวิทยาลัย ยังไม่ได้มีการจัดส่วนราชการใหม่ ดังนั้น สำหรับห้องสมุดของมหาวิทยาลัยจึงยังคงเป็นไปตามเดิม คือแต่ละคณะมีห้องสมุดตามที่ได้สำรวจมา และให้ถือว่าหอสมุดศิริราช เป็นหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย¹⁷¹

ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์

ตั้งอยู่บนชั้นที่สองและสามของอาคาร เป็นห้องที่ใหญ่และติดเครื่องปรับอากาศ ชั้นที่สองหรือชั้นล่างของห้องสมุดเป็นห้องทำงานเจ้าหน้าที่ ใต้ร่มจำหน่ายหนังสือ คู่มือรายการ และมีวารสารเย็บเล่ม ที่นั่งอ่านหนังสือและหนังสือสำหรับชั้นปีที่ 3 และ 4 ชั้นบนของห้องสมุด เป็นห้องอ่านสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ห้องสมุดได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกกัฟเฟอเลอร์ ในด้านบุคลากร คือมีบรรณารักษ์รับเชิญ [Visiting Librarian] มาช่วย 2 ปี ๆ ละ 1 คน คำนวณอุปกรณ์และเครื่องใช้ของห้องสมุด และวารสารย้อนหลัง เนื่องจากห้องสมุดนี้เป็นห้องสมุดที่ให้นักศึกษาแพทย์โรงพยาบาลรามาธิบดีใช้ด้วย ดังนั้นจึงต้องจัดหาหนังสือทางด้านการแพทย์ด้วยนอกเหนือไปจากหนังสือทางค่านวิทยาศาสตร์วิธีสำหรับชั้นปีที่ 3-4 และ คำนวณการแพทย์พื้นฐานสำหรับปีที่ 1-2 นอกจากนี้ก็มีหนังสือทางด้านทันตแพทย์ เทคนิคการแพทย์ เกษษศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์ หนังสือทั้งหมดมี 4,982 เล่ม วารสารเบ็ดเล่ม 5203 เล่ม วารสาร 478 ชื่อ นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่ทางมูลนิธิร็อกกัฟเฟอเลอร์ ซื้อให้บริจาคให้อีกจำนวนหนึ่งด้วย งบประมาณได้ปีละ 400,000 บาท ถึง 500,000 บาท การเงินมีง้ได้จากคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี สำหรับเป็นค่าซื้อหนังสืออีกด้วย ห้องสมุดมีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 200 ที่นั่ง จำนวนผู้ใช้วันละ 393 คน หนังสือที่ยืมออกวันละ 150 เล่ม ยืมหนังสือใดครั้งละ 2 เล่ม 2 สัปดาห์ จัดหมู่หนังสือระบบหอสมุดการแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน เจ้าหน้าที่ของห้องสมุดคือบรรณารักษ์วิชาชีพ 2 คน ค่าตอบแทนอาจารย์ เสมียนพนักงาน 4 คน เวลาทำการจันทร์-ศุกร์ 8.00-20.00 น. วันเสาร์ 9.00-

¹⁷¹ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ กษมา จาติกวณิช รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ 14 มีนาคม 2512

17.00 น. เวลาปิดภาค เปิด 8.30-16.30 น. วันธรรมดา เวลา 9.00 - 12.00 น. ใน วันเสาร์ วันอาทิตย์ ปิด เงินค่าอวงเวลาเบิกได้ตามอัตราเงินเดือน มีการยืมหนังสือจากหอสมุด ศิริราช และทำรวมรายชื่อวารสาร [Union List of Serials] ตามที่สภาการศึกษาให้จัดทำ¹⁷²

ห้องสมุดคณะอายุรศาสตร์ เจริญ

ตั้งอยู่บนชั้นที่สองของอาคาร ขนาดเท่าห้องบรรยายห้องหนึ่ง มีหนังสือตำรา 659 เล่ม หนังสืออื่น ๆ 248 เล่ม วิทยานิพนธ์ 12 เล่ม หนังสือสำหรับให้นักศึกษายืมเรียน 188 เล่ม วารสารต่างประเทศ 120 ชื่อ วารสารภาษาไทย 51 ชื่อ วารสารเย็บเล่มภาษาต่างประเทศ 464 เล่ม ภาษาไทย 120 เล่ม มีคณะกรรมการห้องสมุด ซึ่งประกอบด้วยคณบดี และหัวหน้าแผนก อิมมิวโนโลยี เป็นผู้ให้คำแนะนำและจัดสรรการเงินให้แก่บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่มี 2 คน คือ บรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน ตำแหน่งบรรณารักษ์ พนักงานห้องสมุด 1 คน เวลาทำการของห้องสมุดตามเวลาราชการ ผู้ใช้ห้องสมุดได้แก่นายแพทย์ที่มาศึกษาต่อในชั้นปริญญาโท หนังสือให้ยืมได้ไม่จำกัดจำนวน และให้ทางแผนกวิชาอื่นได้เป็นเวลานานด้วย มีการยืมระหว่างหอสมุดศิริราช และคณะสาธารณสุขศาสตร์ หอสมุดศิริราชส่งบรรณารักษ์มาช่วยแนะนำแก่บรรณารักษ์ ในค่านการเงินได้รับจากคณะเป็นค่าหนังสือ 30,000 บาท ค่าวารสารปีละ 32,953 บาท และยังได้รับความช่วยเหลือจาก ซีเมส อีกด้วย การจัดหมู่หนังสือใช้ระบบหอสมุดการแพทย์แห่งชาติอเมริกัน เช่นเดียวกับหอสมุดศิริราช จำนวนผู้ใช้ต่อวัน 20 คน หนังสือยืม 7 เล่ม มีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 20 ที่นั่ง¹⁷³

¹⁷² สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ มบุญปิฎุ อาจารย์เอกพำหน้ที่บรรณารักษ์ของห้องสมุด คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ วันที่ 7 มีนาคม 2512

¹⁷³ สัมภาษณ์ นางวิลาวัลย์ ประธานราชภรณ์กร บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะอายุรศาสตร์ เจริญ วันที่ 7 มีนาคม 2512

ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์

ห้องสมุดตั้งมาแต่เมื่อ พ.ศ. 2496 แต่เดิมอยู่ที่ชั้นที่สองของอาคารหลังหน้า แต่ในปัจจุบันย้ายไปอยู่ที่ชั้นที่สามของอาคารใหม่คานขวางของอาคารเดิม เป็นห้องปรับอากาศขนาดสองห้อง บรรยาย มีที่นั่งอ่านหนังสือประมาณ 80 ที่นั่ง บรรณารักษ์ดำเนินการห้องสมุดโดยความดูแลของคณะกรรมการห้องสมุด ซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์ 10 คน คือ หากวราห้องสมุดมีปัญหากับปรึกษาคณะกรรมการได้ บรรณารักษ์ชั้นตรงกันสำนักงานคณบดี มีหนังสือทางวิชาสาธารณสุขศาสตร์ประมาณ 4,000 เล่ม หนังสือภาษาไทย 400 เล่ม จัดหมู่หนังสือระบบหอสมุดการแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน เช่นเดียวกับหอสมุดศิริราช มีงบประมาณจากคณะสำหรับซื้อหนังสือ 50,000 บาท ค่าวารสาร 20,000 บาท หนังสือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ส่วนวารสารสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เอฟ คัมบลิว แฟกซอน [F.W.Faxon] วารสารหนังสือมี 100 ชื่อ เวลาทำการของห้องสมุด วันจันทร์ถึงศุกร์ 8.00 - 17.00 น. วันเสาร์ 8.00-12.00 น. วันอาทิตย์ หยุด มีเจ้าหน้าที่ประจำ 5 คน เป็นตำแหน่งพนักงาน วิทยาศาสตร์ 1 คน บรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน คนงาน 3 คน ซึ่งขึ้นกับแผนกสารบรรณ มีการโรงอึกต่างหาก หนังสือใหม่ได้ครั้งละ 3 เล่ม เป็นเวลา 7 วัน วารสารใหม่ได้ 7 ฉบับ วารสารเย็บเล่มใหม่ได้ 3 วัน ผู้ใช้วันละ 20 คน หนังสือที่ยืมออกวันละ 30 เล่ม ห้องสมุดทำรายงานยอดระบุจำนวนหนังสือและผู้ใช้ทุก 3 เดือน และทำรายงานใหญ่ปีละครั้ง กับหอสมุดศิริราชมีการยืมวารสาร หนังสือ และฉายภาพเอกสาร มาใช้ที่ห้องสมุด ผู้ใช้ห้องสมุดได้แก่นายแพทย์ พยาบาล ที่มาศึกษาคอหาคานสาธารณสุข และอนามัย¹⁷⁴

¹⁷⁴สัมภาษณ์ นางกล่อมจิก จิวาลัย บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะสาธารณสุขศาสตร์ วันที่

ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์

ห้องสมุดอยู่บนชั้นที่สองของอาคารเรียนเป็นห้องปรับอากาศขนาดห้องบรรยาย 1 ห้อง มีหนังสือทางคานเภสัชศาสตร์ภาษาต่างประเทศเป็นส่วนมากประมาณ 5,715 เล่ม (ไม่รวมวารสารเย็บเล่ม) วารสารเย็บเล่มมีประมาณ 200-300 เล่ม วารสารภาษาต่างประเทศสั่งโดยตรงจากบริษัทในต่างประเทศ 26 รายการ การเงินได้จากนิสิตปีละประมาณ 30,000-40,000 บาท รวมค่าวารสารด้วย การเบิกจ่ายเงินทางแผนกธุรการจัดการสั่งเม็กซิโกให้เสร็จหนังสือจัดซื้อโดยระบบรัฐสภาอเมริกัน ผู้ใช้ประมาณ 100 คน ต่อวัน หนังสือที่ยืมออก 70-80 เล่มต่อวัน บรรณาธิการวิชาตำแหน่งอาจารย์โท 1 คน พนักงานห้องสมุด 2 คน คณะกรรมการห้องสมุดไม่มี หนังสือใหม่ได้ครั้งละ 1 เล่มต่อ 3 วัน ส่วนวารสารไม่ใหืมเวลาทำการของห้องสมุดตามเวลาราชการ ไม่ได้ติดต่อกับหอสมุดศิริราชแต่อย่างใด มีที่นั่งอ่านประมาณ 20 ที่นั่ง¹⁷⁵

ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์

ตั้งอยู่บนชั้นที่สองของอาคารหลังเก่า ขนาดเท่ากับ 1 ห้อง บรรยาย มีที่ยังอ่านหนังสือประมาณ 20 ที่ มีหนังสือภาษาต่างประเทศเป็นส่วนมาก ประมาณ 2225 เล่ม รวมวารสารเย็บเล่มด้วย วารสาร 83 ชื่อ ขอกับ 5 ชื่อ นอกชั้นได้เปล่า จัดหมู่หนังสือโดยระบบรัฐสภาอเมริกัน ค่าใช้จ่ายของห้องสมุดได้จากนักศึกษาไม่แน่นอนปีละ 61,000 บาท ค่าวารสาร 25,180.76 บาท ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไรเงินรายได้ของคณะ การเบิกจ่ายเงินทำโดยขออนุมัติชื่อเมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงซื้อได้โดยใช้เงินของห้องสมุดจ่ายหกดองไปก่อน ทางเจ้าหน้าที่การเงิน

¹⁷⁵สัมภาษณ์ นางกอบทร นายเจริญ อาจารย์โหนดำหน้าห้บรรณาธิการห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ วันที่ 10 มีนาคม 2512

จะจัดทำให้อเอง หนังสือและวารสารส่งจากร้านภายในประเทศ คณะกรรมการห้องสมุดไม่มี
เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมี 3 คน คือ บรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน ตำแหน่งบรรณารักษ์ เสิมียน 1 คน
ภารโรง 1 คน ผู้ใช้ห้องสมุดได้แก่นักศึกษา อาจารย์ ทันตแพทย์ สมาชิกของทันตแพทย์สมาคม
แห่งประเทศไทย ให้ยืมหนังสือได้ครั้งละ 3 เล่ม 7 วัน สำหรับอาจารย์และทันตแพทย์ยืมได้
ครั้งละ 10 เล่ม เวลา 1 เดือน เวลาปิดเปิดของห้องสมุดตามเวลาราชการ ผู้ใช้ห้องสมุด
ราววันละ 15-50 คน หนังสือที่ขืมออกวันละ 10-20 เล่ม บริการอื่น ๆ คือจัดหนังสือจอง
ผ่านบรรณานุกรมเฉพาะวิชา และทำรายชื่อนหนังสือใหม่ กับหอสมุดศิริราชมีการยืมหนังสือและ
วารสาร¹⁷⁶

---

¹⁷⁶สัมภาษณ์นางสาว สุภัตญา พุทธิการวัจน์ บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะทันตแพทย์ศาสตร์
วันที่ 20 มีนาคม 2512

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ผลของการสำรวจ

จากการค้นคว้าจากเอกสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งราชกิจจานุเบกษาและประกาศต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ทำให้ทราบฐานะทางกฎหมายของมหาวิทยาลัยและห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สำหรับฐานะของมหาวิทยาลัยไค้กล่าวไว้ในตอนที่ 1 ส่วนฐานะของห้องสมุดไค้กล่าวไว้ในตอนที่ 2 เมื่อกล่าวถึงหอสมุดกลางของแต่ละมหาวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าแผนกคลังของมหาวิทยาลัย ทำให้ทราบว่าที่มาของรายได้ของมหาวิทยาลัยมาจาก 3 ทางคือ

1. เงินค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเรียกเก็บจากนิสิตนักศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เรียกชื่อเงินรายไค้ต่างกัน คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรียกว่าเงินอุดหนุนนิสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียกว่าเงินบพิเศษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียกว่าเงินส่วนกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล เรียกว่าเงินของมหาวิทยาลัย เงินรายไค้ประเภทนี้เป็นเงินที่มีจำนวนไม่แน่นอนแล้วแต่จำนวนนิสิตนักศึกษาในแต่ละปี และในปีใดเสิร์ฟรับเงินที่ให้แก่ศึกษานักศึกษานั้นบางมหาวิทยาลัยก็มองว่าเป็นค่าอะไรบางอย่าง เช่น ของมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ละส่วนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีไค้บ่งไว้คงเรียกรวมว่าเป็นค่าบำรุงมหาวิทยาลัยเท่านั้น ส่วนการจัดสรรเงินรายไค้ประเภทนี้ ให้แก่หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะนั้น แต่ละมหาวิทยาลัยจัดให้ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดให้แก่อหอสมุดกลางปีละ 200,000 บาททุกปี เป็นค่านั่งโต๊ะ วารสาร และค่าเย็บเล่มวารสาร ไม่ไค้แบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ ส่วนหอสมุดคณะไค้รวบรวมอยู่ในจำนวนเงินที่มหาวิทยาลัยแบ่งให้แก่คณะไม่ไค้บ่งไว้ว่าเป็นส่วนของหอสมุดเท่าใด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แบ่งให้เป็นเปอร์เซ็นต์ คือ รว 30 % ของเงินค่าธรรมเนียมที่มหาวิทยาลัยเก็บจากนิสิตคณะละ 350 บาท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดให้หอสมุดกลางปีละ 600,000 บาททุกปี สำหรับค่านั่งโต๊ะ วารสารและเย็บเล่มวารสาร หอสมุดคณะไม่ไค้เงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยเลย ไค้แต่เงินงบประมาณที่เรียกว่าค่าค้ำราและอุปกรณ์การสอน ซึ่งให้สำหรับอาจารย์ไว้ซื้อตำราหรืออุปกรณ์การสอนอื่น ๆ ทางคณะจะไม่จัดหนังสือเหล่านั้นเป็นหอสมุดก็ไค้หรือจะจัดก็ไค้แล้วแต่คณะจะจัดเท่า มหาวิทยาลัยมหิดลจัดให้หอสมุดกลางคิกคามจำนวนนิสิตของ

คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล คนละ 250 บาท และได้รับเจตาคณะของนักศึกษาแพทย์เพื่อนับ
ไม่ได้รวมนักเรียนพยาบาลด้วย หอสมุดคณะได้รับตามจำนวนนิสิตของคณะละคนละ 250 บาท
เช่นเดียวกัน รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นที่ 2 ในหัวข้อการเงินของมหา
วิทยาลัย

2. เงินผลประโยชน์จากทรัพย์สินต่าง ๆ ที่มีให้แก่มหาวิทยาลัย ซึ่งมีได้กล่าวถึงใน
วิทยานิพนธ์นี้

3. เงินงบประมาณ ได้กล่าวไว้ในตอนที่ 2 แล้วว่ามหาวิทยาลัยได้ได้รับเท่าใด เงิน
งบประมาณนี้หอสมุดกลางและหอสมุดคณะได้รับเป็นค่าเงินเคียนของเจ้าหน้าที่หอสมุดเป็นส่วนใหญ่
นอกจากนี้ก็เป็นค่าเครื่องใช้สำนักงานรวมอยู่กับรายจ่ายอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งแยกมา
เจตาคณะหอสมุดได้ยากมาก และได้เงินเป็นค่าซื้อหนังสือบ้างเป็นส่วนน้อย เช่น มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ได้รับปีละประมาณ 200,000 บาท มหาวิทยาลัยมหิดลได้ปีละ 60,000 บาท มหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับ 80,000 บาท ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่ได้รับจากเงินงบ
ประมาณเลย ทั้งนี้ยังเห็นว่าหอสมุดมหาวิทยาลัยได้รับเงินงบประมาณน้อยมาก ความมุ่งหมาย
ในการศึกษาเรื่องการเงินของมหาวิทยาลัยนี้ก็เพื่อจะหาค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายของหอสมุด
ซึ่งรวมค่าหนังสือ วารสาร และเขียนวารสาร โสภทัศน์วิศุ เงินเคียนเจ้าหน้าที่ และราย
จ่ายอื่น ๆ ด้วย ว่าเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของมหาวิทยาลัย ดังที่ในต่างประเทศ
ได้ทำไว้ แต่เนื่องจากเงินรายจ่ายของหอสมุดไปบันทึกกับของมหาวิทยาลัยและแยกออกได้ยาก
จึงกล่าวแล้วประการหนึ่ง และหอสมุดก็ใช้เงินหลายประเภทบันทึกอีกประการหนึ่งจึงยังไม่
สามารถจะรวบรวมมาได้ในที่นี้ ฉะนั้น จึงได้เทียบหาค่าเฉลี่ยเจตาคณะเงินรายจ่ายของหอ
สมุด ค่าหนังสือ วารสาร และเขียนวารสาร (ไม่นับรวมครุภัณฑ์) ของหอสมุดกลางของ
ทุกมหาวิทยาลัย กับเงินงบประมาณไว้ตามตารางที่ 63

ผลการสัมพัทธ์ความคิดเห็นเรื่องหอสมุดมหาวิทยาลัยของเลขาธิการ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และรองเลขาธิการของมหา
วิทยาลัยมหิดล ได้กล่าวไว้ในตอนที่ 2 ต่อจากการบรรยายผลของการสำรวจหอสมุดกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 จำนวนนิสิตและอาจารย์ในคณะต่าง ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา
2511-12¹⁷⁷

คณะ	จำนวนนิสิต	อาจารย์	รวม
ครุศาสตร์	1441	153	1594
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	1705	77	1782
แพทยศาสตร์	437	202	639
รัฐศาสตร์	1029	53	1082
วิทยาศาสตร์	1469	206	1675
วิศวกรรมศาสตร์	1566	110	1676
สถาปัตยกรรมศาสตร์	445	34	479
สัตวแพทยศาสตร์	107	21	128
อักษรศาสตร์	720	86	806
อิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	383	8	391
บัณฑิตวิทยาลัย		1	
ประกาศนียบัตรชั้นสูง	112		
ปริญญาโท	439		552
รวม	9853	951	10804

¹⁷⁷จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสถิติและชีวประวัติ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนนิสิตและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแยกตามคณะ มีนิสิตชั้น
ปริญญาตรี และปริญญาโท รวม 9,853 คน อาจารย์ประจำ 951 คน รวมนิสิตและอาจารย์
มีจำนวน 10,804 คน

ตารางที่ 4 รายละเอียดของห้องสมุด

ห้องสมุด	จำนวนเจ้าหน้าที่			จำนวนหนังสือ	วารสาร	การเงิน	ระบบจัดหมู่หนังสือ	จำนวนที่นั่ง
	วิชาชีพ	ไม่มีวิชาชีพ	รวม					
กลาง	11	24	35	72,058	330	200,000	ทิวอิ	400
คณะครุศาสตร์	4	8	12	32,406	143	51,000	ทิวอิ	250
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	1	2	3	4,260	66	25,500	ทิวอิ	100
คณะแพทยศาสตร์	4	10	14	16,719	300	196,666	รัฐสภาอเมริกัน	100
คณะรัฐศาสตร์	1	1	2	8,000	100	33,000	ทิวอิ	50
คณะวิทยาศาสตร์	1	2	3	10,410	140	226,000	ทิวอิ	60
คณะวิศวกรรมศาสตร์	-	5	5	18,000	92	55,000	รัฐสภาอเมริกัน	100
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	1	2	3	2,484	25	12,504	ทิวอิ	80
คณะอักษรศาสตร์	-	1	1	6,500	8	9,000	ทิวอิ	10
แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	1	-	1	2,000	50	39,702	ทิวอิ	40
คณะสัตวแพทยศาสตร์	-	2	2	2,900	200	48,200	รัฐสภาอเมริกัน	20

ตารางที่ 4 แสดงรายละเอียดของห้องสมุด พบว่าห้องสมุดส่วนมากใช้ระบบจัดหมู่หนังสือแบบทศนิยมของคิวอี้ 8 แห่ง 3 แห่งที่ใช้ระบบรัฐสภาอเมริกัน คือ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์ บรรณารักษ์วิชาชีพมีน้อยโดยเฉลี่ยคณะละ 1 คน ทั้งนี้ ไม่นับห้องสมุดกลาง

ตารางที่ 5 เวลาทำการของห้องสมุด

ห้องสมุด	เวลาทำการของห้องสมุด		จำนวนชั่วโมงทำการ		ชั่วโมงทำการ ต่อสัปดาห์
	วันธรรมดา	วันเสาร์	วันธรรมดา	วันเสาร์	
กลาง	8.30-17.30	9.00-16.00	9	7	52
คณะครุศาสตร์	7.30-20.00	8.00-16.00	12.5	8	70.5
คณะศึกษาศาสตร์และการบัญชี	8.30-16.30	8.00-12.00	8	4	44
คณะแพทยศาสตร์	8.00-20.00	8.00-12.00	12	4	64
คณะรัฐศาสตร์	8.30-16.30	-	8	-	40
คณะวิทยาศาสตร์	9.00-16.00	-	7	-	35
คณะวิศวกรรมศาสตร์	8.30-16.00	-	7.5	-	37.5
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	8.00-17.00	-	9	-	45
คณะอักษรศาสตร์	9.00-16.00	-	7	-	35
แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและ					
การประชาสัมพันธ์	8.00-20.00	8.00-16.00	12	8	68
คณะสัตวแพทยศาสตร์	8.00-12.00	9.00-12.00	10.5	3	55.5
	13.00-16.30				
	18.30-21.30				

ตารางที่ 5 แสดงเวลาทำการของห้องสมุด คณะที่เปิดได้มากที่สุดชั่วโมงคือคณะครุศาสตร์ 70.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ เปิดทำการได้สัปดาห์ละ 68 ชั่วโมง ทั้งนี้เพราะมีการสอนภาคค่ำด้วย ห้องสมุดที่เปิดวันเสาร์ด้วย 6 แห่ง คือ ห้องสมุดกลาง คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และการบัญชี คณะแพทยศาสตร์ แผนกอิสระสื่อสารมวลชน และการประชาสัมพันธ์ คณะสัตวแพทยศาสตร์

ตารางที่ 6 สถิติผู้ใช้ห้องสมุดและหนังสือที่ยืมออกต่อวัน

ห้องสมุด	จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดต่อวัน (คน)	จำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวัน (เล่ม)	จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดรายละ	จำนวนหนังสือที่มีผู้ใช้รายละ
กลาง	750	250	7.61	2.16
คณะครุศาสตร์	750	175	52.05	0.54
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	175	115	10.26	0.59
คณะแพทยศาสตร์	192	220	43.91	1.31
คณะรัฐศาสตร์	150	60	14.57	0.75
คณะวิทยาศาสตร์	ไม่แน่นอน	ไม่แน่นอน	-	-
คณะวิศวกรรมศาสตร์	60	60	3.38	0.22
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	90	50	20.22	2.42
คณะสัตวแพทยศาสตร์	50	20	6.94	0.30
แผนกอิสระ สื่อสารมวลชนและการ-				
ประชาสัมพันธ์	ไม่แน่นอน	ไม่แน่นอน	-	-
คณะอักษรศาสตร์	ไม่แน่นอน	ไม่แน่นอน	-	-

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดและยืมหนังสือออกต่อวัน คณะครุศาสตร์ มีผู้ใช้หนังสือมากที่สุดคือวันละประมาณ 750 คน ทั้งนี้เกี่ยวกับวิธีสอนซึ่งใช้วิธีให้คนควา สำหรับหอสมุดกลางเก็บจำนวนผู้ใช้จากห้องอ่านหนังสือ 1 และ 2 ห้องกรมพระจันทร์ ๗ และห้องหนังสืออ้างอิง ส่วนผู้ใช้วารสารและหนังสือพิมพ์ชั้นล่างไม่เก็บรวม จำนวนผู้ใช้รายละ หมายถึงจำนวนผู้ใช้ต่อวันเทียบกับจำนวนนิสิตของคณะ และจำนวนหนังสือยืมรายละ หมายถึงจำนวนหนังสือที่มีผู้ยืมออกต่อวันเทียบกับจำนวนหนังสือที่ห้องสมุดมีอยู่

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยค่าหนังสือและวารสาร คอนิสิคและนิสิคกับอาจารย์

ห้องสมุด	ค่าหนังสือและวารสาร	จำนวนนิสิค	จำนวนนิสิคและอาจารย์	ค่าเฉลี่ย (บาท)	ค่าเฉลี่ย (บาท)
กลาง	200,000	9,853	10,804	20.30	18.51
คณะครุศาสตร์	51,000	1,441	1,594	35.39	31.99
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	25,500	1,705	1,782	14.96	14.29
คณะแพทยศาสตร์	196,666	437	639	450.37	307.78
คณะรัฐศาสตร์	33,000	1,029	1,082	32.06	30.50
คณะวิทยาศาสตร์	226,000	1,469	1,675	153.85	134.93
คณะวิศวกรรมศาสตร์	55,000	1,566	1,676	35.12	32.82
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	12,504	445	479	28.07	26.10
คณะสัตวแพทยศาสตร์	48,200	107	128	450.47	376.56
คณะอักษรศาสตร์	9,000	720	806	12.50	11.17
แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการ- ประชาสัมพันธ์	39,702	383	391	103.66	101.54
บัณฑิตวิทยาลัย	75,000	551	552	136.12	135.87
รวม	971,572	-	-	122.74	101.84

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยค่าหนังสือ และวารสาร คอนิสิค และคอนิสิคกับอาจารย์ ค่าเฉลี่ยสำหรับนิสิคสูงสุดคือ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คือ คนละ 450.47 บาท คณะแพทยศาสตร์คนละ 450.37 บาท คณะวิทยาศาสตร์ 153.85 บาท บัณฑิตวิทยาลัย 136.12 บาท แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ 103.66 บาท นอกนั้นเป็นค่าที่ค่อนข้างต่ำคือ ตั้งแต่คนละ 12.50 บาท ถึง 35.39 บาท สำหรับห้องสมุดกลางควรเฉลี่ยเฉพาะจำนวนนิสิคที่มาใช้ห้องสมุดกลางตามสถิติที่เก็บไว้เท่านั้น แต่เนื่องจากการเก็บสถิติขอมไม่แน่นอนสำหรับบางแห่ง จึงจำเป็นต้องเฉลี่ยด้วยจำนวนนิสิคทั้งหมดของมหาวิทยาลัย ค่าเฉลี่ยจึงต่ำมากคือคนละ 20.30 บาท ค่าเฉลี่ยเมื่อรวมทั้งมหาวิทยาลัย 122.74 บาท ส่วนค่าเฉลี่ยซึ่งรวมจำนวนอาจารย์ก็ลดลงไปบ้างเล็กน้อย แสดงไว้เพื่อเปรียบเทียบเท่านั้น

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือทอนิสิตและนิสิตกับอาจารย์

ห้องสมุด	จำนวนนิสิต	จำนวนนิสิต และอาจารย์	จำนวน- หนังสือ	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)
กลาง	9,853	10,804	72,058	7.41	6.67
คณะครุศาสตร์	1,441	1,594	32,406	22.49	20.33
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	1,705	1,782	4,260	2.50	2.39
คณะแพทยศาสตร์	437	639	16,719	38.26	26.16
คณะรัฐศาสตร์	1,029	1,082	8,000	7.77	7.39
คณะวิทยาศาสตร์	1,469	1,675	10,410	7.09	6.27
คณะวิศวกรรมศาสตร์	1,566	1,767	18,000	11.49	10.19
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	445	479	2,481	5.58	5.18
คณะอักษรศาสตร์	720	806	6,500	9.03	8.05
แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	383	391	2,000	5.22	5.12
คณะสัตวแพทยศาสตร์	107	128	2,900	27.10	22.66
บัณฑิตวิทยาลัย	551	552	-	-	-
รวม			175,734	13.99	10.05

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือทอนิสิต และนิสิตกับอาจารย์ ค่าเฉลี่ยสำหรับนิสิตจะมีหนังสือ 38.26 เล่มต่อคนเป็นค่าสูงสุด คือ คณะแพทยศาสตร์ รองลงมาคือคณะสัตวแพทย์ คือ 27.10 เล่ม คณะครุศาสตร์ 22.49 เล่ม ส่วนนอกนั้นเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 เล่ม จนถึง 11.49 เล่ม หอสมุดกลางเฉลี่ย 7.41 เล่ม ค่าเฉลี่ยรวมทั้งมหาวิทยาลัยเป็น 13.99 เล่มต่อคน เมื่อรวมจำนวนอาจารย์กับจำนวนนิสิตแล้ว ค่าเฉลี่ยจะลดลงเหลือ 10.05 เล่มต่อคน

วิเคราะห์แบบสอบถามนิสิต

ตารางที่ 9 จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุกกลางแยกตามชั้นปี

คณะ	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ครุศาสตร์	8	30.77	5	19.23	7	26.92	6	23.08
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	7	26.92	17	65.38	2	7.70	-	-
บัณฑิตวิทยาลัย	3	75.00	1	25.00	-	-	-	-
แพทยศาสตร์	4	100	-	-	-	-	-	-
เกษตรศาสตร์	-	-	-	-	2	40.00	3	60.00
รัฐศาสตร์	-	-	3	75.00	1	25.00	-	-
วิศวกรรมศาสตร์	5	20.83	2	8.33	9	37.50	8	33.34
วิทยาศาสตร์	4	28.57	1	7.15	2	14.28	7	50.00
สถาปัตยกรรมศาสตร์	7	23.33	9	30.00	9	30.00	5	16.67
อิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	1	10.00	8	80.00	-	-	1	10.00
อักษรศาสตร์	11	22.45	13	26.53	10	20.40	15	30.62
รวม	50	30.72	59	30.60	42	18.34	45	20.34

ตารางที่ 9 ได้จากแบบสอบถามข้อ 1 แสดงให้เห็นว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ของคณะต่าง ๆ มาใช้หอสมุกกลางรวมร้อยละ 30.72 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 30.60 ชั้นปีที่ 3 18.34 ชั้นปีที่ 4 20.34 ดังนั้นนิสิตชั้นปีที่ 1 มาใช้หอสมุกกลางมากที่สุด มีข้อน่าสังเกตว่านิสิตคณะเกษตรศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหิดลมาใช้หอสมุกกลางของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วย เพราะอยู่ในบริเวณเดียวกันและที่ตั้งของคณะกับหอสมุกกลางก็ใกล้กันด้วย

ตารางที่ 10 จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุดกลางแยกตามคณะ

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
ครุศาสตร์	26	13.27
พาณิชยศาสตร์ และ การบัญชี	26	13.27
บัณฑิตวิทยาลัย	4	2.04
แพทยศาสตร์	4	2.04
เกษตรศาสตร์	5	2.56
รัฐศาสตร์	4	2.04
วิศวกรรมศาสตร์	24	12.24
วิทยาศาสตร์	14	7.14
สถาปัตยกรรมศาสตร์	30	15.30
อิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	10	5.10
อักษรศาสตร์	49	25.00
รวม	196	100.00

ตารางที่ 10 แยกตามคณะ พบว่า นิสิตคณะอักษรศาสตร์ มาใช้หอสมุดกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 25.00 คณะครุศาสตร์ และพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มาในจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 13.27 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ร้อยละ 15.30 คณะวิศวกรรมศาสตร์ร้อยละ 12.24 นิสิตที่มาใช้น้อยคือ คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย และแพทยศาสตร์ ร้อยละ 2.04 และมีร่อนำสังเกต คือ มีนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งคณะตั้งอยู่ในบริเวณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาใช้ด้วยร้อยละ 2.56

ส่วนรูปแบบสอบถามข้อ 2 (ไม่ได้แสดงตาราง) พบว่านิสิตมีเวลาว่างจากการฟังคำบรรยายระหว่าง 10-17 ชั่วโมง

ตารางที่ 11 จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะของนิสิตต่อสัปดาห์

จำนวนครั้งที่ใช้	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 - 10 ครั้ง	196	57.82	143	42.18
เกินกว่า 10 ครั้ง	-	-	4	100.00
ไม่ใช่เลย	-	-	-	-
รวม	196	28.91	147	71.09

ตารางที่ 11 ได้จากแบบสอบถามข้อ 3 และ 4 แสดงจำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะต่อสัปดาห์ พบว่านิสิตใช้หอสมุดกลาง 1 ถึง 10 ครั้งต่อสัปดาห์ และใช้ห้องสมุดคณะเกินกว่า 10 ครั้งใน 1 สัปดาห์

ตารางที่ 12 ความเหมาะสมของที่ตั้งของหอสมุดกลางแยกตามคณะ

คณะ	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ครุศาสตร์	15	55.56	12	44.44	-	-
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	-	-	-	-	-	-
บัณฑิตวิทยาลัย	3	75.00	1	25.00	-	-
แพทยศาสตร์	4	100	-	-	-	-
เกษตรศาสตร์	2	40.00	3	60.00	-	-
รัฐศาสตร์	2	50.00	2	50.00	-	-
วิศวกรรมศาสตร์	23	95.83	1	4.17	-	-
วิทยาศาสตร์	9	64.29	5	35.71	-	-
สถาปัตยกรรมศาสตร์	20	64.52	11	35.48	-	-
อิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	5	50.00	5	50.00	-	-
อักษรศาสตร์	39	82.98	8	17.02	-	-
รวม	122	67.82	48	32.18	-	-

ตารางที่ 12 จากแบบสอบถามข้อ 5 มีลักษณะต่าง ๆ แสดงความเห็นเกี่ยวกับที่ตั้งของหอสมุดกลางว่าเหมาะสมร้อยละ 67.82 มากกว่าไม่เหมาะสมซึ่งมีจำนวนร้อยละ 32.18 แม้คณะแพทยศาสตร์ ซึ่งอยู่ไกลนอกบริเวณมหาวิทยาลัยก็บอกว่าเหมาะสมถึงร้อยละ 100.00 คณะวิศวกรรมศาสตร์บอกว่าเหมาะสมร้อยละ 95.83 คณะอักษรศาสตร์ 82.98

ตารางที่ 13 ระยะห่างจากหอสมุดกลางไปยังคณะต่าง ๆ

คณะ	ไกล		ไม่ไกล		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คณะครุศาสตร์	17	62.96	10	37.04	-	-
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	21	80.77	5	19.23	-	-
แพทยศาสตร์	3	75.00	1	25.00	-	-
เกษตรศาสตร์	1	20.00	4	80.00	-	-
รัฐศาสตร์	3	75.00	1	25.00	-	-
วิทยาศาสตร์	8	66.67	4	33.33	-	-
วิศวกรรมศาสตร์	-	-	22	100.00	-	-
สถาปัตยกรรมศาสตร์	13	41.94	18	58.06	-	-
อักษรศาสตร์	-	-	49	100.00	-	-
อิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	6	60.00	4	40.00	-	-
บัณฑิตวิทยาลัย	1	20.00	4	80.00	-	-
รวม	75	45.67	122	54.33	-	-

ตารางที่ 13 จากแบบสอบถามข้อ 6 แสดงความห่างไกลของที่ตั้งของคณะกับหอสมุดกลาง ได้คำตอบว่าไม่ไกลร้อยละ 54.33 ไกลร้อยละ 45.67 ถ้าจะพิจารณาตามคณะจะใ้ไกลว่าคณะอักษรศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ตอบว่าไม่ไกลร้อยละ 100.00 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ตอบว่าไกลร้อยละ 80.77 คณะรัฐศาสตร์และแพทยศาสตร์ ตอบว่าไกลร้อยละ 75.00 ตารางนี้มีความสัมพันธ์กับตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่านิสิตคณะที่อยู่ไกลมาใช้หอสมุดกลางมาก และคณะที่อยู่ไกลมาใช้หอสมุดกลางน้อย

ตารางที่ 14 ความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ

ใช้ห้องสมุดเพื่อ	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
การค้นคว้า	100	47.85	109	52.15	
ความเพลิดเพลิน	106	78.52	29	21.48	
ทำการบ้าน	75	51.02	72	48.98	
	รวม	281	59.13	210	40.87

แบบสอบถามข้อ 7 ตารางที่ 14 นิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ คือ ใช้หอสมุดกลาง ร้อยละ 59.13 ห้องสมุดคณะร้อยละ 40.87 นิสิตใช้หอสมุดกลางเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นค่าสูงสกร้อยละ 78.48 ใช้ทำการบ้านร้อยละ 51.02 ใช้เพื่อการค้นคว้า ร้อยละ 47.85 นิสิตใช้ห้องสมุดคณะเพื่อการค้นคว้ามกกว่าหอสมุดกลาง คือ ร้อยละ 52.15 ใช้ทำการบ้านร้อยละ 48.98 และใช้เพื่อความเพลิดเพลินร้อยละ 21.48

ตารางที่ 15 การใช้หนังสือเอกสารและโศกทัศน์วัสดุของหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ

ชนิดของสิ่งพิมพ์	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์และนิตยสาร	85	51.21	81	48.79
หนังสือทั่วไป	134	73.22	49	26.78
หนังสืออ้างอิง	104	49.76	105	50.24
หนังสือประกอบตำราเรียน	83	40.10	124	59.90
หนังสือตำราเรียน	40	24.54	123	75.46
หนังสือนวนิยาย	130	76.02	41	23.98
โศกทัศน์วัสดุ	52	54.74	43	45.26
รวม	628	52.80	566	47.20

ตารางที่ 15 จากแบบสอบถามข้อ 7 แสดงการใช้หนังสือ เอกสาร และโศกทัศน์วัสดุของหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะ พบว่านิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ คือใช้หอสมุดกลางร้อยละ 52.80 และใช้ห้องสมุดคณะร้อยละ 47.20 ถ้าจะเปรียบเทียบตามชนิดของสิ่งพิมพ์จะได้ว่า นิสิตใช้หนังสือพิมพ์และนิตยสารหนังสือทั่วไป หนังสือนวนิยาย และโศกทัศน์วัสดุที่หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ และใช้หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบตำราเรียน และหนังสือตำราเรียนที่ห้องสมุดคณะมากกว่าหอสมุดกลาง

ตารางที่ 16 ความจำเป็นในการมีหอสมุดกลางและหอสมุดกลาง กับ หอสมุดคณะ

หอสมุด	จำเป็น		ไม่จำเป็น		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
กลาง	334	97.66	8	2.33	
กลาง และ คณะ	342	100.00	-	-	
	รวม	676	98.83	8	1.17

แบบสอบถามข้อ 9 และ 11 ตารางที่ 16 นิสิตตอบว่าหอสมุดกลางจำเป็นร้อยละ 98.83 แก่ทั้งหอสมุดกลาง และ หอสมุดคณะ จำเป็น ร้อยละ 100.00 แสดงว่านิสิตเห็นว่าทั้งหอสมุดกลางและหอสมุดคณะเป็นสิ่งจำเป็นทั้งสองอย่าง

ตารางที่ 17 ความสะดวกในการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียว

คณะ	สะดวก		ไม่สะดวก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ครุศาสตร์	5	18.52	22	81.48
พาณิชยศาสตร์ และ การบัญชี	48	27.91	124	72.09
บัณฑิตวิทยาลัย	3	75.00	1	25.00
แพทยศาสตร์	-	-	4	100.00
เภสัชศาสตร์	-	-	5	100.00
รัฐศาสตร์	-	-	4	100.00
วิศวกรรมศาสตร์	-	-	24	100.00
วิทยาศาสตร์	1	7.14	13	92.86
สถาปัตยกรรมศาสตร์	-	-	31	100.00
อิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์	-	-	10	100.00
อักษรศาสตร์	39	79.59	10	20.41
รวม	96	18.92	248	81.08

แบบสอบถามข้อ 10 ตารางที่ 17 นี้ได้แสดงความคิดเห็นว่าถ้ามีหอสมุดกลางแห่งเดียว จะไม่สะดวกร้อยละ 81.08 สะดวกเพียงร้อยละ 18.92 แต่ถ้าแยกตามคณะต่าง ๆ ก็พบว่าส่วนมากบอกว่าไม่สะดวก

แบบสอบถามข้อ 12 ให้ออกความเห็นเกี่ยวกับบริการของห้องสมุดต่าง ๆ พบว่า
มติของกรให้หอสมุดกลางเพิ่มเวลาเปิดทำการ คือ เปิด 8.00 - 20.00 น. ของการ-
ตำราเรียนใหม่ ๆ ทางด้านวิชาการ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
เพิ่มจำนวนหนังสือให้มากกว่านี้ (ไม่ได้แสดงตาราง)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 18 จำนวนนิสิตและอาจารย์ในคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปีการศึกษา 2511-12¹⁷⁸

คณะ	จำนวนนิสิต	อาจารย์	รวม
เกษตร	1276	137	1413
ประมง	175	22	197
วนศาสตร์	448	42	490
วิทยาศาสตร์ และ อักษรศาสตร์	213	91	304
วิศวกรรมศาสตร์	305	20	325
เศรษฐศาสตร์	565	56	621
สัตวแพทยศาสตร์	106	4	110
รวม	3088	372	3460

¹⁷⁸ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แผนกสถิติและชีวประวัติ

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนนิสิตและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแยกตามคณะ มีนิสิตชั้นปีที่ 1-5
รวม 3,088 คน อาจารย์ประจำ 372 คน รวมนิสิตและอาจารย์มีจำนวน 3,460 คน

ตารางที่ 19 รายละเอียดของห้องสมุด

ห้องสมุด	เจ้าหน้าที่			จำนวนหนังสือ	วารสาร (ชื่อ)	การเงิน	ระบบจัดหมู่หนังสือ	จำนวนที่นั่ง
	วิชาชีพ	ไม่มีวิชาชีพ	รวม					
กลาง	4	17	21	31,929	200	141150	รัฐสภาอเมริกัน	300
คณะประมง	-	3	3	1,663	167	36000	รัฐสภาอเมริกัน	20
คณะวนศาสตร์	-	3	3	2,424	20	9000	Oxford - Forestry	20
คณะวิศวกรรมศาสตร์	1	5	6	2,528	42	20000	คิวซี	40
คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	1	3	4	2,000	-	25000	รัฐสภาอเมริกัน	40

ตารางที่ 19 แสดงรายละเอียดของห้องสมุด พบว่า ห้องสมุดกลางคณะประมง และคณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจใช้การจัดหมู่ในระบบรัฐสภาอเมริกัน มีคณะวนศาสตร์ เท่านั้นที่ใช้ตามแบบของการป่าไม้ เจ้าหน้าที่วิชาชีพมีน้อย

ตารางที่ 20 เวลาทำการของห้องสมุด

ห้องสมุด	เวลาทำการของห้องสมุด		จำนวนชั่วโมงทำการ		ชั่วโมงทำการ ต่อสัปดาห์
	วันธรรมดา	เสาร์	วันธรรมดา	เสาร์	
กลาง	8.30-16.15น. 19.00-22.00น.	9.00-15.00น.	10.75	6	59.25
คณะประมง	8.30-12.00น. 13.00-16.30น.	-	7	-	35
คณะวนศาสตร์	8.30-16.30น.	-	8	-	40
คณะวิศวกรรมศาสตร์	8.30-11.00น. 12.00-16.30น.	(เปิดเฉพาะใกล้สอบ)7	-	-	35
คณะเศรษฐศาสตร์และ บริหารธุรกิจ	8.30-16.30น.	-	8	-	40

ตารางที่ 20 ห้องสมุดกลาง เปิดทำการสัปดาห์ละ 59.25 ชั่วโมง มากกว่าคนอื่นนั้นเปิดทำการตามเวลาราชการ

ตารางที่ 21 สถิติผู้ใช้ของสมุดและหนังสือที่ยืมออกต่อวัน

ห้องสมุด	จำนวนผู้ใช้ต่อวัน	จำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวัน	จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดร้อยละ	จำนวนหนังสือที่ยืมออกร้อยละ
กลาง	622	100	20.14	0.31
คณะประมง	53	ไม่แน่นอน	30.29	-
คณะวนศาสตร์	50	30	11.16	1.24
คณะวิศวกรรมศาสตร์	40	23	13.11	0.91
คณะเศรษฐศาสตร์และบริหาร- ธุรกิจ	200	100	35.39	5.00

ตารางที่ 21 แสดงสถิติผู้ใช้และหนังสือที่ยืมออกต่อวันเฉลี่ยจากสถิติรายเดือน ในของจำนวนผู้ใช้ของสมุดร้อยละนั้น เทียบจากจำนวนผู้ใช้ต่อวันกับจำนวนนิสิต และของจำนวนหนังสือที่ยืมออกร้อยละนั้น เทียบจากจำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวันกับจำนวนหนังสือทั้งหมด

หมายความว่าจำนวนหนังสือที่ผู้ใช้ยืมออกไปอ่านที่บ้านนั้นเป็นก็เปอร์เซ็นต์ของหนังสือที่ห้องสมุดมีอยู่ คณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจมีค่าสูงสุด คือ ร้อยละ 35.39 และ 5.00

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ยค่านั่งเรือและวารสารคือนิสิตและนิสิตกับอาจารย์

ห้องสมุด	ค่านั่งเรือและวารสาร	จำนวนนิสิต	จำนวนนิสิตและอาจารย์	ค่าเฉลี่ย (บาท)	ค่าเฉลี่ย (บาท)
กลาง	141,150	3,088	3,460	45.71	40.80
คณะประมง	36,000	175	197	205.71	182.74
คณะวนศาสตร์	9,000	448	490	20.09	18.37
คณะวิศวกรรมศาสตร์	20,000	305	325	65.57	61.54
คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	25,000	565	621	44.25	40.26
รวม	231,150	-	-	76.26	68.74

ตารางที่ 22 เฉลี่ยเงินค่านั่งเรือและวารสารคือนิสิต ห้องสมุดกลางจัดให้ได้นั้นละ 45.71 บาท คณะประมงจัดให้ได้มากที่สุด คือคนละ 205.71 บาท เพราะจำนวนนิสิตน้อย ส่วนคณะวนศาสตร์ได้น้อยที่สุด คือ 20.09 บาท

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือทอนิสิตและทอนิสิตกับอาจารย์

ห้องสมุด	จำนวนนิสิต	จำนวนนิสิต และอาจารย์	จำนวน หนังสือ	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)
กลาง	3,088	3,460	31,929	10.34	8.11
คณะประมง	175	197	1,663	9.50	8.44
คณะวนศาสตร์	448	490	2,424	5.41	4.94
คณะวิศวกรรมศาสตร์	305	325	2,528	8.28	7.77
คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	565	621	2,000	3.71	3.22
รวม	-	-	40,544	7.45	6.52

ตารางที่ 23 เมื่อเทียบจำนวนหนังสือในห้องสมุดมีกับจำนวนนักศึกษาแล้ว ห้องสมุดกลาง
ได้ค่าสูงสุดคือ 10.34 เล่มต่อคน ส่วนคณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ
3.71 เล่ม ต่อคน แสดงว่าจำนวนหนังสือยังมีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนิสิต

ต่อไปนี้เป็นกราฟวิเคราะห์แบบสอบถามนิสิตเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 24 จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุดกลางแยกตามชั้นปี

คณะ	ชั้นปี 1		ชั้นปี 2		ชั้นปี 3		ชั้นปี 4	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตร	70	33.49	77	36.84	25	11.96	37	17.71
ประมง	11	64.71	2	11.76	-	-	4	23.53
วนศาสตร์	12	22.22	26	48.15	15	27.78	1	1.85
วิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์	20	62.50	10	31.25	2	6.25	-	-
วิศวกรรมศาสตร์	13	37.14	15	42.86	7	20.00	-	-
เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	26	47.27	18	32.73	6	10.91	5	9.09
สัตวแพทยศาสตร์	21	41.18	25	49.02	2	3.92	3	5.88
รวม	173	44.07	173	36.09	57	11.55	50	8.29

ตารางที่ 24 แบบสอบถามข้อ 1 แสดงให้เห็นว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ของทุกคณะใช้หอสมุดกลางมากที่สุดคือร้อยละ 44.07 ชั้นปีที่ 2 ใช้ร้อยละ 36.09 ชั้นปีที่ 3 ใช้ร้อยละ 11.55 ชั้นปีที่ 4 ใช้ร้อยละ 8.29

ตารางที่ 25 จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุดกลางแยกตามคณะ

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตร	209	46.15
ประมง	17	3.75
วนศาสตร์	54	11.92
วิทยาศาสตร์ และ อักษรศาสตร์	32	7.06
วิศวกรรมศาสตร์	35	7.73
สัตวแพทยศาสตร์	51	11.25
เศรษฐศาสตร์ และ บริหารธุรกิจ	55	12.14
รวม	453	100.00

ตารางที่ 25 แยกตามคณะแล้วพบว่าคณะเกษตร ใช้หอสมุดกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 46.15 คณะประมงใช้น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.75

แบบสอบถามข้อ 2 นิสิตมีเวลาว่างจากการบรรยาย 10-17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ไม่ได้แสดงตาราง)

ตารางที่ 26 จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะต่อสัปดาห์

จำนวนครั้งที่ใช้	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1 - 10 ครั้ง	416	70.39	175	29.61	
เกินกว่า 10	12	92.31	1	7.69	
ไม่ใช้เลย	21	25.92	60	74.08	
	รวม	449	62.87	236	37.13

ตารางที่ 26 ได้จากแบบสอบถามข้อ 3 และ 4 แสดงจำนวนครั้งที่นิสิตใช้หอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะต่อสัปดาห์ พบว่านิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าใช้ห้องสมุดคณะ

ตารางที่ 27 ความเห็นเกี่ยวกับที่ตั้งของหอสมุดกลางแยกตามคณะ

คณะ	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตร	197	94.26	12	5.74	-	-
ประมง	17	100.00	-	-	-	-
วนศาสตร์	49	89.09	6	10.91	-	-
วิทยาศาสตร์และ อักษรศาสตร์	12	92.31	-	-	1	7.69
วิศวกรรมศาสตร์	35	100.00	-	-	-	-
สัตวแพทยศาสตร์	6	100.00	-	-	-	-
เศรษฐศาสตร์	46	83.64	9	16.36	-	-
รวม	362	94.18	27	4.72	1	1.10

แบบสอบถามข้อ 5 ตารางที่ 27 นี้ชี้บอกความเห็นที่หอสมุดกลางตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม ร้อยละ 94.18 คณะประมงตอบว่าเหมาะสมร้อยละ 100.00 เพราะเป็นคณะที่อยู่ในหอสมุดกลาง คณะอื่น ๆ ก็ตอบว่าเหมาะสมในเปอร์เซ็นต์ที่สูง

ตารางที่ 28 ระยะทางจากหอสมุดกลางไปยังคณะต่าง ๆ

คณะ	ไกล		ไม่ไกล		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตร	13	6.50	173	86.50	14	7.00
ประมง	-	-	17	100.00	-	-
วนศาสตร์	6	14.63	31	75.61	4	9.76
วิทยาศาสตร์ และ อักษรศาสตร์	30	90.91	1	3.03	2	6.06
วิศวกรรมศาสตร์	15	42.86	14	40.00	6	17.14
สัตวแพทยศาสตร์	24	47.06	21	41.18	6	11.76
เศรษฐศาสตร์	7	13.46	43	82.69	2	3.85
รวม	95	30.77	300	61.29	34	7.94

แบบสอบถามข้อ 6 ตารางที่ 28 นิสิตออกความเห็นที่ไม่ไกลร้อยละ 61.29 ถ้านยกตามคณะส่วนมากกว่าไม่ไกล ส่วนคณะวิทยาศาสตร์ และอักษรศาสตร์ บอกว่าไกลร้อยละ 90.91

ตารางนี้มีความสัมพันธ์กับตารางที่ 25 เพราะปรากฏว่านิสิตคณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์มาใช้หอสมุดกลางน้อย

ตารางที่ 29 ความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ

ใช้ห้องสมุดเพื่อ	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
การค้นคว้า	427	73.75	152	26.25	
ความเพลิดเพลิน	297	88.13	40	11.87	
การมาน	228	81.16	53	18.84	
	รวม	952	81.01	245	18.99

ตารางที่ 29 จากแบบสอบถามข้อ 7 นิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะคือใช้หอสมุดกลางร้อยละ 81.01 และใช้ห้องสมุดคณะร้อยละ 18.99 และเมื่อแยกตามความมุ่งหมายในการใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้า ความเพลิดเพลิน หรือทำกาบ้าน ก็ยังพบว่านิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ.

ตารางที่ 30 การใช้จ่ายหนังสือเอกสารและโสภณภัณฑ์ของหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ

ชนิดของสิ่งพิมพ์	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์และนิตยสาร	165	60.00	110	40.00
หนังสือทั่วไป	344	89.10	42	10.88
หนังสืออ้างอิง	346	76.21	108	23.79
หนังสือประกอบตำราเรียน	363	72.89	135	27.11
หนังสือตำราเรียน	287	68.99	129	31.01
หนังสือนวนิยาย	302	95.57	14	4.43
โสภณภัณฑ์	133	82.10	29	17.90
รวม	1940	77.84	567	22.16

ตารางที่ 30 จากแบบสอบถามข้อ 8 นิสิตใช้สิ่งพิมพ์ของหอสมุดกลางร้อยละ 77.84 ใช้ห้องสมุดคณะ 22.16 แสดงว่านิสิตใช้สิ่งพิมพ์ของหอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ และเมื่อแยกตามชนิดของสิ่งพิมพ์แล้วยังพบว่านิสิตใช้สิ่งพิมพ์นอกจกนโสภณภัณฑ์ที่หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ

ตารางที่ 31 ความจำเป็นในการมีหอสมุดกลางและหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ

ห้องสมุด	จำเป็น		ไม่จำเป็น		ไม่ตอบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลาง	451	99.34	3	0.66	-	-
กลางและคณะ	446	98.24	4	0.88	4	0.88
รวม	897	98.79	7	0.77	4	0.44

ตารางที่ 31 จากแบบสอบถามข้อ 9 และ 11 นิสิตตอบว่าหอสมุดกลาง และหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะจำเป็นมากที่สุดร้อยละ 98.79 แสดงว่านิสิตต้องการใช้ทั้งหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ

ตารางที่ 32 ความสะดวกในการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียว

คณะ	สะดวก		ไม่สะดวก		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เกษตร	110	52.13	101	47.87	
ประมง	10	43.48	13	56.52	
วนศาสตร์	16	31.37	35	68.63	
วิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์	17	51.50	16	48.50	
วิศวกรรมศาสตร์	5	31.25	11	68.75	
สัตวแพทยศาสตร์	15	32.61	31	67.39	
เศรษฐศาสตร์	21	37.50	35	62.50	
	รวม	194	39.98	242	60.02

ตารางที่ 32 จากแบบสอบถามข้อ 10 นิสิตตอบว่าถ้ามีแค่หอสมุดกลางเพียงแห่งเดียวจะไม่สะดวกร้อยละ 60.02 แสดงว่านิสิตต้องการหอสมุดคณะด้วย

แบบสอบถามข้อ 12 (ไม่ได้ออกตาราง) ความเห็นเกี่ยวกับบริการของห้องสมุด
นิสิตมีความเห็นพ้องกันมากที่สุดในเรื่องต่อไปนี้คือ สำหรับหอสมุดกลางของภาควิชาหนังสือตำรา
เพิ่มขึ้น เพิ่มเวลาเปิดทำการโดยเฉพาะเวลาใกล้สอบ และตอนเย็นคือระยะ 16.15-
19.00 น. ไม่ควรปิด และต้องการที่นั่งเพิ่มขึ้น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตารางที่ 33 จำนวนนักศึกษาและอาจารย์ในคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2511-12¹⁷⁹

คณะ	จำนวนนักศึกษาชั้นปริญญา			รวม	จำนวน อาจารย์	รวม	
	ตรี	โท	เอก				
นิติศาสตร์	6767	1864	12	8643	1	8644	
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	5055	406	-	5461	41	5502	
รัฐศาสตร์	1120	1448	6	2574	25	2599	
ศิลปศาสตร์	998	-	-	998	104	1102	
เศรษฐศาสตร์	3360	845	19	4224	43	4267	
สังคมศาสตร์	2035	81	-	2116	37	2153	
	รวม	19335	4644	37	24016	251	24267

¹⁷⁹มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถิตินักศึกษาและอาจารย์ปีการศึกษา 2511-12

ตารางที่ 33 แสดงจำนวนนักศึกษาและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแยกตามคณะ มี
นักศึกษาระดับปริญญาตรี โท เอก รวม 24016 คน อาจารย์ประจำ 251 รวมนิสิตและอาจารย์มี
จำนวน 24267 คน

ตารางที่ 34 รายละเอียดของห้องสมุด

ห้องสมุด	จำนวนเจ้าหน้าที่			จำนวนหนังสือ	วารสาร (ข้อ)	กรร เงิน	ระบบจัดหมู่หนังสือ	จำนวนที่นั่ง
	วิชาชีพ	ไม่มีวิชาชีพ	รวม					
กลาง	12	28	40	110,253	624	800,000	คิวอิ	820
คณะเศรษฐศาสตร์	3	8	11	7,700	212	62,000	คิวอิ	52
คณะสังคมศาสตร์	-	2	2	1,225	-	40,000	คิวอิ	20

ตารางที่ 34 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับห้องสมุดพบว่าหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะมีการจัดหมู่หนังสือในระบบเดียวกัน ถ้าจะเทียบจำนวนที่นั่งของหอสมุดกลางและห้องสมุดทั้ง 2 คณะ กับจำนวนนักศึกษาแล้วนับว่ายังมีน้อยมาก จำนวนเจ้าหน้าที่ก็ยังน้อยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 35 เวลาทำการของห้องสมุด

ห้องสมุด	เวลาทำการของห้องสมุด		จำนวนชั่วโมงทำการ ชั่วโมงทำการ		
	วันธรรมดา	วันเสาร์	วันธรรมดา	วันเสาร์	ตลอดสัปดาห์
กลาง	7.30-18.00น.	9.00-15.00	11.50	12	69.50
คณะเศรษฐศาสตร์	8.00-21.30น.	8.00-16.00	13.50	16	83.50
คณะสังคมศาสตร์	8.30-16.30น.	-	8	-	40

ตารางที่ 35 จำนวนชั่วโมงทำการของห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ คือ 83.50 ชั่วโมง ตลอดสัปดาห์ เพราะมีนักศึกษามากค้าควย ส่วนหอสมุดกลางเปิดทำการสัปดาห์ละ 69.50 ชั่วโมง คณะสังคมศาสตร์ เปิดตามเวลาราชการ

ตารางที่ 36 สถิติผู้ใช้ห้องสมุดและหนังสือที่ยืมออกต่อวัน

ห้องสมุด	จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดต่อวัน (คน)	จำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวัน (เล่ม)	จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดที่มีผู้ใช้รายละ	จำนวนหนังสือที่ยืมรายละ
กลาง	1151	448	4.79	0.41
คณะเศรษฐศาสตร์	214	130	5.06	1.69
คณะสังคมศาสตร์	15	7	0.71	0.06

ตารางที่ 36 แสดงสถิติจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดต่อวัน และจำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวัน โดยเฉลี่ยจากสถิติที่เก็บเป็นรายเดือน ในช่องจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดรายละนั้นเทียบจากจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดต่อวันกับจำนวนนิสิตของคณะ ส่วนห้องสมุดกลางเทียบจากจำนวนนิสิตทั้งหมด ในช่องจำนวนหนังสือที่ยืมรายละ นั้นเทียบจากจำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวัน ด้ยจำนวนหนังสือทั้งหมดที่ห้องสมุดมี

ตารางที่ 37 ค่าเฉลี่ยค่าน้ำเชื้อและวารสารต่อนักศึกษาและนักศึกษากับอาจารย์

ห้องสมุด	ค่าน้ำเชื้อและวารสาร	จำนวนนักศึกษา	จำนวนนักศึกษาและอาจารย์	ค่าเฉลี่ย (บาท)	ค่าเฉลี่ย (บาท)
กลาง	800,000	24,016	24,267	33.31	32.97
คณะเศรษฐศาสตร์	40,000	4,224	4,267	9.47	9.37
คณะสังคมศาสตร์	62,000	2,116	2,153	29.30	28.79
รวม	902,000	-	-	24.03	23.71

ตารางที่ 37 แสดงค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายของห้องสมุดเฉพาะค่าน้ำเชื้อและวารสารต่อนักศึกษาและนักศึกษากับอาจารย์ ห้องสมุดกลางได้รับเงินงบประมาณและเงินงบประมาณพิเศษของมหาวิทยาลัย ปีละประมาณ 800,000 บาท คือ ใ้จากงบพิเศษ 600,000 บาท และจากงบประมาณ 200,000 บาท แต่ก็ไม่แน่นอนบางปีก็ได้แสนเศษ เท่านั้น เมื่อเทียบกับจำนวนนักศึกษาแล้วจะเท่ากับเป็นค่าใช้จ่ายของห้องสมุด ที่บริการแก่นักศึกษาคณะละ 33.31 บาท และถ้าน้ำเชื้อกับอาจารย์ ค่ายจะไ้ค่าเฉลี่ย 32.97 บาท ส่วนคณะเศรษฐศาสตร์ ไ้ค่าเฉลี่ย 9.47 บาท ส่วนรับนักศึกษา และ 9.37 บาท ส่วนรับนักศึกษาและอาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ ไ้ค่าเฉลี่ย 29.30 บาท และ 28.79 บาท ตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยรวมของห้องสมุด 3 แห่งคือ 24.03 บาท และ 23.71 บาท

ตารางที่ 38 ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือต่อนักศึกษาและนักศึกษากับอาจารย์

ห้องสมุด	จำนวน- นักศึกษา	จำนวนนัก- ศึกษาและ อาจารย์	จำนวน- หนังสือ	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)	
กลาง	24,016	24,267	110,253	4.59	4.54	
คณะเศรษฐศาสตร์	4,224	4,267	7,700	1.82	1.80	
คณะสังคมศาสตร์	2,116	2,153	1,225	0.58	0.57	
	รวม	-	-	119,178	2.33	2.30

ตารางที่ 38 เฉลี่ยจำนวนหนังสือต่อนักศึกษาหอสมุดกลางเท่ากันมีหนังสือบริการแก่นิสิตคนละ 4.59 เล่ม และถ้าวรวมอาจารย์ด้วยจะเป็น 4.54 เล่ม ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ได้ค่าเฉลี่ยหนังสือคนละ 1.82 เล่ม และ 1.80 เล่ม ตามลำดับ ห้องสมุดคณะสังคมศาสตร์ได้ค่าเฉลี่ยคนละ 0.58 เล่ม และ 0.57 เล่มตามลำดับ ซึ่งค่าเฉลี่ยทั้งหมดที่ได้ยังคงต่ำมาก แสดงว่าหนังสือของห้องสมุดยังมีบริการแก่นักศึกษาน้อยมาก

วิเคราะห์แบบสอบถามนักศึกษา

ตารางที่ 39 จำนวนนักศึกษาที่มาใช้หอสมุดกลางแยกตามชั้นปี

คณะ	ชั้นปี 1		ชั้นปี 2		ชั้นปี 3		ชั้นปี 4	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิติศาสตร์	29	23.58	16	13.00	60	48.78	18	14.64
พาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี	4	4.49	22	24.73	32	35.95	31	34.83
รัฐศาสตร์	6	16.22	7	18.91	18	48.65	6	16.22
สังคมศาสตร์	6	40.00	1	6.67	3	20.00	5	33.33
ศิลปศาสตร์	9	14.52	25	40.32	22	35.48	6	9.68
เศรษฐศาสตร์	19	28.79	9	13.64	22	33.33	16	24.24
รวม	73	21.27	80	19.54	157	37.03	82	22.16

ตารางที่ 39 จากแบบสอบถามข้อ 1 นักศึกษาชั้นปี 3 ใช้ห้องสมุดมากที่สุดคือร้อยละ 37.02 ส่วนชั้นปี 4, 1, 2 ใช้ในจำนวนใกล้เคียงกัน คือ 22.16, 21.27 และ 19.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 40 จำนวนนักศึกษาที่มาใช้หอสมุดกลางแยกตามคณะ

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
นิติศาสตร์	123	31.37
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	89	22.70
รัฐศาสตร์	37	9.44
สังคมศาสตร์	15	3.83
ศิลปศาสตร์	62	15.81
เกษตรศาสตร์	66	16.85
รวม	392	100.00

ตารางที่ 40 นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ใช้หอสมุดกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 31.37 รองลงมาคือคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีร้อยละ 22.70 ทั้งสองคณะไม่มีห้องสมุดคณะที่เป็นปีกแฉ่น คณะเกษตรศาสตร์ และคณะศิลปศาสตร์ ใช้ในจำนวนใกล้เคียงกันคือร้อยละ 16.85 และ 15.81 คณะรัฐศาสตร์จัดว่าใช้น้อยคือร้อยละ 9.44 ส่วนคณะสังคมศาสตร์ใช้น้อยที่สุดคือ 3.83 แสดงว่าวิสัยทัศน์ของคณะยังไม่เป็นการให้งานคืบคลำ ทั้ง ๆ ที่ห้องสมุดคณะไม่เป็นปีกแฉ่น ก็ยังมีการใช้หอสมุดกลางน้อยมาก

แบบสอบถามข้อที่ 2 จำนวนชั่วโมงที่ว่างจากการบรรยายในหนึ่งสัปดาห์คือ 8-17

ชั่วโมง

ตารางที่ 41 จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะต่อสัปดาห์

จำนวนครั้งที่ใช้	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 - 10 ครั้ง	384	69.82	166	30.18
เกิน 10 ครั้ง	13	100.00	-	-
ไม่ใช้เลย	-	-	-	-
	รวม		397	84.91
			166	15.09

ตารางที่ 41 จากแบบสอบถามข้อ 3 และ 4 แสดงจำนวนครั้งที่นักศึกษานำไปใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะต่อสัปดาห์ พบว่านักศึกษานำไปใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ

ตารางที่ 42 ความเหมาะสมของที่ตั้งของหอสมุดกลางแยกตามคณะ

คณะ	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิติศาสตร์	90	71.43	33	26.19	3	2.38
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	64	73.56	23	26.44	-	-
รัฐศาสตร์	41	87.23	6	12.77	-	-
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์	8	53.33	6	40.00	1	6.67
ศิลปศาสตร์	31	49.21	32	50.79	-	-
เศรษฐศาสตร์	37	56.07	25	37.87	4	6.06
รวม	271	65.15	125	32.35	8	2.50

ตารางที่ 42 จากแบบสอบถามข้อ 5 แสดงที่ตั้งของหอสมุดกลางว่าเหมาะสมหรือไม่ ส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมร้อยละ 65.14 ไม่เหมาะสมร้อยละ 32.34 คณะที่ตอบว่าเหมาะสมที่สุดคือคณะรัฐศาสตร์ เพราะอยู่ในใกล้หอสมุดกลางมากที่สุดจำนวนที่ตอบคือ 87.23 คณะนิติศาสตร์และพาณิชยศาสตร์ยังเห็นว่าเหมาะสมมากกว่าไม่เหมาะสม คือ ร้อยละ 71.43 และร้อยละ 73.50 ทั้ง ๆ ที่ระยะทางจากคณะมายังหอสมุดกลางนับว่าไกลที่สุดในมหาวิทยาลัย คณะศิลปศาสตร์ยังตอบว่าไม่เหมาะสมร้อยละ 50.79 แก่สรุปแล้วนักศึกษา เห็นว่าทั้งในที่ที่เหมาะสมแล้ว

ตารางที่ 43 ระยะห่างจากหอสมุดกลางไปยังคณะต่าง ๆ

คณะ	ไกล		ไม่ไกล		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิติศาสตร์	52	41.27	74	58.73	-	-
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	39	44.83	44	50.57	4	4.60
รัฐศาสตร์	-	-	47	100	-	-
สังคมศาสตร์	5	33.33	8	53.34	2	13.33
ศิลปศาสตร์	43	68.26	20	31.74	-	-
เศรษฐศาสตร์	27	40.90	36	54.55	3	4.55
รวม	166	38.10	229	58.15	9	3.75

ตารางที่ 43 จากแบบสอบถามข้อ 6 ตามความเห็นเห็นว่าหอสมุดกลางอยู่ไกลเกินไปหรือไม่ พบว่าส่วนมากตอบว่าไม่ไกลมีจำนวนร้อยละ 58.15 คณะรัฐศาสตร์ตอบว่าไม่ไกลถึงร้อยละ 100 คณะอื่น ๆ ก็เห็นสอดคล้องกันว่าไม่ไกล แต่สำหรับคณะศิลปศาสตร์ ยังยืนยันไกลร้อยละ 68.26 สอดคล้องกับผลในตารางที่ 40 คือนิสิตคณะรัฐศาสตร์ มาใช้หอสมุดกลางเพียงร้อยละ 9.44

ตารางที่ 44 ความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ

ใช้ห้องสมุดเพื่อ	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การค้นคว้า	354	77.12	105	22.88
ความเพิกเฉย	274	92.57	22	7.43
ทำการบ้าน	258	78.90	69	21.10
รวม	886	82.86	196	17.14

ตารางที่ 44 จากแบบสอบถามข้อ 7 แสดงการใช้หอสมุดกลางเปรียบเทียบกับห้องสมุดคณะว่าใช้เพื่ออะไรบ้าง พบว่า นักศึกษาใช้หอสมุดกลางโดยเฉลี่ยร้อยละ 82.86 และห้องสมุดคณะ ร้อยละ 17.14 แสดงว่าใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ และเมื่อแยกตามความมุ่งหมายแล้วก็ยังพบว่านักศึกษามีการใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ

ตารางที่ 45 การใช้หนังสือ เอกสารและสื่อทัศนวัสดุของหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ

ชนิดของสิ่งพิมพ์	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์และนิตยสาร	300	85.96	49	14.04
หนังสือทั่วไป	339	95.23	17	4.77
หนังสืออ้างอิง	354	86.55	55	13.45
หนังสือประกอบคำบรรยาย	345	79.31	90	20.69
หนังสือคำบรรยาย	260	73.65	93	26.35
หนังสือนวนิยาย	294	98.99	3	1.01
สื่อทัศนวัสดุ	239	97.95	5	2.05
รวม	1786	88.23	312	11.77

ตารางที่ 45 จากแบบสอบถามข้อ 8 แสดงการใช้ชนิดของสิ่งพิมพ์เปรียบเทียบหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ พบว่านักศึกษาใช้หอสมุดกลาง ร้อยละ 88.23 ใช้ห้องสมุดคณะ ร้อยละ 11.77 และเมื่อแยกตามชนิดของสิ่งพิมพ์แล้ว ก็ยังพบว่านิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะทุกชนิด ฉะนั้น แสดงว่านิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ

ตารางที่ 46 ความจำเป็นในการมีหอสมุดกลางและหอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ

หอสมุด	จำเป็น		ไม่จำเป็น		ไม่ตอบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลาง	392	100.00	-	-	-	-
กลางและคณะ	392	100.00	-	-	-	-
รวม	784	100.00	-	-	-	-

ตารางที่ 46 จากแบบสอบถามข้อ 9 และ 11 นักศึกษาให้ความเห็นว่าทั้งหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะมีความจำเป็น ค่ายต้นหิ้งคู่ คือ ตอนว่าจำเป็นร้อยละ 100.00 แสดงว่าต้องการใช้ทั้งสองแห่ง

ตารางที่ 47 ความสะดวกในการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียว

คณะ	สะดวก		ไม่สะดวก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นิติศาสตร์	40	31.75	86	68.25
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี	43	49.42	44	50.58
รัฐศาสตร์	24	51.06	23	48.94
สังคมศาสตร์	6	42.86	8	57.14
ศิลปศาสตร์	22	34.37	42	65.63
เศรษฐศาสตร์	18	30.51	41	69.49
รวม	153	39.99	244	60.01

ตารางที่ 47 จากแบบสอบถามข้อ 10 แสดงว่าถ้ามีหอสมุดกลางแห่งเดียวจะสะดวกต่อการใช้หรือไม่ นักศึกษาตอบว่าไม่สะดวกร้อยละ 60.01 ตอบว่าสะดวกร้อยละ 39.99 ทั้งนี้ นักศึกษาตอบว่าการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียวไม่สะดวกมากกว่า ถ้าจะแยกตามคณะจะได้ว่าคณะเศรษฐศาสตร์ตอบว่าไม่สะดวกสูงที่สุดร้อยละ 69.49 ทั้งนี้เป็นเพราะแนวการสอนของคณะเป็นวิธีโรงงานคนควา และหอสมุดของคณะยังคับแคบแม้ว่าจะเป็นที่ปิดแน่นแล้ว นักศึกษาจึงยังคงต้องการหอสมุดคณะควย

แบบสอบถามข้อ 12 (ไม่ใช่เอกสารวาง) เป็นการถามความเห็นในด้านบริการของห้องสมุดนักศึกษาส่วนมากเรียกเรื่องในสิ่งต่อไปนี้คือ เพิ่มเวลาทำการของห้องสมุดให้นานขึ้นชั่วโมงและในวันหยุด เพิ่มจำนวนหนังสือในด้านวิชาที่เรียนจำนวนที่นิ่ง และออกความเห็นในเรื่องความสะดวกในการใช้ห้องสมุด คือ ความสะดวก พัดลม ความรวดเร็วในการยืมและคืนหนังสือและมารยาทของเจ้าหน้าที่ว่ายังไม่ดีพอ

มหาวิทยาลัยมหิดล

ตารางที่ 48 จำนวนนักศึกษาและอาจารย์ในคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2511-12¹⁸⁰

คณะ	จำนวนนักศึกษาชั้น		รวม	จำนวน อาจารย์	รวม	
	ปริญญาตรี	ปริญญาโท				
ทันตแพทยศาสตร์	250	-	250	87	337	
เทคนิคการแพทย์	84	-	84	55	139	
แพทยศาสตร์ ร.พ. รามาธิบดี	(รวมกับคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล)					
แพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล	1349	-	1349	396	1745	
เภสัชศาสตร์	366	7	373	84	457	
วิทยาศาสตร์การแพทย์	1490	-	1490	135	1625	
สาธารณสุขศาสตร์	431	20	451	133	584	
อายุรศาสตร์เขตร้อน	24	8	32	54	86	
บัณฑิตวิทยาลัย	-	79	79	133	212	
	รวม	3994	114	4108	1077	5185

¹⁸⁰ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ แฉงการณการศึกษา 2511-12(พฤษภาคม 2511)หน้า
 ตารางที่ 48 แสดงจำนวนนักศึกษาและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแยกตามคณะ มีนิสิตชั้น
 ปริญญาตรี และปริญญาโท รวม 4108 คน อาจารย์ประจำ 1077 คน รวมนักศึกษาและอาจารย์
 มีจำนวน 5185 คน

ตารางที่ 49 รายละเอียดของห้องสมุด

ห้องสมุด	จำนวนเจ้าหน้าที่			จำนวนหนังสือ	วารสาร (ชื่อ)	ค่านั่งโต๊ะและ วารสาร	ระบบจัดหมู่หนังสือ	จำนวนที่นั่ง
	วิชาชีพ	ไม่มีวิชาชีพ	รวม					
กลาง	7	11	18	44,624	400	508,250	หอสมุดแพทย์	320
คณะทันตแพทยศาสตร์	1	2	3	2,225	83	2,611,180	รัฐสภาอเมริกัน	20
คณะเภสัชศาสตร์	1	2	3	6,015	26	40,000	รัฐสภาอเมริกัน	20
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	2	4	6	16,185	478	500,000	หอสมุดแพทย์	200
คณะสาธารณสุขศาสตร์	1	4	5	4,400	100	70,000	หอสมุดแพทย์	80
คณะอายุรศาสตร์เขตรอน	1	1	2	1,691	171	62,953	หอสมุดแพทย์	20

ตารางที่ 49 แสดงรายละเอียดของห้องสมุด พบว่าห้องสมุด 4 แห่ง ใช้ระบบจัดหมู่ระบบหอสมุดการแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกา คือหอสมุดกลาง คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะอายุรศาสตร์เขตรอน ส่วนคณะทันตแพทยศาสตร์ และคณะเภสัชศาสตร์ ใช้ระบบรัฐสภาอเมริกัน แต่ทั้งสองคณะนี้จะโอนไปอยู่กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 50 เวลาทำการของห้องสมุด

ห้องสมุด	เวลาทำการของห้องสมุด		จำนวนชั่วโมงทำการ		ชั่วโมงทำการ ทอส์ปีคาน์
	วันธรรมดา	เสาร์-อาทิตย์	วันธรรมดา	เสาร์-อาทิตย์	
กลาง	8.00-21.00	8.00-16.00 8.00-12.00	13	12	77
คณะทันตแพทยศาสตร์	8.30-16.30	-	8	-	40
คณะเภสัชศาสตร์	8.30-16.30	-	8	-	40
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	8.00-20.30	9.00-17.00	12.50	8	70.50
คณะสาธารณสุขศาสตร์	8.00-17.00	8.00-12.00	9	4	49
คณะอายุรศาสตร์เขตรอบ	8.30-16.30	-	8	-	40

ตารางที่ 50 เวลาทำการของห้องสมุด มี 3 แห่ง ที่เปิดทำการล่วงเวลา คือ ห้องสมุดกลาง เปิดทำการทอส์ปีคาน์จะ 77 ชั่วโมง คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ 70.50 ชั่วโมง และคณะสาธารณสุขศาสตร์ 49 ชั่วโมง ส่วนคณะอื่น ๆ เปิดตามเวลาราชการ

ตารางที่ 51 สถิติผู้ใช้ห้องสมุดและหนังสือที่ยืมออกต่อวัน

ห้องสมุด	จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดต่อวัน	จำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวัน	จำนวนผู้ใช้ห้องสมุดต่อวัน	จำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวัน
กลาง	600	90	14.61	0.220
คณะทันตแพทยศาสตร์	30	20	2.22	0.89
คณะเภสัชศาสตร์	100	80	2.64	0.92
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	393	150	87.14	1.47
คณะสาธารณสุขศาสตร์	20	30	1.34	0.68
คณะอักษรศาสตร์เขตรอน	20	7	62.50	0.41

ตารางที่ 51 แสดงสถิติผู้ใช้ห้องสมุดและยืมหนังสือออกต่อวัน หากค่าเฉลี่ยโดยเฉลี่ยจากสถิติรายเดือน ของจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดรายละ เทียบจากจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดต่อวันกับจำนวนนิสิตของจำนวนหนังสือที่ยืมรายละ เทียบจากจำนวนหนังสือที่ยืมออกต่อวันกับจำนวนหนังสือทั้งหมดในห้องสมุด

ตารางที่ 52 ค่าเฉลี่ยค่าน้ำหนังสือและวารสารต่อนักศึกษาและนักศึกษาคณะอาจารย์

ห้องสมุด	ค่าน้ำหนังสือและวารสาร	จำนวนนักศึกษา	จำนวนนักศึกษาคณะอาจารย์	ค่าเฉลี่ย (บาท)	ค่าเฉลี่ย (บาท)
กลาง	508,250	4,108	5,185	123.72	98.02
คณะทันตแพทยศาสตร์	86,180	250	337	344.44	255.72
คณะเภสัชศาสตร์	40,000	373	457	107.24	87.52
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	500,000	1,490	1,625	335.50	307.78
คณะสาธารณสุขศาสตร์	70,000	451	584	155.21	119.86
คณะอายุรศาสตร์เขตรอบ	62,953	32	86	1967.28	732.01
รวม	1,227,383	-	-	505.56	266.81

ตารางที่ 52 แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนเงินค่าน้ำหนังสือ และวารสารต่อนักศึกษา 1 คน พบว่า คณะอายุรศาสตร์เขตรอบ ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 1967.28 บาทต่อคน ทั้งนี้เพราะคณะนี้นักศึกษาน้อย และเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท ค่าต่ำสุดคือคณะเภสัชศาสตร์ 107.24 บาท ส่วนค่าเฉลี่ยรวมทั้งห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะสำหรับปีการศึกษา 505.56 บาทต่อคน เมื่อคิดรวมจำนวนอาจารย์ด้วยแล้ว ค่าเฉลี่ยจะต่ำลงคือเหลือคณะละ 266.81 บาท

ตารางที่ 53 ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือต่อนักศึกษาและนักศึกษากับอาจารย์

ห้องสมุด	จำนวน- นักศึกษา (คน)	จำนวนนัก- ศึกษา และ อาจารย์	จำนวน- หนังสือ (เล่ม)	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)	ค่าเฉลี่ย (เล่ม)
กลาง	4108	5185	44624	10.86	8.61
คณะทันตแพทยศาสตร์	250	337	2225	8.90	6.60
คณะเภสัชศาสตร์	373	457	6015	16.12	13.16
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	1490	1625	10185	6.84	6.27
คณะสาธารณสุขศาสตร์	451	584	4400	9.76	7.53
คณะอายุรศาสตร์เขตรอน	32	86	1691	52.81	19.67
รวม	-	-	69,140	17.55	10.31

ตารางที่ 53 แสดงค่าเฉลี่ยของหนังสือต่อนักศึกษาคณะอายุรศาสตร์เขตรอน ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด 52.81 เล่มต่อคน จำนวนหนังสือน้อยแต่ผู้ใช้ก็มีน้อยด้วย และเป็นนักศึกษาแพทย์ที่ศึกษาต่อชั้นปริญญาโทเท่านั้น คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 6.84 ส่วนค่าเฉลี่ยรวมทั้งมหาวิทยาลัยคือ 17.55 เล่มต่อคน

วิเคราะห์แบบสอบถามนักศึกษา

ตารางที่ 54 จำนวนนักศึกษาที่ใ้ชอบสมศกกลางแยกตามชั้นปี

คณะ	ชั้นปี 1		ชั้นปี 2		ชั้นปี 3		ชั้นปี 4	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล								
บาล	26	15.48	48	22.62	17	10.12	77	45.83
รวม	26	15.48	48	22.62	17	10.12	77	45.83

ตารางที่ 54 จากแบบสอบถามข้อ 1 นักศึกษาแพทย์ชั้นปี 4 ใ้ชอบสมศกมากที่สุดคือ ร้อยละ 45.83 ชั้นปี 3 ใ้ชอบที่สุดคือ ร้อยละ 22.62 ชั้นปี 2 ใ้ชอบที่สุดคือ ร้อยละ 10.12 แบบสอบถามข้อ 2 เวลาว่าง จากคำบรรยายมีน้อยเพราะต้องฝึกงานด้วย คือ ราว 4-6 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์เท่านั้น (ไม่ได้แสดงตาราง)

ตารางที่ 55 จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะค่อสัตย์ค้ำ

จำนวนครั้งที่ใช้	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 - 10 ครั้ง	146	65.38	77	34.53
เกินกว่า 10 ครั้ง	17	85.00	3	15.00
ไม่ใช้เลย	2	2.22	88	97.78
	รวม		165	49.55
			168	50.45

ตารางที่ 55 จากแบบสอบถามข้อ 3 และ 4 แสดงจำนวนครั้งที่นักศึกษามาใช้หอสมุดกลางค่อสัตย์ค้ำ พบว่านักศึกษาใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ (ห้องสมุดคณะในที่นี้ หมายถึงห้องสมุดแผนกวิชาของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล)

ตารางที่ 56 ความเหมาะสมของที่ตั้งของหอสมุดกลางแยกตามคณะ

คณะ	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล	167	99.40	-	-	1	0.60
รวม	167	99.40	-	-	1	0.60

ตารางที่ 56 จากแบบสอบถามข้อ 5 นักศึกษาเห็นว่าหอสมุดกลางตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสมแล้ว ร้อยละ 99.40

ตารางที่ 57 ระยะห่างจากหอสมุดกลางไปยังห้องสมุดคณะต่าง ๆ

คณะ	ไกล		ไม่ไกล		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล	-	-	166	98.81	2	1.19
รวม	-	-	166	98.81	2	1.19

ตารางที่ 57 จากแบบสอบถามข้อ 6 พบว่านักศึกษาตอบว่าไม่ไกลร้อยละ 98.81

ตารางที่ 58 ความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางกับห้องสมุดคณะ

ใช้ห้องสมุดเพื่อ	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การค้นคว้า	151	79.06	40	20.94
ความเพลิดเพลิน	37	57.81	27	42.19
ทำภาระงาน	81	69.83	35	30.17
รวม	269	68.90	102	31.10

ตารางที่ 58 จากแบบสอบถามข้อ 7 นักศึกษาใช้หอสมุดกลางร้อยละ 68.90 ใช้ห้องสมุดคณะร้อยละ 31.10 แสดงว่าใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ และถ้าจะแยกความมุ่งหมายในการใช้หอสมุดกลางเพื่อการค้นคว้าความเพลิดเพลิน และทำภาระงาน ก็มีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าด้วย

ตารางที่ 59 การใช้หนังสือเอกสารและสื่อทัศนวัสดุของหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ

ชนิดของสิ่งพิมพ์	หอสมุดกลาง		ห้องสมุดคณะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์และนิตยสาร	33	53.23	29	46.77
หนังสือทั่วไป	51	67.11	25	32.89
หนังสืออ้างอิง	130	79.75	33	20.25
หนังสือประกอบตำราเรียน	142	83.53	28	16.47
หนังสือตำราเรียน	133	84.18	25	15.82
หนังสือนวนิยาย	5	16.13	26	83.87
สื่อทัศนวัสดุ	14	63.64	8	36.36
รวม	508	74.50	174	25.50

ตารางที่ 59 จากแบบสอบถามข้อ 8 นักศึกษาใช้หอสมุดกลางร้อยละ 74.50 ดังนั้น นักศึกษาใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ ใช้หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง หนังสือประกอบตำราเรียน หนังสือตำราเรียน สื่อทัศนวัสดุ ที่หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ แต่ใช้หนังสือนวนิยายที่ห้องสมุดคณะ (ห้องสมุดแผนกวิชา) มากกว่าหอสมุดกลาง ทั้งนี้ เพราะหอสมุดกลางไม่มีหนังสือประเภทนี้เลย

ตารางที่ 60 ความจำเป็นในการมีหอสมุดกลางและหอสมุดกลางกับหอสมุดคณะ

หอสมุด	จำเป็น		ไม่จำเป็น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลาง	168	100.00	-	-
กลางและคณะ	166	98.81	2	1.19
รวม	334	99.40	2	0.60

แบบสอบถามข้อ 9-11 ตารางที่ 60 นักศึกษาตอบว่าหอสมุดกลางจำเป็นร้อยละ 100.00 และทั้งหอสมุดกลางและหอสมุดคณะจำเป็นร้อยละ 99.40 แสดงว่านิสัยของการใช้ทั้งหอสมุดกลางและหอสมุดคณะ

ตารางที่ 61 ความสะดวกในการใช้หอสมุดกลางแห่งเดียว

คณะ	สะดวก		ไม่สะดวก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล	159	94.74	9	5.26
รวม	159	94.74	9	5.26

ตารางที่ 61 จากแบบสอบถามข้อ 10 แสดงว่าดามีหอสมุดแห่งเดียว นักศึกษาจะสะดวกหรือไม่ นักศึกษาตอบว่าสะดวกร้อยละ 94.74 ทั้งนี้เพราะคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลอยู่ใกล้กับหอสมุดกลาง

แบบสอบถามข้อ 12 (ไม่ได้ออกตาราง) นักศึกษาต้องการหนังสือตำราเพิ่มขึ้น
หนังสืออ่านทั่วไป และหนังสืออ้างอิง ให้มากขึ้น รวมทั้งวารสารด้วย เรื่องห้องน้ำควร
เปิดให้ใช้ได้ตลอดเวลา

ตารางที่ 62 เปรียบเทียบหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย 4 แห่ง

	จำนวน นิสิต	จำนวน อาจารย์	รวม (คน)	จำนวนหนังสือ (เล่ม)	ค่านั่งโต๊ะ และวารสาร (บาท)	จำนวน หนังสือ ที่เพิ่มขึ้น	วารสาร ชื่อ	ระบบ จัดหมู่	ชั่วโมง ทำการ ต่อสัปดาห์	เจ้าหน้าที่		รวม	จำนวน ที่นั่ง (ที่)	ผู้ใช้ต่อ วัน (คน)	หนังสือ ต่อวัน (เล่ม)
										วิชาชีพ	ไม่มีอาชีพ				
จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย	9853	951	10804	72058	200,000	2,030	330	คิวอี้	52	11	24	35	400	750	250
มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	3088	372	3460	31929	141,150	1,974	200	รัฐสภา อเมริกัน	59.75	4	17	21	300	622	100
มหาวิทยาลัย- ธรรมศาสตร์	24016	251	24267	110253	800,000	10,511	624	คิวอี้	69.50	12	28	40	820	1151	448
มหาวิทยาลัย มหิดล	4108	1077	5185	44624	508,250	1,093	400	หอสมุด มสทศแห่ง ชาติอเมริกัน	77	7	11	18	320	600	90

ตารางที่ 63 ค่าเฉลี่ยของเจ้าหน้าที่เงินค่าใช้จ่ายของสมศและจำนวนที่นั่ง

หอสมุดกลาง	เจ้าหน้าที่		บรรณารักษ์ ร้อยละ	เงินค่านั่งสื่อ วารสารและ เย็บเล่ม	เงินงบประมาณ เทียบกับเงิน งบประมาณ ร้อยละ	ค่านั่งสื่อ เทียบกับเงิน จำนวนนิสิต	จำนวน ที่นั่ง	จำนวน ร้อยละ	
	วิชาชีพ	ไม่มีวิชาชีพ							
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	11	24	31.43	200,000	62,703,700	0.32	9,853	400	0.04
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	4	17	80.95	141,150	44,366,400	0.32	3,088	300	0.98
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	12	28	40.28	800,000	23,334,900	3.43	24,046	820	0.03
มหาวิทยาลัยมหิดล	7	11	60.11	508,250	134,582,000	0.37	4,108	320	0.07
รวม	37	80	53.69	1,609,300	264,987,000	1.11	41,065	1840	0.28

ตารางที่ 64 ค่าเฉลี่ยต่าง ๆ ของหอสมุดกลาง

หอสมุดกลาง	มูลค่าเงิน ค่าหนังสือนิติต (บาท)	ค่าเฉลี่ยจำนวน หนังสือทอนิติต (เล่ม)	ค่าเฉลี่ยค่า หนังสือเทียบ กับงบประมาณ	หนังสือหมบ เวียนทอนิติต ร้อยละ	ผู้ใช้ทอนิติต ร้อยละ	จำนวนหนังสือ เทียบกับนิติต ร้อยละ	บรรณารักษ์ วิชาชีพ ร้อยละ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	20.30	7.41	0.32	2.16	7.61	0.04	31.43
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	45.71	10.34	0.32	0.31	20.14	0.98	80.95
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	33.31	4.59	3.43	0.41	4.79	0.03	40.28
มหาวิทยาลัยมหิดล	123.72	10.86	0.37	0.20	14.61	0.07	60.11
รวม	55.76	8.30	1.11	0.76	11.79	0.28	53.69

ตอนที่ 4 อภิปรายผลของการวิจัย

ฐานะของห้องสมุด

หอสมุดกลางเท่านั้นที่มีฐานะอยู่ในส่วนราชการของมหาวิทยาลัย ฐานะสูงสุดในขณะนี้ คือ เป็นกองห้องสมุด ตามที่กำหนดไว้ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีของมหาวิทยาลัยอื่นมีฐานะเป็นแผนกขึ้นกับสำนักเลขาธิการ หอสมุดกลางได้รับความดูแลและเงินอุดหนุนจากมหาวิทยาลัย ส่วนห้องสมุดคณะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะ ทางมหาวิทยาลัยไม่เกี่ยวข้อง

บุคคลากร

ฐานะของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

หอสมุดกลาง บรรณารักษ์ และบรรณารักษ์วิชาชีพเป็นตำแหน่งทางราชการของมหาวิทยาลัย ทุกแห่งกล่าวคือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตำแหน่งบรรณารักษ์เป็นตำแหน่งแต่งตั้งไม่มีเงินเดือน บรรณารักษ์ไปรับเงินเดือนในตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ ส่วนบรรณารักษ์วิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ช่วยเป็นตำแหน่งอาจารย์ของคณะอักษรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บรรณารักษ์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกห้องสมุด ฉะนั้น จึงได้รับเงินเดือนสูงสุดเพียงชั้นโทเต็มขั้น ดังนั้น เพื่อให้ก้าวหน้าไปบรรณารักษ์ต้องโอนไปรับตำแหน่งอาจารย์และไปช่วยสอนในคณะ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บรรณารักษ์ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากอง ห้องสมุด ฉะนั้น จึงจะได้รับเงินเดือนสูงเพียงชั้นเอกเต็มขั้น และเพื่อให้ก้าวหน้าไปบรรณารักษ์ต้องโอนไปรับตำแหน่งอาจารย์ในคณะศิลปศาสตร์ และสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล บรรณารักษ์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกห้องสมุด ฉะนั้นจะได้รับเงินเดือนสูงสุดเพียงชั้นโทเต็มขั้น และเมื่อถึงเวลานั้นทางมหาวิทยาลัยต้องขอให้เป็นชั้นเอกเป็นกรณีพิเศษ ส่วนบรรณารักษ์อื่นมีตำแหน่งบรรณารักษตรีและบรรณารักษ์โท

สำหรับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่ไม่มีวิชาชีพของหอสมุดกลางพบว่าเป็นตำแหน่งเสมียนบรรณารักษ์จักษุ และภารโรง

ห้องสมุดคณะ โดยทั่วไปบรรณารักษ์ ทั้งวิชาชีพและไม่มีความรู้ ค่าแรงตำแหน่งอาจารย์ของคณะ คือ เป็นตำแหน่งทางวิชาการ แยกได้ความมหาวิทยาลัยดังนี้ คือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีบรรณารักษ์ ที่มีวิชาชีพประจำห้องสมุดคณะมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่น ๆ คือ มีแห่งละ 1 คน 5 แห่ง เกินกว่า 1 คน 2 แห่ง นอกนั้นไม่มีวิชาชีพ แต่เป็นอาจารย์ของคณะมาทำหน้าที่บรรณารักษ์ 3 แห่ง สำหรับคณะแพทยศาสตร์นั้น บรรณารักษ์มีตำแหน่งบรรณารักษ์ คือ เป็นตำแหน่งธุรการมิใช่วิชาการ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์มีบรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน ตำแหน่งอาจารย์ของคณะ คณะประมง คณะวนศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ อยู่ในตำแหน่งอาจารย์ และไม่มีความรู้ คณะเศรษฐศาสตร์ มีผู้ช่วยบรรณารักษ์วิชาชีพ 1 คน เป็นผู้ช่วย แต่บรรจุในตำแหน่งอาจารย์ของคณะ

มหาวิทยาลัยมหิดล มีบรรณารักษ์วิชาชีพประจำคณะละ 1 คน ตำแหน่งบรรณารักษ์ 3 แห่ง อาจารย์ 2 แห่ง

เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของห้องสมุดคณะ มีตำแหน่ง เสมียนพิมพ์ดีด ภารโรง

จำนวนบุคคลากร

บรรณารักษ์วิชาชีพยังมีน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณงานและทุกแห่งประสบปัญหาขาดแคลนเจ้าหน้าที่ทั้งวุฒิบรรณารักษ์วิชาชีพและวุฒิอื่น เช่น คณะสังคมศาสตร์ ธรรมศาสตร์ กำลังต้องการบรรจุบรรณารักษ์วิชาชีพ 1 ตำแหน่ง เป็นคน ขณะนี้บรรณารักษ์วิชาชีพมีอยู่เพียง 57 คน ในห้องสมุดมหาวิทยาลัย 4 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 23 คน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 6 คน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 15 คน มหาวิทยาลัยมหิดล 13 คน เมื่อเทียบกับของต่างประเทศในตารางที่ 2 แล้วจะเห็นว่าบรรณารักษ์วิชาชีพของไทยยังมีจำนวนน้อยมาก

การเงินของหอสมุด

หอสมุดกลาง หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับเงินเป็นค่าใช้จ่าย ใบหอสมุดมากที่สุดคือประมาณปีละ 800,000 บาท หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดลได้ปีละ 508,250 บาท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 141,150 บาท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 200,000 บาท เงินรายได้ของหอสมุดกลาง สำหรับเงินเดือนได้จากงบประมาณ ส่วนเงินค่าหนังสือได้จากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยเองเป็นส่วนใหญ่ ได้รับจากงบประมาณเป็นส่วนน้อย ส่วนของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นไม่ได้อีกจากงบประมาณเลย คงได้แต่ค่าเครื่องใช้สำนักงานและอื่น ๆ ที่มีค่าหนังสือรวมอยู่ในงบค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัย ค่าเฉลี่ยของค่าซื้อหนังสือวารสารและ เย็บเล่มวารสารขอเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยคือ 1.11 (ตามตารางที่ 63)

หอสมุดคณะ คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้รับเงินเป็นค่าใช้จ่ายมากที่สุดคือปีละ 500,000 บาท รองลงมาคือคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับ 226,000 บาท การเงินของหอสมุดคณะนี้ทางคณะจัดสรรให้โดยที่ทางบรรณารักษ์ไม่ทราบว่าเป็นเงินงบประมาณ หรือว่าเงินรายได้ของคณะเอง

ค่าเฉลี่ยของค่าหนังสือและวารสาร คอนนิติก

คิดเฉพาะค่าหนังสือวารสารและ วารสารเย็บเล่มเท่านั้นไม่รวมค่าครุภัณฑ์

หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 123.72 บาท คอนนิติกศึกษา 1 คน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 45.73 บาท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 33.33 บาท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 20.30 บาท ถ้าคิดรวมทั้งอาจารย์ด้วยแล้ว ค่าเฉลี่ยจะลดลงไปอีกเล็กน้อย (ดูตามตารางที่ 7, 22, 37, 52 และ 63)

หอสมุดคณะ ค่าเฉลี่ยของค่าหนังสือคอนนิติกของคณะอักษรศาสตร์ เอกธอนเป็นค่าสูงสุด คือ 1967.28 บาท ส่วนค่าเฉลี่ยสำหรับคณะอื่น ๆ เริ่มจาลำดับจากน้อยไปหามากคือ 9.47 บาท ถึง 450.47 บาท

ค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวม สำหรับแต่ละมหาวิทยาลัย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 122.74 บาท (ตารางที่ 7) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 76.26 บาท (ตารางที่ 22) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 24.03 บาท (ตารางที่ 37) มหาวิทยาลัยมหิดล 505.56 บาท (ตารางที่ 52) สำหรับมหาวิทยาลัยมหิดลนั้นทั้งหอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะมีค่าเฉลี่ยสูง คือ เกินกว่า 100 บาท ขึ้นไปทั้งสิ้น ดังนั้น ค่าเฉลี่ยรวมจึงสูงมาก

หนังสือ เอกสาร และสื่อทัศนวัสดุ

จำนวนหนังสือ ห้องสมุดรวบรวมวารสารเย็บเล่มเข้ากับหนังสือด้วย

หอสมุดกลาง จำนวนหนังสือของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีมากที่สุดคือ 110,253 เล่ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 72,058 เล่ม มหาวิทยาลัยมหิดล 44,624 เล่ม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 31,929 เล่ม (ตารางที่ 62)

ห้องสมุดคณะ ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีมากที่สุด 32,406 เล่ม (ตารางที่ 4) คณะวิศวกรรมศาสตร์ 18,000 เล่ม คณะแพทยศาสตร์ 16,719 เล่ม คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล 10,815 เล่ม (ตารางที่ 49) รวม 4 แห่งที่มีจำนวนหนังสือเกินกว่า 10,000 เล่ม นอกจากนี้คณะอื่น ๆ จะมีหนังสือตั้งแต่ 1,225 เล่ม ถึง 8,715 เล่ม

ชนิดของหนังสือ หอสมุดกลางมีนโยบายที่จะบริการแก่นักนิสิตทุกคณะ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย และโดยเฉพาะคณะที่ไม่มีห้องสมุดของตนเอง ดังนั้น หนังสือของหอสมุดกลางจึงเป็นหนังสือทั่วไป หลายแขนงวิชา และจัดหนังสืออ้างอิงทั่วไปและเฉพาะวิชาไว้ควม ส่วนหอสมุดคณะจัดหนังสือที่ตรงกับแผนกวิชาที่เปิดสอนในคณะ หนังสืออ้างอิงก็เช่นเดียวกัน

ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือคอบนิสิต

หอสมุดกลาง หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดล ใ้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 10.86 เล่มต่อ 1 คน หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 10.34 เล่ม หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 7.41 เล่ม หอสมุดกลางธรรมศาสตร์ 4.59 เล่ม เมื่อรวมจำนวนอาจารย์ด้วยค่าเฉลี่ยจะต่ำลง

อีกเล็กน้อย (ดูตามตารางที่ 8 23 38 53 และ 64)

ห้องสมุดคณะ ค่าเฉลี่ยสูงสุด 52.81 เล่มต่อ 1 คน ของคณะอายุรศาสตร์เขตรอบมหาวิทยาลัยมหิดล (ตารางที่ 53) รองลงไปคือ 38.30 เล่ม ของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ตารางที่ 8) คณะอื่นนอกจากนี้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.58 เล่ม ถึง 23.36 เล่ม

วารสาร

นับรวมทั้งวารสารที่บอกรับและไต่ไปล่าเป็นประจำและทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

หอสมุดกลาง จำนวนมากที่สุดของหอสมุดกลางธรรมศาสตร์ คือ 624 ชื่อ หอสมุดศิริราช 400 ชื่อ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 330 ชื่อ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 200 ชื่อ (ดูตารางที่ 62)

ห้องสมุดคณะ จำนวนมากที่สุดคือคณะวิทยาศาสตร์ การแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล 478 ชื่อ (ตารางที่ 49) รองลงไปไม่เกินกว่า 200 ชื่อ 3 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 225 ชื่อ (ตารางที่ 4) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 212 ชื่อ (ตารางที่ 34) คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 200 ชื่อ (ตารางที่ 4) คณะทันตแพทย์ 100 ชื่อขึ้นไปมี 5 คณะ คือ คณะอายุรศาสตร์เขตรอบ 171 ชื่อ (ตารางที่ 49) คณะประมง 167 ชื่อ (ตารางที่ 19) คณะครุศาสตร์ 163 ชื่อ (ตารางที่ 4) คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 140 ชื่อ (ตารางที่ 4) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะละ 100 ชื่อ (ตารางที่ 4) ส่วนคณะอื่น ๆ มีจำนวนตั้งแต่ 7 ชื่อ ถึง 83 ชื่อ

ทรัพย์สินวารสาร

ที่ห้องสมุดจัดทำเองคือหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานเทคนิคของห้องสมุด

การจัดหนังสือ ใซ้อยู่ 4 ระบบคือระบบทศนิยมของคิวอี้ รัฐสภาอเมริกัน หอสมุดแพทยศาสตร์อเมริกัน และระบบ The Oxford system of Decimal Classification for Forestry

หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้ระบบทศนิยมของคิวอี้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใช้ระบบรัฐสภาอเมริกัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ระบบทศนิยมของคิวอี้ มหาวิทยาลัยมหิดลใช้ระบบหอสมุดแพทยศาสตร์แห่งชาติอเมริกัน

โดยส่วนรวม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้ระบบทศนิยมของคิวอี้ 8 แห่ง อีก 3 แห่งใช้ระบบรัฐสภาอเมริกัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ระบบทศนิยมของคิวอี้ทั้งหมด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้ระบบทศนิยมของคิวอี้ ๕ แห่ง ระบบรัฐสภาอเมริกัน 3 แห่ง และระบบ The Oxford system of Decimal Classification for Forestry 1 แห่ง มหาวิทยาลัยมหิดลใช้ระบบหอสมุดแพทยแห่งชาติอเมริกัน 4 แห่ง ระบบรัฐสภาอเมริกัน 2 แห่ง

การทำบัตรรายการ หอสมุดทำเองทุกแห่ง บลเวเนหอสมุดคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งหอสมุดกลางจัดทำบัตรรายการไว้แล้ว เจ้าหน้าที่ของหอสมุดคณะพิมพ์เอง

จำนวนที่นั่งอ่านหนังสือ หอสมุดกลาง หอสมุดกลางธรรมศาสตร์ 820 ที่ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 400 ที่ หอสมุดศิริราช 320 ที่ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 300 ที่ (ดูตารางที่ 62)

ห้องสมุดคณะ มีตั้งแต่ 20 ที่นั่ง ถึง 250 ที่นั่ง

บริการ หอสมุดกลาง บริการจัดหนังสือจอง ถ่ายภาพเอกสาร จัดรายการโสตทัศนวัสดุ นิทรรศการ บรรณานุกรม หนังสือใหม่

ห้องสมุดคณะ จัดหนังสือจอง

จำนวนชั่วโมงทำการ หอสมุดกลาง หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดทำการสัปดาห์ละ 52 ชั่วโมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 59.75 ชั่วโมง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 69.50 ชั่วโมง มหาวิทยาลัยมหิดล 77 ชั่วโมง (ดูตารางที่ 62)

การบริหารงานของห้องสมุด ห้องสมุดต่าง ๆ พบปัญหาในการบริหารงานภายในห้องสมุด คือ

1. หอสมุดกลางได้เงินเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือวารสารน้อย
2. เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอแก่การรับผิดชอบงานห้องสมุดถ้าจะแยกเป็นแผนก ๆ ได้
3. ฐานะของห้องสมุดยังไม่สูงพอทำให้ฐานะของเจ้าหน้าที่ไม่ก้าวหน้า
4. หอสมุดคณะยังขาดบรรณารักษ์วิชาชีพ เพื่อค่าเนิกรและได้รับเงินอุดหนุนน้อย
5. หนังสือยังมีน้อยกว่าที่นิสิตต้องการและยังไม่ทันสมัยพอ
6. อาคารบางแห่งยังไม่อำนวยความสะดวกพอ
7. ชั่วโมงทำการของห้องสมุดเปิดไม่ได้ตามต้องการศึกษาค้นคว้าระเบียบการเบิกจ่ายเงินบาง อาคารบาง

นิสิตและนักศึกษา

จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุดกลาง แยกตามมหาวิทยาลัย คือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 ใช้มากที่สุด ร้อยละ 30.72 รองลงมาคือปีที่ 2 3 4 (ตารางที่ 9)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ใช้มากที่สุด ร้อยละ 44.07 รองลงมาคือปีที่ 2 3 4 (ตารางที่ 24)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ใช้มากที่สุด ร้อยละ 37.03 รองลงมาคือ ปีที่ 4 1 2 (ตารางที่ 39)

มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้นปีที่ 4 ใช้มากที่สุด ร้อยละ 45.83 รองลงมาคือปีที่ 2 1 3 (ตารางที่ 54)

จำนวนนิสิตที่ใช้หอสมุดกลางแยกตามคณะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ ใช้มากที่สุด ร้อยละ 25.00 คณะแพทยศาสตร์
รัฐศาสตร์ ใช้น้อยมาก ร้อยละ 2.04 (ตารางที่ 10)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ ใช้มากที่สุด ร้อยละ 46.15 คณะที่ใช้น้อย
คือคณะวิทยาศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ (ตารางที่ 25)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ ใช้มากที่สุด ร้อยละ 31.37 คณะสังคมศาสตร์
ใช้น้อยที่สุด ร้อยละ 9.44 (ตารางที่ 40)

มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้เพียงคณะเดียวคือคณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล

จำนวนครั้งในการใช้หอสมุดกลาง และห้องสมุดคณะต่อสัปดาห์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตใช้หอสมุดกลางในระยะ 1-10 ครั้ง แต่ใช้ห้องสมุดคณะ
เกินกว่า 10 ครั้ง (ตารางที่ 11)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ (ตารางที่ 26)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ (ตารางที่ 41)

มหาวิทยาลัยมหิดล ใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ (ตารางที่ 55)

นิสิตใช้หอสมุดกลางมากกว่าห้องสมุดคณะ และใช้เกินกว่า 10 ครั้งใน 1 สัปดาห์ใน
มหาวิทยาลัย 3 แห่ง ยกเว้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ นิสิตใช้ห้องสมุดคณะมากกว่าหอสมุดกลาง

ที่ตั้งของหอสมุดกลาง นิสิตว่าเหมาะสมแล้ว และไม่ไกล

ความมุ่งหมายในการใช้ห้องสมุดคณะเทียบกับหอสมุดกลาง นั้นสรุปได้ว่า นิสิตใช้หอสมุด
กลางเพื่อคนควา อ่านเพลินเพลิน และพักการบ้านมากกว่าห้องสมุดคณะใน 3 มหาวิทยาลัย
ยกเว้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ นิสิตใช้เพื่อการค้นคว้าที่ห้องสมุดคณะมากกว่าคือร้อยละ 52.15
และใช้พักการบ้านและอ่านเพื่อความเพลิดเพลินที่หอสมุดกลางร้อยละ 51.02 และ 78.52
(ตารางที่ 14)

การใช้สิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ และโสตทัศนวัสดุ นิสิตใช้สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และโสตทัศนวัสดุ ที่หอสมุดกลางมากกว่าหอสมุดคณะ และใช้สิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ ในจำนวนใกล้เคียงกัน

ถ้ามีหอสมุดกลางแห่งเดียว นิสิตตอบว่าไม่สะดวก โลกแก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยกเว้น คณะเกษตรศาสตร์ เพราะไม่มีหอสมุดคณะ แต่ส่วนมหาวิทยาลัย มหิดล ตอบว่าสะดวกเพราะไม่มีห้องสมุดอื่นดีกว่าหอสมุดกลาง

บริการของห้องสมุด นิสิต นักศึกษาต้องการหนังสือใหม่ ๆ ในวิชาที่ตนศึกษาอยู่ ต้องการขยายเวลาทำการของห้องสมุด โดยเฉพาะหอสมุดกลาง ความสะดวกในการยืมหนังสือ และคืนหนังสือ มารยาทอันดีของเจ้าหน้าที่และความสะอาด

ฉะนั้น หากท่านนิสิตนักศึกษาอภิปรายได้ว่า

(1) การที่นิสิตใช้หอสมุดกลางไม่เท่ากันเมื่อแยกตามชั้นต่าง ๆ นั้น เป็นเพราะ ความยากง่ายของหนังสือ ของหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตชั้นปีที่ 1 ใ้้มากที่สุด แสดงว่าหนังสือของหอสมุดกลาง เป็นหนังสืออ่านง่าย และทั่ว ๆ ไป

(2) นิสิตเมื่อแยกตามคณะแล้วมาใช้หอสมุดกลางมากน้อยต่างกัน เพราะ

2.1 ที่ตั้งของหอสมุดกลางกับคณะ จะเห็นว่าคณะที่อยู่ใกล้มาใช้มากเช่น คณะอักษรศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาใช้กันมาก

2.2 คณะใดที่ไม่มีหอสมุดคณะ เช่น คณะเกษตรศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.3 วิธีสอนของอาจารย์ในคณะ เช่น คณะสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีจำนวนผู้มาใช้น้อยที่สุด และจากการสัมภาษณ์ทราบว่าอาจารย์สอนแบบบรรยายมากกว่าคณควา

2.4 ชนิดและวิชาที่เรียน ทำให้ไม่มีเวลาว่างเข้าหอสมุด

(3) นิสิตต้องการใช้ทั้งหอสมุดกลางและหอสมุดคณะ